

157

Е Л Е М Е Н Т Е Л Е

DONAȚIUNEA G. SION

Г Е О Г Р А Ф І Е І

КЪПРІНЗЪТОАРЪ ПРЕЛІМІНА-
РЕЛОР ШІ ДЪСКРІВРЕІ ГЕНЕ-
РАЛЪ А ЧІНЧІ ПЪРЦІ А ПЪ.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
МѢНТЪЛЪІ.

П А Р Т Ъ І .

Гьона Петровна.

И Ш І І

Тіпографія Г: Мітropolіѣ

1834.

ПРЕДІМІНАРНЕ ЛЕ ГЕОГРАФІЇ.

Деспре географіє ґ деобще

1.

Географія сѣѣ дескриєрѣ пзмѣнтѣлѣѣ, аѣпз фелѣрїмѣ обїєктѣрїлор сале, се ґ мпарте ґ а ст р о н о м і к з карѣ кѣ аѣѣторѣл математїчеї дескриє пзмѣнтѣл ґ прївїре кзтрз сфера черѣскз, хотзрѣна форма, мзрїмѣ шї мїшкарѣ лѣї ґ алзтѣрафе кѣ алте трѣпѣрї черѣшї; ґ фїзїк з чекаѣтз матерїїле пзмѣнтѣлѣ, пзрїїле лѣї кѣ мзрї шї ѣскаѣрї, кѣ мѣнцїї, їсвоарз, рѣѣрї шї лакѣрї, аєрѣл, атмосфера шї клїмеле ґ мпреѣнз кѣ проѣѣктѣрїїле лѣї ані мале, вегетале шї мїнерале; ґ полїтїк з чекаѣтз ла пзмѣнт кала ѣн лзкаш ає фзпѣтѣрї кѣѣѣнтзтоаре черчетѣна ґ мпзрїїрїїле лѣї аѣпз стзпѣнїрѣ ѣєрїлор шї нацїїлор вїєѣѣтоаре сѣпт аєосєвїте рєлациї, арїтѣрї шї ашзхзмѣнтѣрї.

Аѣѣторїнцєле географїєї сѣнт хзрїїле, глоѣѣрїїле шї скрїптєле.

Хзрціле сѣнт планѣри че аратз сѣпрафаца пзмѣнтѣлѣ, аѣ о парте де лок аѣпз рѣглїле перспектївеї, асзмнѣна сїтѣціа пзрцілор аѣмеї, ацерїлор, мѣнцилор, апелор, полігїїлор шї. ч.

Хзрціле а мфзцошїтоаре а доаз емїсфере де пзмѣнт се нѣмеск планїглобїї, аѣ ма-пемонде. Хзрціле ѣнїверсале а мфзцошапз о емїсферз а пзмѣнтѣлѣ; партїкѣларе о парте а аѣмеї; генерале а треці статѣрї; спеціале вреѣна аѣ маї мѣлате пзрці а ѣнѣ стат; топографїче вреѣнїцінѣт, політїе аѣ алт лок партїкѣларѣ; іа ро-графїче маїкѣсамз рѣѣрї, лакѣрї, марїїнї шїцермѣрї де мзрї; марїне марїїнї де мзрї, їнсѣле, портѣрї, сїрте, скопелѣрї, вадѣрї шї алт. Маї сѣнт а кз хзрці де пошз, мїлітаре ш. алт. О аѣѣнаре сїстематїкз де хзрці се нѣмеѣе атлас (Дїн векѣ се креѣѣ кз аѣмеї се разімз пе ѣмерїї аѣї атлас). Глобѣрїле а мфзцошапз а рзтѣнѣїме фаца пзмѣнтѣлѣ кѣ тоате але аѣї пк: мзрї, ѣскатѣрї, рѣѣрї, мѣнци, політїї ш. ч:

ПЕНТРЪ ОКЪЛ ОМІНЕСК ДЕ А ПЪТЕ СТЪЗВАТЕ ЛА ЧЕ-
 ЛЕ МАЙНАЛТЕ . ТОАТЕ СТЕЛЕЛЕ ЧЕ СЕ ПАР АКО-
 ЛО АФІПТЕ , КЪМ ШІ СОАРЕЛЕ КЪ ПЛАНЕТЕЛЕ ЧЕ СЕ
 ВЪД КЪЛЪТОРИКА А ДРЪМЪРИЛЕ ЛОР , СЪНТ ТРЪ-
 ПЪРІ РЪТЪНДЕ РЪСПЪЗНАЙТЕ А НОАНЪЛ ТЪРІЕІ
 АДМІНАЖНА ДНЕЛЕ ДЕЛА СІНЕ ПРЕКЪМ СОАРЕЛЕ ШІ
 СТЕЛЕЛЕ ФІКСЕ , ГАРЪ АЛТЕЛЕ КЪ АДМІНЪ АМПРЪ-
 МЪТАТЪ ДІН РЪФРЪЖНЦЕРЪ ШІ ЗАРЪ АЛТОР ТРЪ-
 ПЪРІ АДМІНОАСЕ , ПРЕКЪМ АДНА ШІ ЧЕЛЕЛАНТЕ ПЛА-
 НЕТЕ . ФЪРЪ А РЪЗЪЗМА АЧЕВА , АТРО МІНЪНАТЪ
 ЕКВІЛІВРІЕ СЛОВОДЕ ТОАТЕ АЛЪРЪ , КЪМ ШІ ПЪ-
 МЪНТЪЛ А НОАНЪЛ ТЪРІЕІ ДРМЖНА ФЪРЪ СТЪЗ-
 МЪТАРЕ РЕГЛАТЕЛОР МІШКЪРІ ЧЕ ЛІСАЪ ДАТ ДІН
 АЧЕПЪТ ДНОРА АСЪПРА АЛТОРА ДЕКЪТРЪ АТОТЪ-
 ТЕРНІКЪЛ ЗІАІТОРЪ (а) . ШІІНЦА ЧЕ НЕ АВАЦЪ А-
 КЪНОАЩЕ ТРЪПЪРИЛЕ ЧЕРЕЩІ ШІ АДЕВЪРАТА СІСТЕ-
 МЪ А АДМЕІ СЕ НЪМЕЩЕ АСТРОНОМІЕ .

АМВЪЦАЦІІ НЪ СЕ ДНЕСК АСЪПРА ОРІГІНЕІ АЧЕСТЕІ
 ШІІНЦЕ , ТОТЪШІ ЕГІПТЕНІІ ШІ ХАЛДЕІІ ПРЕКЪМ СЕ
 ПАРЕ АРФІФОСТ ЧІІ АТЖІ АІЕІ АФЪЛЪТОРІ . ЯША А-
 СТРОНОМІІ АД КЪДТАТ ДІН АВЕКІМЕ А АШЪЗА О СІ-
 СТЕМЪ СПРЕ А ПЪТЕ ДРМА МАІ ПЕ АЦЕЛЕС КЪРСЪЛ
 АДМІНІЛОР ЧЕРЕЩІ .

КА ЛА 400 АНІ АНАЙНТЕ ДЕ ХРІСТОС АТРЕ ЧІЪ

маї векї астрономї халдеї се нѣмеше зороастрѣ;
Гречїї арацз пе Птоломеѣ кареле ꙗ ал 2 век
Аѣнз Хрїстос ꙗ мвзца кз пзмѣнтѣл стз не-
мїшкат ꙗ кентрѣл а тоатз лѣмѣ шї кз челелан-
те трѣпѣрї череши се мїшкз ꙗ прецѣдрѣл лѣї ꙗ
черкѣрї рзтѣнде.

Ачѣстз сістемз саѣ ѣрмат пзнз ла а лѣї Ко-
перник че саѣ івіт ла ал 16-ле век . Аѣнз сі-
стема коперніканз пе карѣ ꙗнкз Пітагорейї
о мїнісе , шї карѣ ꙗ тїмѣдрїле дїн ѣрмз нѣмї
кѣт саѣ маї ꙗ надрептат , стз соареле ꙗ кентрѣ
шї планетеле се ротеск ꙗ прецѣдрѣл лѣї , ꙗ спациї
шї діастїме хотзрѣте , ꙗ чешї дірєкціє де-
ла апѣс спре рзсзрїт . Соареле ꙗ сѣшї ꙗ кентрѣл
сеѣ нѣ стз немїшкат , че се ротеск ꙗ прецѣ-
дрѣл сеѣ оатз ꙗ фіескаре 25 зїле шї 11 чѣ-
сѣрї . Коперник аѣ доведїт асемїне мїшкарѣ пз-
мѣнтѣл лѣї ꙗ прецѣдрѣл осїєї сале , шїкѣ ачѣста
деодатз ꙗ прецѣдрѣл соарелѣї . Ачѣстз сісте-
мз се ѣрмѣхз астзхї ꙗ деовше маї кѣ самз де
кжнѣ Нефтон аѣ демонстрат адеврѣтеле на
ноане але мїшкзрїлор планетаре .

Пела сѣзршїтѣл ачелѣї век , Тїхо де Брахе
врѣд а ꙗмпзка сістема коперніканз кѣ протївнї-

чії єї аб фкіндіт о алтз, сістемз, пбїна пзмжнт-
 тѣл немішкат ф кентрѣл лѣмеї іарз ф прецѣрѣл
 лѣї лѣна шї соареле кѣ стелеле фїксе фвжртїм
 абсе ф 24 чѣсѣрї ; кзтрз ачесте фсз соа
 реле маї єра шї кентрѣл кзлзторїєї планетелор
 кѣноскѣте пе атѣнче : Меркѣріє, Вінерѣ, Марс,
 Жоїа шї Сатѣрн , каре тоате се мішка ф тїм-
 пѣрї хотзржте ф прецѣрѣл соарелѣї, шї кѣ а-
 честа деодатз ф прецѣрѣл пзмжнтѣлѣї ф 24
 чѣсѣрї . А фсстз а лѣї сістемз аб кззѣт, шї
 нѣ се ѣрмѣзз ; єл фсз аб фзкѣт мѣлте обсер-
 вації, шї лѣї секаде а мѣлцемї пентрѣ дескопе-
 ріїле дїн трекѣта сѣтз.

Деспре спрупуриле черещї

Соареле єсте чел фтзѣл фтре трѣпѣріле че-
 рещї . Ачѣстз єнормз масз де фок єсте ка де
 1330000 орї маїмаре декжт пзмжнтѣл, дістан-
 ціа лѣї дела ачѣстз планетз єсте де 23405
 разе діаметралє, фїєскарє де 859 міле гео-
 графіче . Дїн кентрѣл сєѣ єл лѣмінѣзз 41
 планете че се мішкз ф прецѣрѣл лѣї . Ачесте
 фѣпз депзртарѣ фкарѣ кзлзторєск сжнт : Мер-
 кѣріє, Венѣс, Пзмжнтѣл кѣ о лѣнз, Марс, Вєста,

Жоїа, Церес, Палас, Жоїа кѣ 4 лѣнї, Гатѣрн кѣ 7, шї Ъран кѣ 6. Меркѣріє 8. міліоане міле депзртат де соаре плїнеще кѣрсѣла сѣѣ ꙗ 88 зїле; кѣна Ъран ꙗ енорма депзртаре де 396 міліоане міле кзлзторейше 84 анї де ай нострі ꙗ плїнірѣ кѣрсѣлѣї сѣѣ.

Жоїа, Гатѣрн шї Ъран ꙗ трїк пзмѣнтѣла кѣ мзрїмѣ, челеланте сѣнт маї мїчї. Жоїа дїн тоате маїмаре аре 18917, шї вѣста чѣ маїмікз дїн планете аре нѣмаї 59 міле ꙗ діаметрѣ. Нѣмітеле лѣнї, че се зїк шї сателї мїшкѣнаѣсе ꙗ прецѣдрѣла планетелор сале кзлзтореск кѣ еле ꙗ преѣнз шї ꙗ прецѣдрѣла соарелѣїѣ шї ачесте сѣнт планетеле алкзтѣїтоаре сістемей соларе.

Мїшкарѣ планетелор шї ꙗ тѣнечїмѣ лор, даѣ прїчїнз фазелор шї еклїпселор че се ꙗ сзмнѣзз маїкѣсамз ꙗ лѣнз фїїна еа чѣ маїпроапе де пзмѣнт.

Фазеле лѣней сѣнт фелѣрїтеле еї форме сѣлїт қаре ачест сател нї се ꙗ фзцошазз дїн тїмп ꙗ тїмп. Еклїпселе сѣнт епохе кѣна пзмѣнтѣла лїпсеїре пе лѣнз де лѣмїна соарелѣї, сѣѣ кѣна гарзшї лѣна лїпсеїре пе пзмѣнт де ачѣ лѣмїнз. Еклїпселе лѣней сѣнт мѣлт маїѣѣ

СЕ ДЕКЪТ АЛЕ СОАРЕЛДИ.

А СИСТЕМА СОЛАРЪ СЕ МАЇ АФЛЪ О АТРИА СПІЦЪ
 ДЕ ТРЪПЪРІ, АДІКЪ А КОМЕТЕЛОР ЧЕ СЕ КЪНОСК ПЕ
 ЗАРЪ ЧЕ ЛЕ АТОВЪРЪШЕШЕ; МІШКАРЪ ЛОР А Е-
 ЛІПСЕ ФОВАРТЕ АЛЪНЦІТЕ ЄСТЕ НЕРЕГЪЛАТЪ ШІ А
 КЪЛЧІТЪ ДЕПЪРТАМЕНДЪСЕ АОРЪ ФОВАРТЕ МЪЛТ ДЕ
 СОАРЕ ШІ АЪПЪ ТІМП АПРОПІІНАДЪСЕ АСЕМІНЪ.
 ТОВАТЕ АЧЕСТЕ МІШКЪРІ АМПЕДЕКЪ ПЕ АСТРОНОМІ ДЕ
 А КЛАКЪЛА КЪРСЪЛА ЛОР ЧЕЛ АКЪМ ЛІН, АКЪМ РЪПЕДЕ.
 ДЕПАРТЕ ПЕСТЕ АЧЕСТЕ АЪМІНІ ЧЕРЕШІ АТРО НЕ-
 КЪР НСЪ ДЕПЪРТАРЕ ДЕЛА НОЇ СЕ ОПТІЧЕСК ПЕ
 ТЪРІЕ СТЕЛЕЛЕ ФІКСЕ КАРЕ НЪ СЪНТ ДЕ СИСТЕМА
 НОВАСТЪРЪ; ЄЛЕ АЛКЪТЪДЕСК ЧЕЛ МАЇМАРЕ НЪМЪР
 ШІ СЕ СОКОТЕСК КА АТЪЦА СОРІ; РЕСПЕКТИВА ЛОР
 ПОЪЦИЄ НЪО СКІМЪВЪ; СТЪРЪЛЪЧЕСК ДЕЛА СІНЕ КЪ
 О АЪМІНЪ ТРЕМЪРЪТОВАРЕ; ГАРЪ АЪПЪ ПЪРЪТА МЪ-
 РІМЕ ШІ ВІОШІА АЪМІНЕЇ СЕ АМПАРТ А СТЕЛЕ ДЕ А-
 ТЪІА, АДОА ШІ ПЪНЪ ЛА А ІЪ МЪРІМЕ. ЧЕЛЕ 6
 ДЕПЪРЪМЪ КЛАСЕ СЪНТ ВЪХЪТЕ НЪМАЇ ОКЪЛДИ АР-
 МАТЪ ПЕНТЪРЪКАРЕ СЕ НЪМЕСК СТЕЛЕ СТЕЛЕСКОПІЧЕ.
 МЪЛЦІМЪ ЛОР ЄСТЕ ФЪРЪ НЪМЪР ШІ ДЕПЪРТАРЪ
 НЕМЪСЪРАТЪ, АКЪТ ШІ ЧЕЛЕ МАЇЪМЕ ТЕЛЕСКО-
 ПЕ НАЪ ПЪТЪТ СІМЦІ ПЪНЪ АКЪМА А ЄЛЕ ВРЕО А-
 АЪОЦІРЕ ДЕ МЪРІМЕ. ДЕНІ СПРЕ А АЛЕСНІ АЛОР-
 АФЛАРЕ, АКЪ АІН ВЕКІМЕ АЪЪ АМПАРЦІТ АСТРО-

НОМІЇ А ГРДПЕ СЕД КОНСТЕЛАЦІЇ АДПЗ НДМІРІ
СКОАСЕ ПАРТЕ ДІН МІТОЛОГІЕ ПАРТЕ ДІН ІСТОРИЕ;
ДІН АЧЕСТЕ СЕ КДНОСК КА ЛА О СДТЗ.

12 КОНСТЕЛАЦІЇ ЧЕ СЕ ЗІК ШІ СЕМНЕ, АЛКЗТДЕСК
ЗОДІАКДЛ, АША НДМІТ ПЕНТРД КЗ МАЇ ТОАТЕ ДІН
АЧЕСТЕ СЕМНЕ СЕ А КІПДЕСК ПРІН ВІЕТЗЦІ.

Деспре сфера черѢскъ

СФЕРА ЄСТЕ ДІСПОЗИЦІА ЧЕРѢЛДІ АДПЗ ЧЕРКДРІЛЕ
А КІПДІТЕ ДЕ АСТРОНОМІ; А КІПДІТЕ МАЇ А ТЖД АД-
ПЗ ПЗРДТА СТЕЛЕЛОР ШІ А ГОАРЕЛДІ МІШКАРЕ.

СТЕЛЕЛЕ СЕ ДРАТЗ МІШКЖНДДСЕ А ПВЕЦДРДЛ ПЗ-
МЖНТДЛДІ А 24 ЧѢСДРІ ДЕЛА РЗСЗРІТ СПРЕ А-
ПДС. ЧЕРКДРІЛЕ ЧЕ ЄЛЕ СКРІД А ЧѢСТЗ ДІАСТІМЗ
СЖНТ ТОАТЕ ПАРАЛЕЛЕ ДНДЛ АЛТДЕ.

• ДОДЗ ПДНКТДРІ, ЧЕ ЛА А ЧѢСТЗ МІШКАРЕ ПЗСТРѢ-
ЗЗ ПЕ ЧЕРД ПДРДРѢ АЧЕІАШІ ПОЗИЦІЕ, СЕ НДМЕСК
ПОЛДРІ. АСТРОНОМІЇ АД А КІПДІТ СФЕРА АРТИФІ-
ЦІАЛЗ, ПРІН МІЖЛОКДЛ КЗРІА АД ТРАС О ЛІНІЕ
АРѢПТЗ НДМІТЗ ОСІЕ КАРѢ ТРЕКЖНД ПРІН КЕН-
ТРДЛ ПЗМЖНТДЛДІ СЕ МЗРЦІНЕЦЕ А АМЖНДОДЗ
ПОЛДРЛЕ.

ЧЕРКДЛ ДМЗЛАТ ДЕ СОАРЕ ЛА 10 МАРТІЕ ШІ
10 СПТЕМВРІЕ, СЕ АФЛЗ ЛА А СЕМІЦЕ ДЕ ПЗРТАРЕ ДЕ

ал соарелді сад адаос лкз ън алт черк нѡмїт мерїдіан; ачест черк трече прїн полѡрїле екліптічеї шї аратз резерїрѣ шї апѡнерѣ соарелді.

Орїзонѡл есте ѡн алт черк че таїе мерїдіанѡл л ѡнпѡрї дрепте. Дїн ачестз легзѡрз а пзмжнтѡлді кѡ сфера черѣскз се тжлкѡеце тоатз апликація черкѡрїлор сферїче ла глобѡл пзмжнтѡлді.

Деспре пзмжнт шї деспре апликарѣ сфери ла глобул пзмжншулуї

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Пзмжнтѡл вреднїк де лсзмнат ка чел лтзѡлок ал сзлзшлѡїреї омѡлді, ал кѡлтївіреї шї їспїтїреї сале, есте о парте дїн тотѡл лѡмеї, лцелегжндѡсе сѡпт нѡмеле лѡме нѡнѡмаї лзрїмѣ ачѣ маре пекарѣ ної лзкѡїм, че шї челеланте лѡмінї черешї, прекум соареле че нї аз лѡмінз шїкзлѡрз, лѡна лѡмінзтоаре нопцеї шї планетеле лмпреднз кѡ мѡлцїмѣ ненѡмзрателор стеле че стрзлѡческ певолта черѡлді, лскѡрт тоате фїїнцеле.

† Пзмжнтѡл се аратз маї лтїѡ скїѡлді словѡд л форма ѡнѡї дїск рїтѡнд, не але кзрѡе ларїїнї волта черѡлді се паре асе рїзема; лсз мѡта-

рѣ ачестор маруїні пѣрѣрѣ ꙗ рзтѣнзиме че сїм-
те ѣн кзлзторѣ пзнз ла челе маї депзртате ло-
кѣрї ꙗтоате пзрціле пзмжнтѣлѣї , адїкз чѣ
песте тот алѣї орїзснтїме , пелжнз алте маї
пѣтрнїче дѣвезї ꙗл аратз афї ѣн глоб рз-
тѣнѣ , шїачѣста ꙗконтра сїмцірілор ноастре,
пентрѣ кз еле фзрз ацѣторїѣл мїнцеї сжнткѣ
неацѣнцере а кѣпрїнде оаша ковжршїтоаре мз
рїме , карѣ тотѣш есте мѣлат маїмїкз дѣкжт а
соарелѣї шїа мѣлатор стеле .

Ачѣстз формз а пзмжнтѣлѣї афарз дѣ
мзсѣрзтѣрїшїкалкѣлї сеа дѣверѣззсїн асзмз-
нарѣ лѣї кѣ алте трѣпѣрї череїцї ; дїн рзтѣн-
зимѣ ѣмбреї лѣї ꙗекліпсѣл лѣнеї ; дїн кзлз-
торїїле фзкѣте ꙗпрецѣрѣл лѣї дѣла 1519 кжнѣ
ꙗтзѣ портѣгезѣл Магелан ааѣ ꙗкѣнцѣрт ,
дѣпз каре апої аѣ маї ѣрмат ка ла 30 асемен-
не кзлзторїї , карїї пе сѣпт рзтѣнзимѣ черїѣлѣї
мержнѣ ꙗачеашї дїрекціе , аѣ пѣтѣт ѣшї ла ло-
кѣл пѣрчедереї , нѣмаї пе о формз глобоасз . Да
ачѣстз формз повзцѣеск шїовсерваціїле кз соа-
реле рзсаре маї ꙗтзѣ лзкѣїторїлор рзсерїтенї
дѣкжт апѣсенї ; кзлзторїлор спре амїахї рзсар
стеле ноѣз , кжнѣ лї апѣн челе дѣла мїахз-
ноапте ; кзлзторїлор спре рзсзрїт рзсар шї

апѣи стелеле маї деграв; челор спре апѣс
рзсар шї апѣи маї тхрзїѣ. Асфзршїт марѣ
Асашї аратз рзтѣнзїме, пентрѣкз ла депзр-
таре се діскопзр маї АТЗѢ катаргѣріле корз-
вілор, вжрвѣріле мѣнцілор шї але алтор А
нзлцзмі; добезї че нѣ маїпѣцін се А мфзцо-
шазз шї кзлзтѣрілор пе ѣскат; Аїче маї вїн
кѣркѣвеїї шї аѣрореле.

Дечї А алзтѣраре кѣ алте трѣпѣрї черешї пѣ-
мѣнтѣл цїне ал трїеле лок Атре планетеле ал-
кзтѣїтоаре сістемеї соларе; есте де формз рз-
тѣнзз; А 24 чѣсѣрї се ротеѣе шадатз А пре-
цїѣрѣл сеѣ, каре діастїмз се нѣмече зї, шї
кѣ ачѣста А 365 зїле, 5 чѣсѣрї, 48 мїнѣ-
ѣ, 51 секѣнде се ротеѣе асемїне шадатз А
прецїѣрѣл соарелѣї, каре діастїмз се нѣмече ан •

Де аїче се веде кз пзмѣнтѣл аре доѣз мїшкзрї;
Аїн мїшкарѣ А прецїѣрѣл сеѣ ѣрмѣзз скїмварѣ
зїлеї кѣ а нопцеїѣ гарз Аїн кезїшїмѣ осїїї пе
калѣ Аїн прецїѣрѣл соарелѣї дела апѣс спре
рзсзрїт ѣрмѣзз скїмварѣ тїмпѣрілор анѣлѣї,
кѣ деосевїрѣ лѣнцімеї зїлелор шї а нопцілор
пентрѣ тоате локѣріле афарз Аїн кѣпрїнсѣл
екваторѣлѣї.

Дін позиція пзмѣнтѣлѣ кзтрз соаре ші дін
 зіаніка лѣ мѣшкарѣ прѣцѣрѣл сѣ рзсар пѣнк-
 тѣріле кардінале : норѣл, сѣл, остѣл ші
 вестѣл, адекз : мѣззнопте, мѣзззі, рзсар-
 рѣтѣл ші апѣсѣл . Челе дѣлз дін тѣл сѣнт не-
 стрѣмѣтѣтѣ ші венніче ; честѣ дін ѣрмз ста-
 торніческ нѣмаї пе мѣжлокѣл пзмѣнтѣлѣ, де-
 ѣнде маї департе сѣ абат пе тѣмпѣріле анѣлѣ кѣ
 пзшіре дѣпз депзртарѣ локѣлѣ спре норл аб
 спре сѣл, мзрїна пе ан де о парте зїлеле, га-
 рз де алта нопціле дела 12 чѣсѣрї пзнз / а
 б лѣнї . Кѣмпзна аместѣ абатерї стз дѣдѣлз-
 орї пе ан , олатз прїмзвїра шї олатз тоамна
 кжнѣ зїла кѣ ноптѣ сѣнт де асемїне ; атѣн-
 че рзсаррѣтѣл ші апѣсѣл соарелѣ стз прѣп-
 тз крѣче кѣ норѣл ші сѣлѣл пе тоатз фїца
 пзмѣнтѣлѣ ; атѣнче соареле ла полѣрї апѣне
 аб рзсарѣ пентрѣ б лѣнї дѣпз старѣ респек-
 тївз афіескзрѣ пол кзтрз соарѣ, прѣкѣм сѣва
 архта маїѣос .

Дін ачелшї позиціе ші мѣшкарѣ рзсарѣ осїа пзмѣнтѣлѣ . черѣл екваторѣлѣ , орїзонѣлѣ , мерїдіанѣлѣ , алекліптічеї , адоѣл колѣре , а доѣл тропїче ші доѣл полѣре . тоатѣ рзсарѣнзе-
 чѣаре дѣпе рзтѣнзїмѣ пзмѣнтѣлѣ прѣ сфера

Черво́дї шї депе а черво́дї ꙗ а пзмѣнтво́дї .

Осія пзмѣнтво́дї есте лінія чел петрече прїм
кентрѡ дела нора спре сѡа , шї ꙗпрецѡрѡ
кзріа ел се ротѣзз одатз ꙗ 24 чѣсѡрї де
ла вест спре ост, пѡртѣна рзсзрїрѣ шї анѡне
рѣ тѡтѡрор адмінілор черешї . Везїшїмѣ єї
пѡрѡрѣ ꙗ паралелз пекалѣ дїн прецѡрѡла соа
релѡї есте де $23^{\circ}\frac{1}{2}$ капзѡла єї дела нора се
нѡмеше полѡла арктїк , шї чел дела сѡа антар
тїк .

Дїн ротїрѣ зїлнїкз ѡрмѣзз рѣнѡдїрѣ зїлєї
шї а нопцї ꙗ 24 чѣсѡрї пе тоатз фаца пзмѣн
тѡлѡї пзнз ла поларе , деѡнѡде маїсѡс се рѣн
ѡвек зїлєлє ѡнѡї пол кзтрз нопцїлє челѡелант
кѡ сѡїре дела 24 чѣсѡрї пзнз ла 6 лѡнї .

Шесе черкѡрї марї, адекз екваторѡла , орїзонѡла,
мерїдїанѡла , еклїптіка шї колѡреле тѡе пзмѣн
тѡла прїн кентрѡ ꙗ доѡз пзрцї деасемїне ; шї
патрѡ мїчї адїкз тропїчєлє шї поларелѣ афѡрз
дїн кентрѡ ꙗ тѡе ꙗ пзрцї не деасемїне . Тѡе
те се ꙗ мпарт ꙗ 360° , градѡла ꙗ $60'$ шї мїнѡтѡ
ꙗ $60''$.

Екваторѡла сѣѡ лінія еквїнокціалз ꙗ чїнѡе мїж
лѡкѡла пзмѣнтво́дї ꙗ рѣнѡнтз депзрѡаре (90)

ДЕЛА АМБЕ ПОЛЮРИЛЕ, ЖА АЕСПАРТЕ А ЕМІСФЕРА
 БОРЕАЛЗ ШІ АБСТРАЛЗ, ЕСТЕ НЕМІШКАТ ШІ УНДА
 ПЕНТРО ТОТ ПЗМАНТДА. АІЧЕ СЕ ЦІН ЕКВІНОК-
 ЦІЛЕ АРЕПТКОМПЗНІТОАРЕ ЗІЛЕЛОР ШІ НОПЦІ-
 ЛОР. ПЛАНДА АЧЕСТБІ ЕКВАТОР РЗСПОНДЕ ЛА АЛ
 ЧЕРДАБІ, АКЗРДЕ ЦОМЗТАТЕ ПДРДРЕ СЕ АФЛЗ АФ-
 СДПРА ОРИЗОНДАБІ, ФІІНА КЗ ЧЕРКДРИЛЕ ЧЕЛЕ МАРІ
 ТОАТЕ СЗ А ЦОМЗТЗЦЕСК КБ ТРЕЧЕРК ЛОР ПРІН
 КЕНТРОДА ПЗМАНТДАБІ, НОМАІ АЧЕЛ ДЕ СДПТ ПО-
 ЛДРІ СЕ А ТРОНЕЩЕ КБ ОРИЗОНДА. АЛЗТДРЕ КБ
 ЕКВАТОРДА МЕРГ МАЙМДАТЕ ЧЕРКДРІ ПАРАЛЕЛЕ.

ЦОМЗТАТЕ АІН СФЕРА ЧЕРДАБІ ПДТЕМ ПДРДРК
 ВІДЕ, КЖНА АІН РЗТОНЗИМК ПЗМАНТДАБІ ВІДЕМ
 НОМАІ О ФОАРТЕ МІКЗ ПАРТЕ, КАРК КБ АТЯТА ВА ФІ
 МАЙМАРЕ КДКЖТ ВА ФІ МАЙ НАЛТ ПДНКТДА ПРІВІ-
 РЕІ. ЧЕРКДА ХОТАРДАБІ АІН ПРЕЦДР, УНДЕ НІСЕ
 МЗРЦІНЕЩЕ ВІДЕРК ШІ УНДЕ ЧЕРДА КБ ПЗМАНТДА
 СЕ ПАРЕ АФІ АМПРЕДНАТ ЕСТЕ ОРИЗОНДА ПЗРДТ А
 АЛ КЗРДА КЕНТРОД СТЗ ПРІВІТОРДА. ОРИЗОНДА
 АДЕВЗРАТ ЕСТЕ УН ЧЕРК МАРЕ ПАРАЛЕЛ ЧЕЛДІ ПЗРДТ
 ДЕ КАРЕ СЕ АПЗРТКЗЗ КБ О РАХЗ АІН ДІАМЕТРДА
 ПЗМАНТДАБІ (859 МІЛЕ). АЧКСТЗ АЕОСЕВІРЕ
 ЕСТЕ ПДЦІН, СКБ МАЙ НЕ А СЗМНЗТОАРЕ А АЛЗТД-
 РАРЕ КБ АПЗРТАРК ПЗМАНТДАБІ КЗТРЗ СОАРЕ ШІ
 МАЙКБ САМЗ СТЕЛЕЛЕ ФІКСЕ; ШІ ЕСТЕ МЗРЦІНІТОРД

рАВЕЛОР ПРІН КАРЕ СОАРЕЛЕ ЛЪМІНЪЗЗ ПЪРЪРЪ
 ПЪМЪТАТЕ ДІН ГЛОБЛА ПЪМЪНТЪЛЪІ . ДЕНІ О-
 РІЗОНДА ПЪРЪТ , АДЕКЪ АЛ ОКЪЛЪІ , СЕ ДЕОСЕБЕЩЕ
 ДЕ ЧЕЛ АДЕВЪРАТ СЪЪ АЛ ПЪМЪТЪЦІРЕІ ПЪМЪН-
 ТЪЛЪІ , АРЕПТЪОТЪРЪТОРЪ РЪСЪРІТЕЛОР ТЪТЪ-
 РОР ШІ АПЪСЕЛОР ; АЧЕСТА ДЕСПАРТЕ ПЪМЪНТЪЛЪ П
 ЕМІСФЕРА ДЪСЪПРА ШІ ПЕМІСФЕРА ДЕДЕСЪПТ ;
 ПОЛЪРІЛЕ ЛЪІ СЪНТ ЗЕНІТЪЛЪ ШІ НАДІРЪЛЪ ; ДЕВН-
 ДЕ ЕСТЕ СКІМЪЗТОРЪ ПЕНТРЪ ОРІШІКАРЕ ЛОК , ДІМ-
 ПРЪВНЪ КЪ РЪСЪРІТЕЛЕ ШІ АПЪСЕЛЕ , КЪМ ШІ . . .

МЕРІДІАНДА ХОТЪРЪТОРЪ ТІМПЪЛЪІ ДЕ АМЪЗІ
 ШІ МІАЗНОАПТЕ . ЧЕРКДА ЛЪІ ПІНЦЕ ПЪМЪНТЪЛЪ
 ПЕСТЕ ЕКВАТОР ДЕЛА ЪН ПОЛЪ АЛ АЛТЪЛЪ ДЕСПЪР-
 ЦІНА ПЪМЪНТЪЛЪ ПЕМІСФЕРА ОРІЕНТАЛЪ ШІ ОКЦІ-
 ДЕНТАЛЪ . МЕРІДІАН САЪ НЪМІТ , ПЕНТРЪКЪ СО
 СІНА СОАРЕЛЕ ДЪСЪПРА ЛЪІ АДЪЧЕ АМІАЗІ ПЕН-
 ТРЪ ТОЛТЕ ЛОКЪРІЛЕ АФЛЪТОАРЕ ПЕМІСФЕРА ЗІЛ-
 НІКЪ , ШІ МІАЗНОАПТЕ ПЕНТРЪ ЕМІСФЕРА НОП-
 ТІКЪ . ФІЕШКАРЕ ЛОК АРЕ МЕРІДІАНДА СЕЪ , ШІ
 ФІЕШКАРЕ МЕРІДІАН РЕСПЕКТІВА СА АМІАЗІ , ПЕ
 ПЪРЪЛ ПЪМЪНТЪЛЪІ , АДЪПЪ СТАРЪ ЕМІСФЕРЕЛОР
 ОРІЗОНТІЧЕ . ДЕАІЧЕ , ДЕ ШІ МЕРІДІЕНЕЛЕ СЕВЪД
 АФІ НЕНЪМЪРАТЕ , ТОТЪШІ ЪН ЛОК Н АРЕ ДЕКАТ
 ЪН МЕРІДІАН ТРЕКЪТОРЪ ПРІН ЗЕНІТ ШІ НАДІР,
 КАРЕ СЕ ШІ НЪМЕЩЕ МЕРІДІАНДА ЛОКЪЛЪІ .

Пе глобѣрї шї хзрці се траг нѣмерїле мерїдіе-
нелор дїн 5 ↑ 5 аѣ дїн 10 ↑ 10 . Орїзоа-
неле сѣнт маїмѣлте дѣкѣт мерїдіенеле .

Старѣ полѣрїлор шї а мерїдіанѣлѣ кзтрѣ
орїзонѣл ѣнѣ лок фїїна нестрѣмѣтатѣ ↑ тоѣ-
тѣ кѣрѣрѣ зїлнїчеї мїшкзрї, апої крѣчїле
орїзонѣлѣ се траг дрѣпт прїн мїжлок спре
норѣ шї сѣдѣ дѣпѣ капетеле осїеї, спре ост
шї вест дѣпѣ рѣсзрїте шї апѣсе . Дѣлїне се
статорнїческ пѣнктѣрїле кардїнале : Остѣл,
вестѣл Норѣл шї ѣдѣл, каре пот абе маї-
мѣлте сѣвѣмпзрїрї .

Осте компасѣтѣ, градѣтѣ шї ампзрїтѣ
дїн 4 ↑ 8 : НО, ГО НВ, ГВ; дїн 8 ↑
16 ННО, ОНО, ОГО, ГГО, ННВ,
ВНВ, ВГВ, ГГВ; дїн 16 ↑ 32 ш : ч .
се зїче роза вѣнтѣрїлор слѣжїтоаре мзрїнерї-
лор дѣ дрѣптарѣ ↑ кзлѣторїе . Пентѣкѣ маг-
нетѣл дрѣтѣ нѣмаї кѣ апропїере норѣл шї
сѣдѣл, апої пентрѣ орїшїкаре лок ѣнѣ есте
асе ↑ трѣбѣїнца, се кѣвїне а шї абатѣрѣ лѣї
дѣла дѣвзратѣл мерїдіан спре ост аѣ спре
вест .

Екваторѣл шї мерїдїанѣл, ка хотзрѣжтоаре

ЛЗЦИМЕЙ ШІ ЛДНЦІМЕЙ ГЕОГРАФІЧЕ, МАЙ СЖНТ МЗ.
 СДІ ПКИПДТЕ СПРЕ А ПСЗМНА ПОЗИЦІА ЛОКДРІ-
 ЛОР ПЕРТДНЗІМЪ ПЖМЖНТДЛДІ, ОІЧЕ ТРЕДДЕ А
 ШІ АТЖТ ЛДНЦІМЪ, АДЕКЗ ДЕНЗРТАРЪ ЛОКДЛДІ
 ДЕЛА ЧЕЛ ПТМД МЕРІДІАН СПРЕ ОСТ АД СПРЕ В СТ,
 КЖТ ШІ ЛЗЦИМЪ, АДЕКЗ ДЕНЗРТАРЪ ЛОКДЛДІ ДЕ-
 ЛА ЕКВАТОР СПРЕ ОРІШІКАРЕ ПОЛ.

ФІІНАКЗ ЕКВАТОРДА ЕСТЕ НДМАЙ ДНДА, АПОЙ
 СОКОТЪЛА ЛЗЦИМЕЙ НОРДІЧЕ АД СДДАЧЕ СЕРЗДУЧЕ
 ФЗРЗ СТРЗМДТАРЕ ДЕЛА ЕКВАТОР ЛА ПОЛДРІ;
 ГАРЗ МЕРІДІЧЕНЕЛЕ ФІІНА НЕНДМЗРАТЕ, СОКОТЪЛА
 ЛДНЦІМЕЙ САД ПДТДТ РЗДУЧЕ ДЕ МАЙМДАТЕ НАЦІІ
 ЛА МЕРІДІАНДА ЛОКДЛДІ, ЧЪ МАЙВЕКЕ ШІ ГЕНЕ-
 РАЛЗ РЕДЪКЦІЕ ЕСТЕ МЕРІДІАНДА ТРЕКЗТОРЪ ПРІН
 ІНСДА ФЕРО, 20° СПРЕ ВЕСТ ДЕЛА ОБСЕРВАТОРІА
 ПАРИСДАДІ, ШІ $17^{\circ} 40'$ СПРЕ ВЕСТ ДЕЛА ГРЕН-
 ВІХ. (ЕРАСТОТЕН АЛЪСЗ МЕРІДІАНДА ТРЕКЗТОРЪ
 ПРІН КОЛОАНЕЛЕ ЛДІ ЕРКУЛЕ, ГІВРАЛТАР ШІ ЦЕ
 ДТА КА ЧЕЛЕ МАЙ МЗРЦІНІТЕ ХОТАРЗ АЛЕ ЛДМЕЙ ПЕ-
 АТДНЧЕ КДНОСКДТЕ).

СПРЕ А АФЛА ПЕ ГЛОБ ЛЗЦИМЪ ДНДІ ЛОК, ТРЕ-
 ВДЕ А ПДНЕ ЛОКДА СДІТ МЕРІДІАН ШІ А КЗДА ГРА-
 ДДА ЛЗЦИМЕЙ ПСЗМНАТ ПЕ ДЖНСДА; ГАРЗ ПЕН-
 ЕРЪ ЛДНЦІМЕ, ПДІНАДУСЕ ЛОКДА СДІТ МЕРІДІАНДА

ГЛОБДАД. — — — — — КЗДА ГРАДА ЛОНЦІМЕІ АСЗМНАТ
ПЕ ЕКВАТОР .

ЛЗЦІМЪ ДНДІ ЛОК ЕСТЕ П.ДРДРЪ ДЕАСЕМІНЕ А
НЗАЦІМЕІ ПОЛДАДІ СЗД . ЛЗЦІМЪ СЕ МАІ ПОАТЕ
АФЛА ПЕ АНЗАЦІМЪ СОДРЕЛДІ МАІКЪСАМЗ ЛА А-
МЪЗІ , ПЕ АЛДНЕІ , ПЛАНЕТИЛОР Ш . Ч .

ПЕНТРЪ АФЛАРЪ ЛОНЦІМЕІ СЛДЖЕСК ХРО-
НОМЕТРЕЛЕ , ШІ МАІ ВЪРТОС ОБСЕРВАЦІІЛЕ ФЕНОМЕ-
НЕЛОР ЧЕРЕЦІІ , ЧЕ СЕ ПОТ ВІДЕ А ЧЕАШІ ВРЕМЕ
ЛА МАІМДАТЕ ЛОКЪРІ , ПРЕДМ ТРЕНЕРЪ СТЕЛЕ-
ЛОР ПРІН ДІОСЕВІТЕ МЕРІДІЕНЕ , ЕКЛІПСЕ ДЕ ЛОНЦ ,
ДЕ СОДРЕ , АКО ПЕРІРЪ СТЕЛЕЛОР ФІКСЕ ДЕ ЛОНЦ ,
А СФЪРШІТ АНСОШІ КЪРСДА ЛОН І ШІ АЛТЕ СІГНА-
ЛЕ ДАТЕ А ЧЕАШ МІНДНТ ПЕ ДЕОСЕВІТЕ МЕРІДІЕНЕ .

ПРЕДМ ЛЗЦІМЪ ЕСТЕ НОРДІКЗ АД СЪДІКЗ ,
АСЕМІНЪ ЛОНЦІМЪ ПОАТЕ ФІ ОСТІКЗ АД ВЕСТІКЗ .

ПЪНКТА АКАРЕ СЕ ТАЕ ДН МЕРІДІАН ШІ ДН ПА-
РАЛЕЛ , ХОТЪРЪЩЕ ЛОНЦІМЪ ШІ ЛЗЦІМЪ ДНДІ ЛОК ,
КЪМ ШІ ДОДЪ ПАРАЛЕЛЕ ШІ ДОДЪ МЕРІДІЕНЕ ЧЕ
АКІА ОФАЦЗ ДЕ ЛОК , ХОТЪРЪСЕК АТІНСДА ЕІ
АДПЗ ЛОНЦІМЪ ШІ ЛЗЦІМЪ ГЕОГРАФІКЗ .

ФІІНДАКЗ МЕРІДІЕНЕЛЕ КЪ АПРОПІЕРЪ ДЕ ПО-
ЛДРІ , КЪРГ ТОАТЕ АТРДН ПЪНКТ , АПОІ ШІ ГРА

Деле паралелелор кѣ апропіерѣ де полѣрї скла
пжнз кжнѣ ꙗмпреднжнѣсе се ꙗкеїе тоате
ꙗтрѣн сїнгѣр пѣнкѣт, не маї авжнѣ нїчї о мж-
сѣрз; ачѣстз скзѣере се флче ꙗ ѣрмзтоарѣ
пропорціе.

Граде-с љцимеї міле

0	=	15
10	=	14, 792
20	=	14, 095
* 30	=	12, 990
40	=	11, 490
50	=	9, 641
60	=	7, 500
70	=	5, 130
80	=	2, 604
90	=	0

Денї граделе љцимеї аѣ чѣ маїмаре ꙗтїн-
ѣере сѣпт екватор шї чѣ маїмікз сѣпт по-
лѣрї; гѣрз граделе љцимеї се пот тоате зїче
де 15 міле, кѣ чева деосеїре сѣпт полѣрї.

Фїїндкз пзрѣта соарелѣї мїшкаре дела ост
спре вест рзсаре дїн ротїрѣ пзмжнтѣлѣї ꙗ
преїдрѣл осїеї сале дела вест спре ост, апої

тоате локѣріле ѡнѣ паралел афазтоаре маї
 спре ост, вѣр ѡве маїтѣмпѣрїѣ рѣсѣрїѣ соа-
 рїадї, шї дїн ѡрїаре тоате тѣмпѣрїле зїлеї,
 декѡт ачеле че стаѡ маї спре вест, каре де-
 осевїре де тѣмп цїне ѡн ѡѣс пентрѣ 15 граде
 лѡнїме, фїїндѡкз пѣмѡнтѡдї, а кѣрѡе брѡѡ
 сѣѡ екватор есте де 360°, маї трѣвѡск 24
 ѡѣсѣрї пентрѣ а се ротї одатз ѡпрѣѡрѡдл сѡѡ.
 Дечї деосевїрѣ лѡнїмеї ѡтре дѡѡз локѣрї се
 поате да шї дѡлз тѣмп, лѡжнѡ ѡн ѡѣс пен-
 трѣ 15°; зїкѡнѡ а. е. Парїсѡдл стз 1 ѡѣс 20
 мїнѡнте спре ост дела фѣро ѡлок де 20°.
 Деалтз парте дїн осевїрѣ лѡнїмеї а дѡѡз локѣрї
 се поате да деосевїрѣ тѣмпѡдї лор, а. е.
 Парїсѡдл стз 20° спре ост дела фѣро, дечї
 ба ѡве тоате тѣмпѣрїле зїлеї маїтѣмпѣрїѣ кѡ
 ѡн ѡѣс шї 20 мїнѡте.

Дїне дѡрз се поате зїче кз дїн маїтѣмпѣрїе
 кѡ ѡн ѡѣс рѣсѣрїре шї апѡнере а соарелдї пен-
 трѣ локѣрїле кѡ 15° маї спре ост, се тѡлкѡ-
 еше прїсѡсѡл ѡнї зїле пентрѣ ѡкѡнѡрзторїї
 пѣмѡнтѡдї кзлзторїї спре ост, шї дїн кон-
 тра неѡѡѡнѡл ѡнеї зїле пентрѣ кзлзторїї
 спре вест, чїї дїнтѡї апѡкѡнѡ дїн зї ѡзї
 соареле маїдїмїнѣцз ла рѣсѣрїт, шї чеѡї дїн-

Урмз маї тѣрзиѣ ла аѣѣс . Уѣ ꙗтїе кзлзторїе
 дела ост спре вест о аѣ фзкѣт Магелан ла
 1520 ; ꙗ контрадїректїе аѣ кзлзторїт ꙗтѣѣ
 Кок ла 1770 .

Гоареле а фарз ае пзрѣта са мїшкаре дела ост
 спре вест маї аратз ꙗнкз о пзшїре пе стеле ае
 ла вест спре ост , ꙗкѣт ꙗ кѣрѣре ае ѣн аѣ се
 веде стѣна тарз ла ачелѣш стеле аѣѣнде аѣ
 пѣрчес , аескрїїна ꙗ ачест кїп пе черѣ ѣн ма-
 ре черк . Ачѣстз а лѣї пзрѣтз кзраре ае песте
 аѣ се ꙗсемнїѣзз пе сфера черѣлѣї шї а пз-
 мзнтѣлѣї прїн ѣн черк маре нѣмїт еклїп-
 тїкз , карѣ ꙗрзспѣндере кѣ кезїшїмѣ осїеї
 маїсѣс нѣмїтз , таїе пе екватор сѣпт ѣн
 ѣнгѣ ае $23\frac{1}{2}^{\circ}$.

Прекѣм соареле , аша лѣна шї планетеле се
 пар асе мїшка дела вест спре ост ꙗтро зонз
 сѣѣ брѣѣ кѣпрїнзеторѣ дела 9 пзн ла 10°
 аеамѣндѣѣ пзрїїле еклїптїчеї , каре брѣѣ
 аѣпз 12 але сале констелациї саѣ нѣмїт зо-
 аїак . Ачѣста есте кѣмпзїа аѣѣнде се тѣл-
 кѣѣще крештерѣ зїлелор шї а нопцїлор кѣ тїм-
 пѣл прїмзверей , ал верей , толмнїеї шї ернїеї ;
 кѣ пѣнкѣѣрїле еквїнокцїале шї солстїцїале .
 Еклїптика пе глобѣл пзмѣнтѣлѣї се наѣе аїн

кваліторіа лѣї а прѣцѣрѣа соарелѣї пѣрѣрѣ а
ачеш кезішіме а осіей ; гарз нѣміре аѣ лѣат
аѣла екліпселе че сз фак а лінія еї . афарз
ае 360° се маї а парте екліптіка аѣпз нѣмз-
рѣа лѣнілор а 12 аеасеміне аркѣрї , фїешкаре
ае 30° каре се нѣмеск 12 семне але екліпті-
чей ; пѣртѣна нѣміле констѣлаціілор зодіакѣ-
лѣї ае каре соареле , сецінѣ апроапе кѣ 2000
анї а наїнте .

Ѣдареле петрече кала о лѣнз а фїешкаре семн ;
нѣміріле лор сѣнт : Бервечеле , Таѣрѣа , Ѣемінії
Ракѣа , аѣла , Фенора , Кѣмпзна , Скорпіа
Сѣцетзторѣа , Кзпріорѣа , апарѣа , Пешїї ; кѣ-
прінсе латїнеще а верѣрїле ѣрмзтоаре :

Sunt Artes , Taurus , Gemini , Cancer ,
Leo , Virgo ,
Libraque , Scorpius , Arcitenens , Caper ,
Amphora , Pisces .

Аїн ачесте кзпріорѣа , апарѣа , пешїї ,
вервечеле , таѣрѣа шї Ѣемінії се зїк семне
сѣїтоаре , пентрѣкз соареле сѣе пе еле кз-
тїз нѣї аѣла сѣа спре нѣрѣа ; ракѣа лѣѣа ,
Фенора , кѣмпзна , скорпіа сѣцетзторѣа , по-
горѣтоаре , пентрѣкз пе еле аїн прѣтївз пѣ-
орѣа аѣла нѣрѣа спре сѣа . Пѣнкѣрїле а

каре Екліптіка таїе пе Екватор се нѹмеск ек-
 вінокціале, ѹнѹла де примзварз ла 10 мартіе
 ші алѹла де тѹамнз ла 10 септемврие; пѹнк-
 тѹриле солстіціале сѹнт стзріле челе маїде-
 пзртате але Екліптічеї дела Екватор спре нѹра
 ші-сѹа, ↑ каре атінг пе амѹндоаз тропіче-
 ле, пе чел борзал ла 10 ѹніе, ші пе чел абс-
 трал ла 10 д-кемврие.

Дечі Екліптіка аре тѹакѹрѹ са дін мішка-
 рѹ пзмѹнтѹлѹї ↑ преѹѹрѹла соарелѹї дела вест
 спре ост. Ичѹстз мішкаре о сзвѹршешѹ пзм-
 мѹнтѹла ↑ 365 зіле, 5 чѹсѹрї 48 мінѹте ші
 51 секѹнде, каре діастімз де тімп се зіче ан.
 Кзрарѹ пзмѹнтѹлѹї ↑ токма корзспѹнзѹтоаре
 планѹлѹї Екліптічеї, есте о еліпсз маї ↑
 форма ѹнѹї черк, лѹнгз 129 мільоане мїле;
 ѹнѹла дін фѹкѹріле еї есте пѹнктѹла чекѹпрін-
 де соареле, пент ѹ каре ачеста ні есте акѹм
 маїапроапе акѹм маїдепарте. Депзртарѹлѹї
 чѹк мїмікз дела пзмѹнт цїне 19 800 000 мї-
 ле ші каде ↑ тімпѹла ернеї ноастре; депзр-
 тарѹлѹї чѹк мїморє цїне 20351500 мїле, ші
 каде ↑ мѹл в.рей ноастре. Амїжлочїа де-
 пзртарє ла 20000000 мїле, алѹргз пзмѹн-
 тѹла ↑ тостз мінѹнта 240 мїле ↑ карѹ са.

Меридіанѣл трекзторѣл прін еквінокції , се нѣмеще колѣрѣл еквінонціал , шї трекзторѣл прін солстіції колѣрѣл солстіціал .

Одїнеодарз кзѣѣ семнеле екліптичеї атрѣна кѣ констелациїле , аѣѣнде се траѣе генералнїка лор нѣміре , аар прін тоталнїка пречедере а тѣѣѣрор фікселор , констїлациїле сѣѣ депзртат дїн тїмп атїмп ка 30° спре ост дѣла семнеле лор ; акѣт астззї д . е . констелациа пещїлор кѣпрїнде семнѣл бервечелѣї . Ачѣстз пречесїе нѣмітз а еквінокціїлор цїне пѣан $50''$ шї ат 72 анї ѣн град ; тотѣш пентрѣ ферїрѣ конфѣзїеї сѣѣ пзстрат нѣмірѣ веке пѣ пзшїрѣ тїмпѣрілор .

Тропїчеле , паралеле екваторѣл ѣї ат депзртаре дѣ $23\frac{1}{2}^{\circ}$ сѣнт доѣз , ка нїше хотарз екліптичеї , ат мзсѣра кѣзїшїмеї сале , песте каре содреле нѣ трече нїчї одїнеодарз , ачел бореал се зїче тропїкѣл ракѣлѣї , шї чѣл абстрал ал кзпрїорѣлѣї , аїче се цїн солстіціїле атѣрнзтоаре зїделор дѣ варз шї нопцілор дѣ гарнз .

Полареле , ка нїше паралеле че цїн полѣріле екліптїчеї се атсзмнѣзз маї атѣѣ пентрѣ лѣцїмѣ зїделор дѣ варз шї нопцілор дѣ гарнз пзнл . 24 чѣсѣрї . Депзртарѣ лор дѣла по-

ЛѢРІ ЄСТЕ КАШІ А ТРОПІЧЕЛОР ДЕЛА ЕКВАТОР,
ДЕ $23\frac{1}{2}^{\circ}$.

КрещерѢ ши скздерѢ зилелор ку ским-
барѢ шимпурилор анулуи .

Прін сѢирѢ ши погоржрѢ соарелѢї Атре тро,
пиче, віне черкѢла зилнік кѢндѢ цѢмзтате
кѢндѢ маїмѢат аѢ маїпѢцін де цѢмзтате аѢ-
сѢпра оризонѢлѢї, Акат зїоа акѢм креще а-
кѢм скаде, деѢндѢ ѢрмѢзз ши скїмбарѢ
тїмпѢрїлор анѢлѢї . КѢндѢ осїа пзмѢнтѢ-
лѢї ар ста перпенѢїкѢлар пе калѢ дїн пре-
цїорѢла соарелѢї атѢнче ар фї зїлеле ши нопцї-
ле деасемїне пе тѢатз фїца пзмѢнтѢлї, ши
ної нѢм афла Атро вечнїкз прїмзварз . Осїа
Асз єсте плекатз дїн старѢ перпенѢїкѢларз
кѢ $23\frac{1}{2}^{\circ}$, ши дела еклїптікз кѢ $66\frac{1}{3}^{\circ}$, ши
цїїндѢ пѢрѢрѢ ачѢаш паралелз кзтрз сфера че-
рѢлѢї, скїмѢз Атоатз клїшала старѢ пзмѢн-
тѢлѢї кзтрз соаре . Да 10 Ѣнїе стз пзмѢн-
тѢлѢї А зѢдїа кзпрїорѢлѢї, соареле нї се ара-
тз А а ракѢлѢї, полѢл нордїк єсте плекат
 $23\frac{1}{2}^{\circ}$ А лзѢїтрѢ, ши чел сѢдїк $23\frac{1}{2}^{\circ}$ афарз
дїн черкѢла кзрзрей, Акат разеле соарелѢї кадѢ
перпенѢїкѢлар пе тропїкѢла ракѢлѢї, ши тот по-

ларѣа норѣік се афлз ллзѣнтрѣ , глрз чел
 сѣік афарз дін ємісфера лѣмінатз ; дечі
 ақоло соареле нѣ апѣне , ші аїче нѣ рзсарє ;
 пе ємісфера вореалз єсте зїоа чѣ маїм ре
 кѣ лчеперѣк вєреї , пе чѣ абстралз зїоа чѣ
 маїскѣртз кѣ лчеперѣк єрнїї ; глрз дєла 10
 ѣніє се апропїє хѣтарѣа лѣмінїї тот маї-
 мѣлт кзтрз полѣрї , пзнз ла 10 сєптємврїє ,
 кѣнѣ пзмѣнтѣла стз л зѣдіа вєрвєчєлѣї ,
 соареле нї се аратз л зѣдіа кѣмпєнєї , рлзе-
 лє лѣї каѣ перпендікѣлар пе єкватор , хѣта
 рѣа лѣмінєї трєчє ка мерїдіан пєстє лмвє по-
 лѣрїлє . ші зїоа кѣ нѣаптѣ сѣнт дєасємінє пє-
 тоатз флцл пзмѣнтѣлѣї . Амѣста , пєнтрѣ єміс-
 фєра вореалз єстє єквїнокціа дє тоамнз , пєн-
 трѣ чѣ абстраз єквїнокціа дє прїмзварз . Ла
 10 дєкємврїє стз соареле л зѣдіа рлкѣлѣї
 соареле нї се аратз лл кзпрїорѣлѣї ; пзмѣнтѣла
 аб лмплїнїт ал 2-лє чвєрт ал кзлзторїєї салє ,
 полѣа норѣік єстє афарз , чел сѣік л лзѣн-
 трѣ чєркѣлѣї кзрзрєї , соареле стз перпенді-
 кѣлар пе трѣпїкѣл кзпрїорѣлѣї , хѣтарѣа лѣмінєї
 трєчє пєстє поллрє лкѣт тот поллрѣа норѣік
 се афлз афарз ші чел сѣік л лзѣнтрѣ ачє-
 лѣї хѣтар , ақоло соареле нѣ рзсарє ші аїче
 нѣ апѣне ; нѣї пе ємісфера вореалз ачєм зїоа

чѣ маіскѣртз кѣ $\uparrow$ ченерѣ ернеі, пе емісфе-
ра абстралз есте зіоа чѣ маімаре кѣ $\uparrow$ нче-
перѣ верей. Госіна $\uparrow$ сфзршіт соареле ла 40
мартіе $\uparrow$ зодіа кѣмпенеі, ел нісз аратз $\uparrow$
зодіа вервенѣлѣі; аінпротіва ей позіціе ес-
те асеміне челеі аін 40 септѣмврие, ла ноі
пе емісфера боралз $\uparrow$ челе еквинокціа де рї-
мзварз пе чѣ абстралз еквинокціа де тоамнз.

ЗОНЕ. $\uparrow$ прівірѣ кзладѣрей ші фрїгѣлѣі
аѣпз кздерѣ рззелор соарелѣі перпендікѣла-
рз, кезішз аб паралелз ла позіціа пзмжнтѣ
лѣі, тропічеле ші полареле маі сжнт хотзрж-
тоаре а 5 зоне, ѣна фіерсїнте $\uparrow$ тре тропіче аѣ-
мжнѣлѣі пзрціле екваторѣлѣі кѣ чѣ маімаре
арсѣрз, ка $\uparrow$ тре ніще хотарз аін каре соареле
нѣ есз нічі одінеорз, ші ѣнде трече пе ан
ае доѣзорї прїн зенїт. Аїче піер ѣмвриле ла
аміаз ае доѣзорї пе ан, гзрз апої аѣпз кѣм-
пзна соарелѣі се ащери акѣм спре норѣ акѣм
спре сѣа афарз ае локѣріле сѣпт тропіче; кѣ
прїндае 3700000 м. к в. адекз апропе ае $\frac{2}{3}$
аін тоатз фаца пзмжнтѣлѣі. Доѣз зоне-
стжмпзрате стаѣ $\uparrow$ тре тропіче ші поларе, кѣ
кзладѣрз ші рзчѣлз стжмпзратз, аїче каѣ
ѣмвриеле пѣрѣре $\uparrow$ аїрекціа зонеі респектіве;

кѣпрінде фіешкаре 2405000 м.кв. адекз
кала $\frac{1}{2}$ дін фаца пзмѣнтѣлѣи . Додз зоне а-
гецате стаѣ атре полар: ші полѣри кѣ ѱер не-
сѣферіт , маіѣжртос а ліпса солрелѣи , аіче ѣм-
бреле кзлзтореск априѣѣѣѣл трѣпѣрілор аѣпз
кѣрсѣл солрелѣи , че се аѣжртеѣе педѣсѣ-
пра оризонѣлѣи фзрз а апѣне кѣлѣніле , кѣ
прінде фіешкаре кала 385000 м.кв .

ТІМПѢРІ , Фііндекз азкѣиторілор сѣпт
екватор , ші деалзтѣре , літрече пе тот анѣл
солреле де доѣзорі прін зеніт , аепзртѣндѣ-
се тар де атѣтѣорі деаа ѣн тропік ла алѣѣл
апоі ле аѣѣче доѣз вері ші доѣз ерні ; шікѣ
тречерѣ деаа ѣна ла алѣл , тарзші доѣз прі-
мзвері ші томні . Азкѣиторіі а зона фірвін-
те деспре тропіче , аѣ атрѣн ан доѣз вері ші
прімзвері , а несз нѣмаі о гарнз ші тоамнз , а
зонеле стѣмпзрате атрз фіешкаре тімп нѣ-
маі одатз пе ан а прімзвара десѣпт еквинок-
цііле сале деаа 9 март пзнз ла 9 іѣніе ; деа-
іче вара десѣпт солстіцііле сале пзнз ла 10
септемврие ; апоі тоамна десѣпт еквинокцііле
сале пзн ла 10 дікемврие ; ші деаіче тарна де-
сѣпт солстіцііле сале пзн ла 9 мартіе кѣнд
аѣѣнѣе тарзші сѣпт еквинокцііле прімзверіі ;

Анса прекѡм температѡра зилей се сѣмте маї-
таре аѡнз амѣах, аша шѣа тѣмѡрѣлор се а-
семнѣхз чева маїтархѣе не хотарзле сѡс а-
сзмнате. Ацзрїле поларе сар зїне варз епо-
ха зилей кѡ аделѡнгата петречере а соарелѡї
аѡсѡпра орїзонѡлѡї, шѣгарнз епоха нопцїї
кѡ аделѡнцїѡѡ а тѡнерекѡлѡї, прїмзварз шѣ
тоамнз арфї тѣмѡрїле скїмнзрѣї ае зї кѡ
ноапте, каре шѣ ѡрмѣхз пела еквїнокцїї.

К Л І М Е . Амѡрцїрїле ачелор 5 зоне не
крещерѡ лѡнцїмеї зїлелор а амбеле емїсфере се
нѡмеск клїме математїче, аеосевїте ае челе фї-
зїче, ачелѡ атѡрнзнѡ ае мзрїмѡ зїлелор шѣ
ачесте ае температѡра локѡлѡї.

24 клїме се нѡмзрз аѡмѡнѡѡѡз пзрцїле
екваторѡлѡї пзнла поларе, кѡ пзшїре ае $\frac{1}{2}$ чѡс
а лѡнцїмѡ зилей аїн клїмз а клїмз. Не локѡ-
рїле сѡпт екватор сѡнт зїлеле пѡрѡре ае асе-
мїне кѡ нопцїле, гарз кѡкѡт се аепзрѡѡхз
локѡл ае аїче спре полѡрї кѡатѡта креще лѡнцї-
мѡ зїлелор вара шѣа нопцїлор гарна. Аша кре-
ще лѡнцїмѡ зїлелор аїнтѡн граѡ а тралѡл,
пзнз сѡпт поларе ѡнае аѡѡнѡе а фї зїѡа чѡ маї
маре ае 24 чѡсѡрї. Ае аїче спре полѡрї се
сѡб клїме ѡнае креск зїлеле аїн граѡ а граѡ,

нѸ кѸ ѸМЗТЗЦІ ДЕ ЧѸС АѸ КѸ ЧѸСѸРІ, ЧЕ КѸ
 ѸМЗТЗЦІ ДЕ ЛѸНЗ ШІ КѸ ЛѸНІ АТРЕЦІ, ПЗНЗ
 СѸПТ ПОЛѸРІ, УНАДЕ СЕ СКІМЕЗ О ЗІ ДЕ Б ЛѸНІ
 КЗТРЗ О НОАПТЕ ДЕ Б ЛѸНІ, АВЖНА АТРѸН АН
 НѸМАІ О ЗІ ШІ О НОАПТЕ. АНСЗ ФІІНА КЗ ЗОСІ-
 ЛЕ РЗСАР АІЧЕ МАІ КѸ ДѸЗ ЛѸНІ АНАІНТѸ СОЛ-
 РЕЛДІ, ШІ АМѸРГѸРІЛЕ НѸ СЕ СТЖНГ ДЕКЖТ ІАРЗШ
 КѸ ДѸЗ ЛѸНІ ДѸПЗ АПѸСЛА АБІ, АПОІ НОАПТѸ
 НѸ ЦІНЕ МАІМѸЛТ ДЕ ДѸЗ ЛѸНІ, КАРЕ А КЗ НѸ
 СЖНТ СѸПТ УН АТѸНЕРЕК АДЖНК ШІ НЕКѸРМАТ,
 КЗЧІ ЛѸНА СЕ АРАТЗ А ВРЕМѸ АЧѸСТА А ДѸЗОРІ
 АМІНЖНА ДѸСѸПРА ОРІЗОНѸЛДІ КЖТЕ ІБ ЗІЛЕ
 ФІЕШКАРЕ ДАТЗ, А КЖТ РЗМЖНЕ НѸМАІ О ЛѸНЗ
 АТѸНЕРЕК, А КАРЕ СЕВЗА НѸМАІ СТЕЛЕ ШІ ПЛА-
 НЕТЕ. (ДА АЧѸСТА МАІ АЦѸТЗ ОМЗТѸ ШІ АѸРОРЕ-
 ЛЕ). ІІР АПОІ ВРЕДНІКЗ ДЕ МІРОРЕ ЄСТЕ АРМОНІА
 АМІНЕІ ШІ АТѸНЕРЕКѸЛДІ, КЗЧІ СОПРЕЛЕ СЗВЖР-
 ШЖНА КЗЛЗТОРІА ДЕ УН АН, АѸ АМІНАТ ДЕ О
 ПОТРІВЗ ТОТ ПЗМЖНТѸЛ, А КЖТ АМІНА ШІ АТѸ-
 НЕРЕКѸЛ СТЗПЖНЕСК КѸ АРѸПТЗ МЗСѸРЗ А ТОД-
 ТЕ ЗОНЕЛЕ ПЗМЖНТѸЛДІ. ДІН КОНТРА ЄСТЕ ПРО-
 ЦЕСѸЛ ФРІГѸЛДІ ШІ АА КЗЛАѸРЕІ, КАРІІ ДѸПЗ
 ПЛЕКАРѸ ПЗМЖНТѸЛДІ СПРЕ СОАРЕ, КА ДОІ ПРОТІВ
 НІЧІ СЕ ЛѸПТЗ АТРЕ СІНЕ НЕЧЕТАТ. ЦІІНАДѸСЗ
 ФІЕШКАРЕ НЕ СТЗМѸТАТ А ХОТАРЗЛЕ САЛЕ УНѸЛ

ла полѣри гарз алтѣла ла екваѣтор пе мѣжлокада
пизмѣнтѣлѣи.

Преаімінаре а 30 кліме

Кліма .	Градада лцимѣи .	Зіца ѣк мѣнаре .
1 . . .	8° 34'	12 — 30'
2 . . .	16 44	15 — 0
3 . . .	24 12	13 — 30
4 . . .	30 48	14 — 0
5 . . .	36 31	14 — 30
6 . . .	41 24	15 — 0
7 . . .	45 32	15 — 30
8 . . .	49 2	16 — 0
9 . . .	52 0	16 — 30
10 . . .	54 31	17 — 0
11 . . .	56 38	17 — 30
12 . . .	58 27	18 — 0
13 . . .	60 0	18 — 30
14 . . .	61 19	19 — 0
15 . . .	62 26	19 — 30
16 . . .	63 23	20 — 0
17 . . .	64 11	20 — 30
18 . . .	64 50	21 — 0
19 . . .	65 22	21 — 30
20 . . .	65 48	22 — 0
21 . . .	66 8	22 — 30
22 . . .	66 21	23 — 0
23 . . .	66 29	23 — 30
24 . . .	66 32	24 — 0

34	Прелімінаре		
25 . . .	67	18	1 лдн
26 . . .	69	44	2 —
27 . . .	72	22	3 —
28 . . .	78	11.	4 —
29 . . .	83	50	5 —
30 . . .	90	0	6 —

Щесте $66\frac{1}{2}^{\circ}$ ціне зіод чѣ маїмаре нѣ кѣ чѣ-
сбріле че кѣ адніле , ші сбпт полдрї кѣте 6
лднї прекѣм маї сбс .

Азкѣиторїї пзмѣнтѣлѣї трзеск сбпт треї сфе-
ре : сбпт сфера арѣптз , паралелз ші кезїшз .
Чей дїнтѣж сбпт екватор авѣнд аѣсѣпра кѣрсѣл
тѣтѣрор стелелор , ші $\uparrow$ орїзон $\uparrow$ мѣе полдрїле
черѣлѣї ; сбпт сфера а доа , кѣ $\uparrow$ нѣжртїрѣ пѣ-
рѣрѣ нѣмаї а ѣней ємїсфере черещї , авѣнд еква-
торѣл $\uparrow$ орїзон , гар а фла азкѣиторїї полдрїлор ;
тоатз чейелалтз фацз а пзмѣнтѣлѣї стз сбпт
атрїа сферз , кѣ рзсзрїрѣ , пѣрчедерѣ ші апѣ-
нерѣ тѣтѣрор лѣмїнілор пе о кале мѣлт аѣ маї-
пѣцїн кезїшз .

Ла контраємїсфере рзспѣнд контратїмпѣрї
ші ла контраазкѣиторїї рзспѣнд нѣмїцїї антї-
позї .

Дїн тоате феноменеле атѣрнзтоаре де фор-
ма ші мїшкарѣ пзмѣнтѣлѣї , ал антїпозїлор се

паре а фі чел маї ненцелес . Ичест феномен ар
ота маї а антипозіме кѵ мінтѣ омѵлѵ , докз
нѵ сар ѱі кз тѵте трѵпѵріле стѵрчз кѵ грѵ-
татѣ лор локентѣл пзмѵнтѵлѵ , ші кз дїсфа-
черѣ де пзмѵнт орї акаре парте сар тѵлкѵ сѵ-
їре гѵрз нѵ кз де ре .

Антипозїї стаѵ сѵпт контрапаралеле , шї
сѵпт контрамерїдіене , авѵнд дїн контра зї-
ле , нопцї шї тїмпѵрїї ; Антекії , стѵнд сѵпт
контрапаралеле се афлз сѵпт деасемїне мерїдіе-
не , ѵмереле лор кад а контра пе ачелеш мерїді-
ене , тїмпѵрїле зїлеї плевѵл деасемїне . гѵрз
веле анѵлѵ дїнк ѵнтрз : Перїскїї , сѵпт аче-
леш паралеле , асз сѵпт контрамерїдіене , аѵ
тїмпѵрїле анѵлѵ деасемїне шї але зїлеї дїн-
контрз . Пеглов се пот кѵноаѵе трѵстелеле
респектїве .

Кз ѵн град екваторїал аре 15 мїле геогрѵфі-
че , сѵл афлат прїн мзсѵратѣ ѵндї арк дїнтрѣ
зенїтѵрїле а доѵз локѵрї стзтзтоаре пе ачелаш
мерїдіан , а кзрора депзртарѣ деллолалтз сѵл
мзсѵрат кѵ амзрѵнтѵл , а . е . сѵл обсерват а-
нзлцїмѣ поларз ѵндї лок $49^{\circ} 14'$, а алтѣ де
 $54^{\circ} 44'$ шї сѵл афлат дїстанцїа а мбелор локѵрї

Ає $82\frac{1}{2}$ міле, а пої $5\frac{1}{2}^{\circ}$ по мериді, а р рзспѣнде ла
 $82\frac{1}{2}$ міле по пзмжнт, ші пропорція

$5\frac{1}{2}^{\circ} : 1^{\circ} = 82\frac{1}{2} : X$ а р хотзрж мзсѣра ѡнѣ град
 ла 15 міле, ші ѡд ѡл пзмжнтѡдѣ Ає $360^{\circ} X$

45 ла 5400 міле географіче; Ає аїче єсз діа-
 метрѡл пзмжнтѡдѣ $1718\frac{7}{8}$. 5400 м. географіче

рзтѡнзїмѣ екваторѡдѣ, а нмѡлїтекѡ діаме-
 т ѡ пзмжнтѡдѣ $1718\frac{7}{8}$ міле аѡѡ ка ла 9281910

міле кв аїте сѡлѡфанз, ачесте а ншѡсїн-
 аѡсе аѡѡ ка ла 2.659 000.000 солїдїтате а

міле квїче а тот глобѡл пзмжнтѡдѣ .

$54^{\circ} 44' - 49^{\circ} 14' = 5\frac{1}{2}^{\circ}$

$$5\frac{1}{2}^{\circ} : 1^{\circ} = 82\frac{1}{2} : X$$

$$\frac{11}{2} : 1 = \frac{2}{165} : X$$

$$11 : 1 = 165 : X = 15 \text{ міле.}$$

О мїлз геог. фїкз аре 3807 тоахе сѡѡ стѡн-
 жїні францѡзѡшї (тоаха 6 палме) каре фак
 $3905\frac{1}{2}$ стѡнжїні немцѡшї аѡекз 12000 пасѡрї,
 (ѡн пас 3 палме) .

ѡн град екваторїал аре :

15 міле географіче

$104\frac{9}{10}$ версте

$66\frac{5}{100}$ міле тѡрчѡшї сѡѡ верї

6) італїенѡшї міле марї, шї мїчї по море,

$69\frac{10}{100}$ міле єнглїзѡшї

85 греческі міле нодз

25 міле французе

75 міле міні італіенци

20 міле англизескі ші французе пе маре

14 $\frac{1}{2}$ міле астрійекескі. ші. а.

Десобіте сжит прѣ ачѣста мзсѣріле пен-
трѣ тоате націіле, ші прѣ нехотзѣте кѣдѣ-
мзсѣрнтѣла.

Стѣжінѣла віенез стз кзтрѣ ла Молдовеі
прѣкѣм б ла 7.

ГЕОГРАФІА ФІЗІКЪ

Дін челе фзиче се прѣсемнѣзз маі прѣ
атмосфера, че прѣкѣнѣрѣ пзмѣнтѣла, ші прѣ
карѣ сѣе авѣ, іріле лѣі; прѣ атмосфераз се наск
метеореле де апз, де лѣмінз ші де фок, прѣ
рода, неѣріле ф нодріі, плодіа, кѣркѣвѣіі,
кздері де нодрі, сѣірі де апз, брѣма, омз-
тѣла, гріндіна, гѣца, сорі, лѣне, цер-
кзламѣрі прѣмпрѣнѣрѣла соарелѣі ші а лѣнеі:
амѣргѣла, зоріле, фокѣрі сѣѣрзтоаре, аѣ-
роре ворелле ші аѣстрале, вантѣрі, фѣрзѣне
ші алте феномене електриче арззтоаре, че се

НАСК ДІН АВЪРІРІЛЕ ПЗМЖНТЪЛЪІ .

ДІН СМІНТІРЪ ЕКВІЛІВРІЕІ П АР , СЕ НАСК
 П АТМОСФЕРЪ АЧЕЛЕ МІШКЪРІ ШІ КЪРЪЕРІ , КАРЕ
 ДЪПЪ ПЪТЕРЪ ЛОР , СЕ НЪМЕСК ВЖНТЪРІ , ФЪРТЪ-
 НЕ АД ОРКАНЕ . ДЪПЪ ЛСКЪРІЛЕ ДІН КАРЕ ВІН
 ВЖНТЪРІЛЕ , ШІ ДЪПЪ ТІМЪРІЛЕ ПЪРЦЕІ ПЗМЖН-
 ТЪЛЪІ ПЕСТЕ КАРЕ ЕЛЕ СВЪАРЪ , СКІМЪЪ ШІ П СЪ-
 ШІМЪ ЛОР , ДЪПЪ КАРЕ СЖНТ : РЪЧІ , КАЛДЕ ,
 ФІЕРВІНЦІ , ЪМЕДЕ , ЪСКАТЕ . ЪНЕЛЕ ЦЕРІ ПЪТІ-
 МЕСК ПРІН ПТРАРЪ ДІН ТІМ П ПТІМ П А ВЖНТЪ-
 РІЛОР ВЪТЪМЪГОАРЕ ; АША ІТАЛІА ПРІН СІРОКО ,
 ЕЖАСТАНІА ПРІН СОЛАНО , ЕГІПЕТЪ ПРІН ХАМ-
 СІНЪ ДЕШЕ , ТЕЛЕ АРАБІЧЕ ШІ СІРІЧЕ ПРІН САМЪМ ,
 СЕНЕГАМБІА ШІ ГВІНЕА ПРІН ХАРМАТАН ШІ ТОРНАДО .

ПЪРЪ ПЕНТРЪ МАТЕРІА ПЗМЖНТЪЛЪІ , ЦІІНЦА
 СЕ МЪРЦІНЕШЕ ПЪНЪ АКЪМ НЪМАІ ЛА ЧЕЛЕ ДЕПЕ
 ФАЦА ЛЪІ . ЕЖПЪТЪРІЛЕ ЧЕЛЕ МАІ АДЖНЧІ АВІЕ
 САЪ АПРОПІЕТ КЪ О ПЪМЪТАТЕ МІЛЪ ДЕ КЕНТРЪЛ
 ПЗМЖНТЪЛЪІ АКЪРЪЕ ГРОСІМЕ ЕСТЕ 1718 $\frac{7}{8}$ МІЛЕ
 ГЕОГРАФІЧЕ ; АПОІ МІЪЛ ПЗМЖНТЪЛЪІ ЕСТЕ КЪ
 ТОТЪЛ НЕКЪНОСКЪТ ШІ НЕРЪСЪВЪТЪТ ; ГАРЪ СКОАР-
 ЦА ЛЪІ ПКАТ САЪ ПЪТЪТ АФЛА , СЕ АЛКЪТЪЕШЕ
 ДІН ФЕЛЪРІТЕ ПЪТЪРІ ДЕ ПЗМЖНТ , ДІН АРІНЪ
 ШІ ПІАТРЪ , МЕСТЕКЪТЪРЪ ДЕ СЪРІ , МЕТАЛЪРІ ,
 МАТЕРІІ АРЪЪТЪАРЕ , ПРЕКЪМ СЪРЪ ШІ РЪШІНІ

АЕ ПЗМЖНТ, ПЗКЪРЗ, КЗРЕЪНІ АЕ ПІАТРЗ ПЪ-
 ЧОАСЗ, ШІАЛТЕ АМЕСТЕКЪТЪРІ МІНЕРАЛЕ КЪТЪРЪ-
 ПЪРІ АЕ ВІЕТЗЦІ, АЪ ПЛЖНТЕ; ТОАТЕ АЛКЪТЪІ-
 ТОАРЕ ЧЕТЕІ МІНЕРАЛЕЛОР, КЪ АКЗРОРА СКОАТЕРЕ
 ШІ ЧЕРЧЕТАРЕ СЕ АДЕЛЕТНІЧЕСК МІНЪРІІЛЕ.

АПЕЛЕ МЪРІІ АКОПЪР ЧЪ МАІМАРЕ ПАРТЕ АФЦЕІ
 ПЗМЖНТЪЛЪІ, АКЪТ ПЕНТРЪ ЪСКАТ РЪМЖНЕ А-
 ВІЕ О АТРИА ПАРТЕ. ЪСКАТЪРІЛЕ АЕ МАІМАРЕ А-
 ТІНДЕРЕ СЕ ХІК КОНТІНЕНТЪРІ, ШІ ЧЕЛЕ АЕ МАІ-
 МІКЪ ІНСЪЛЕ.

АМІЖЛОКЪЛА МАРЕЛЪІ ОКЕАН СЕ АІСКОПЪР ДОЪЗ
 КОНТІНЕНТЪРІ, ЪНЪЛА СПРЕ ОСТ, КЪПРІНЪЕТОРІЪ
 ЕВРОПЕІ, АСІЕІ ШІ АФРІКЕІ, НЪМІТЕ АЪМЪ ВЕКЕ;
 АЛЪЛА АЕАІЧЕ СПРЕ ВЕСТ, ЧЕ САЪ АЕСКОПЕРІТ МАІ
 АЪРМЪ КЪПРІНДЕ АМЕРІКА НЪМІТЪ АЪМЪ НОЪЗ.
 ПЕ АЪНІЛА ОКЕАНЪЛЪІ СЕ АФЛЪЗ СЕМЪНАТЕ НЕНЪ-
 МЪРАТЕ ІНСЪЛЕ АІНКАРЕ АЧЕЛЕ АЕСКОПЕРІТЕ АЪР-
 МА АМЕРІКЕІ, АТРЕ СЪДОСТЪЛА АСІЕІ ШІ АМЕРІ-
 КА, АЛКЪТЪЕСК А ЧІНЧЪ ПАРТЕ ААЪМЕІ НЪМІТЪ АЪ-
 СТРАЛІА СЪЪ ПОЛІНЕХІА.

АПРІВІРЪ ПЪРЦІЛОР АЪМЕІ, ЕВРОПА КЪПРІН-
 ДЕ КА О А ШЕСА ПАРТЕ АІН АСІА, КА О А ЧІНЧЪ АІН
 АМЕРІКА, КА О А ПАТРА АІН АФРІКА, ШІ ЄСТЕ ЧЕВІ
 МАІМІКЪ АЕКЪТ АЪСТРАЛІА.

ПЕ КОНТІНЕНТЪРІ СЕ АСЕМНЪЗЪЗ МЪНЦІІ, КЪІ-

ле, Афлоріле, шасоріле, кжмїїле, вбл-
канеле, гротеле, пенінсуліле, промоторїї-
ле, цермбрії, істмбріле ш. ч.

Лінія омзтбулі ачепе сбут екватор, ла
анхаліме де 14000 брме, а Пірнеї ла 9000
ші аша кб депзртаре де екватор погдарз пзнз-
бнде атінце шасоріле. Челе маїмарї неасемі-
німі пе глобл пзмжнтс бї сжнт аджнїміле
океанбулі а алтбраре кзтрз анхалїмѣ мбн-
цілор. Анхалїмѣ се зїче абсолуtz, кжнд
се сокотеше дела фаца мзрїї, шї реалтївz
кжнд се сокотеше дела алтѣ локбрі апропїете.
Мшнтеле чел маї аналт пе пзмжнт есте до-
лагїр а Асіа, 26482 брме налт.

Ла апа пзмжнтбулі се сокотеск, ісвоарз-
ле, пзрзеле, ржбріле а локбріле, шї мз-
ріле; мзріле кбтрїнсе тоате сбут нїме де о-
кеан. Дїн ісвоарз (пїї, періодїче, кбрате,
мінерале, рзчїї, калде), шї дїн мб те ла-
кбрі ісвоарзтоаре а се наск пзрзїе шї ржбрі, шї
дїн маїмблате ржбрі се наск фавїїле, че абк
апеле бскатбрілор а море. Бнеле дїн ачесте
апел брзгзтоаре се стрекбраз алокбрѣ пе сбут
пзмжнт (Гарона, Гвадіана), алтеле прїна
лор рзвзрсаре, адбк марї фолосбрі аб стрїкз-

чжні. Көрүерѣ аор дөрмѣзз прзвалѣдї цзрей
 ънде ісворзск. Пе рѣзрї шїфлѣвїї се асем-
 нѣзз плдтїмѣ, кѣрсѣл, катарактѣріле ш.а.
 Кѣ нѣме деапе вїн гзздрїле, влцїле, окѣрї
 де апз, влхне, моластїне; прїн езапора-
 ціа аор тоате влѣзмзтоаре сзнзтзцеї (влхнеле
 понтче аїгалїа). Яшззарѣ каналѣрілор поа
 те адзпа локѣрї стерпе, а авате прїсосїнца апе-
 лор, а апредна мзрї кѣфлѣвїї, шї прїн ачѣс-
 та асѣшї мзрї кѣ мзрї спре а плдтї пе кале
 маїскѣртз.

Океанѣл а кѣнїѣрзторѣ тѣтѣрор контїнен-
 тѣрілор се апарте а ѣ прзці прїнціпале; гзрз
 прзціле лдї депїнтре ѣскатѣрї, сѣѣ депе алзтѣ
 р аѣ нѣме де мзрї, аѣпз церїле че ел цермѣрѣ-
 зз.

1. Океанѣл норѣдѣлдї нѣмїт марѣ агеца-
 тѣ а кѣнїѣрзтоаре ачелдї пол, рѣзрѣзз мар-
 цїнїле европеї, асіеї шї амерїчеї норѣче, кѣ
 марѣ алвз шї карсікз а европа, кѣ голфѣл
 овїк, іенїсеї шї лена а асіа.

2. Океанѣл сѣдѣлдї нѣмїт марѣ агецатз
 а кѣнїѣрзтоаре ачелдї пол, ачест океан нѣ се
 шїе рзгнз акѣм де рѣзрѣзз контїнентѣрї,

3. Океанѣл атлантїк атре европа шї афріка

кѢ оѡтѢл , шї ꙗ́тре Ямерїка кѢ вестѢл ; кѢ марѢ нордикъ , германъ , балтикъ , медитеранъ , адриатикъ , егеє сѣѢ архїпелагъ , морморъ , нѣгръ шї азовикъ , кѢ етіопїка , кѢ сїндриле лѡї Бафїн , ХѢдзон , шї Ганлоренцъ кѢ голфѢл мексїкан , марѢ карибъ , бразїліанъ шї патогоанъ .

4 . ОкеанѢл пачнїк ꙗ́тре Ясіа шї Ямерїка , дѡпъ нѡміре пѡцін тѢлѢѡрат дефѡртѡне , шї ачѢста дїнаса немзрїнітъ ꙗ́тїндере . ПасѢл лѡї Берїнгъ ꙗ́л ꙗ́мпреднъ кѢ океанѢл норѢдлѡї . Да остѢл Ясіеї , аре марѢ ахѡцкъ , тѡнгѡзъ јапонъ , голфѢл кореан , марѢ хїнеъ ; де спре Ямерїка аре голфѢл калифорнїк , панамїк шї перѢан .

5 . ОкеанѢл Індаїеї ꙗ́нтре ѢѢдасїа , Остафрика , ВестѢѡстралїа шї океанѢл сѢдѢлѡї , кѢ голфѢл бенгал , персїк шї арабїк , че се зїме марѢ рошїе .

МарѢ каспїеї наре нїчї о ꙗ́преднаре взъѡтъ кѢ океанѢл , шї мѡлцї о нѡмзръ ꙗ́тре лѡкѡрї . (Б)

Пе мзрї се ꙗ́семнѢзъ голфѡрї , сїндрї , вадѡрї , скопелѡрї , лїманѡрї , фретѡрї шї

портѣри. ФУНАДА мзрей поартз ка ші ѱска-
 тод докѣри неїде, мѣнци ші вѣї кѣ стѣнкі;
 деїнде се дїосебече аса адеїїме, карѣ чел
 мѣлт поате фі пзн ла о мїлз.

Апа мзрей де колор фелѣрїт (азѣр, аѣ
 окїмбат аѣпз оглїндїрѣ черїѣлѣї, аѣ варїат
 аѣїз вїетале, вїетзці ші маїѣсамз молѣш-
 че), де сїне неплзкѣтз, амарз ші сзратз,
 поартз марї гр. ѣїзці, нѣ аїацз, нѣ ѣдтре-
 зце, рзкорече церїле вєчїнате, трїміте плѣї
 пзнз ла чєле маїдепзртате, аз пєше, ші не-
 нѣмзрате мѣлте вїетзці, прїн аѣѣрїре аз са-
 ре, аѣѣне аѣсфзршїт чел маїмаре фолос прїн
 навігаціе.

Дєрсззмнат єсте флѣксѣла ші рефлѣксѣла
 мзрей, че ѣрмѣзз ла цермѣрї кѣ де доѣзорї сѣ-
 їре ші аѣдоѣзорї погорѣре пє зї, а аєсєвїтз
 мзсѣрѣ аѣпз мзрей, а гла ѣна пзн ла 50 ѣрме.
 Марѣ маї аре шї алте мїшкзрї, кѣм аєла ост
 спре вєст маїѣсамз аѣтре тропїче, шї ачѣста
 аїн прїїна мїшкзрї пзмѣнтѣлѣї а прєцѣрѣла
 осїї; кѣрїєрїає мзрїлор аєла нѣрѣ спре сѣѣ
 шї аєла сѣѣ спре нѣрѣ се тѣлѣѣск аїн про-
 цєсѣла кзлѣѣрї шї фрїгѣлѣї, прїн аїсгєцѣрїле
 шї аїсѣѣрїле аєла ѣн вол ла алѣѣла.

Температура сѣѣ кліма фізическы атѣрны
 ꙗ тотѣ дела лѣцимѣ географікы , ші дела ꙗ
 нѣлцимѣ мѣреѣ , гарѣ ꙗ парте аѣ мѣлѣ ꙗ ꙗ
 ѣре асѣра еѣ ші алте атѣрнырѣ . ꙗ деовѣ
 емісфера аѣстралѣ есте маѣ рѣче аекѣт чѣ во-
 реалѣ , пентрѣкѣ гарна еѣ каде ꙗ періеліе , ꙗ кѣт
 60° л . аѣстралѣ се пѣте сѣкѣт ꙗ токма кѣ
 70° л . вореалѣ . Ѣт екватор есте кѣлѣра
 чѣ маѣмаре , ші сѣт полѣрѣ фрїгѣл чѣл маѣ-
 маре . Дела лѣцимѣ географікы атѣрны ꙗ нѣл-
 цимѣ мерїдіанѣ ші сѣрелѣ ші зѣвалѣ ші пе орї-
 зон ; кѣкѣт аѣ ꙗ нѣлциме ші зѣвалѣ вафї маѣ-
 маре кѣтѣта орїшїкаре царѣ есте маѣкалѣ .

ꙗрѣ ꙗ деосевї кліма фізїкы атѣрны нѣ атѣт
 де лѣцимѣ географікы кѣт де темперїа атмос-
 фѣреѣ ші де вѣнтѣрїле че о стѣпѣнеск ; аенї
 аѣлѣ фрїк . кѣлѣра . ші маѣкѣсамѣ позїціа
 локѣлѣ , ѣмѣлѣ кліма кѣ кѣлѣра ші фрїгѣл
 кѣ ѣскѣчѣнѣ ші ѣмѣлѣ , кѣ роада ші скїмаа .
 рѣ тїмѣрїлѣр , аѣнде атѣрны фрѣмѣсеца ші
 сѣнѣтѣцимѣ клімѣ .

Мѣте локѣрї сѣт екватор сѣнт маѣрѣчї де-

кжт лжонеле стжмпзрате . Кжкжт оцарз сева
 лнзлца песте нівела мзрїї , кліма єї кжатж
 та вафі мїрзче . Докжріле депзртате де ма
 ре маї авжнда шїмжнці , пзджрі , мажїні шї
 лажрі аш клімз маїрзче джкжт челе дїн апро
 пієрж мзрїї , карж вараї маїржкоросе , тарна
 маїкаладз джкжт аєрбл . Мжнції омжтошї аджк
 ржчелз , лсз прїн а лор лнзлціме пропеск а
 дєсз сжфларж алтор вжнтжрі маїаспре . Цжрі
 ле кжлївіте аш клімз маїважндз , лїпсїнда
 сзлжзтжчїнж пзджрілор , спїнішжрілор , аш
 аз лор ш.а . арїнішжріле шї сжкжчїніле полр
 тз аєр жскал шї фієрвїнте кж вжнтжрі мжлт
 аржзтоаре .

ПРОДЖКТЖРІ . Тот же єсз дїн пжмжнт
 шїапз , кж жцжторжл омжлїї аш дела сїне се
 нжмєчє проджкт . Проджктжріле се лмпарт л
 трїї чєте : авїєтжцілор , пжнтелор , шї мї
 нералелор ; чж маїмаре лавжїре дї проджктжрі
 се афлз л жона фієрвїнте , кж металжріле шї
 пієтрїле челе маїпреціосе , рзджчїнеле , лжн
 тєле шї єрєжріле челе маївїндєкжтоєре , челе
 маївжне фржктжрі дє арборї , лємнжл чєл маї
 преціос , кж вїєтжціле челе маїалєсє , тарї , шї

Фрѣмоасе (*). Лакцирѣ аместор зоне се рз-
варсз ші аклімеле зонелор лбекінатс, кѣ со-
ѣрї лсз маї ордінаре (**). Чѣ маїмаре скѣм-

(*) Металѣрї: аѣр, платїнз, арґїнт:
фіер, арамз, кѣсіторѣ, арґїнтвіѣ.

Планти аромате: кѣшоаре, нѣкѣшоарз,
скорцішоарз, піперѣ.

Медїцинале ші бїнеміросїтоаре:
камфорз, амарк, смїрнз, алое; гѣстѣо-

асе: чѣѣ, кафе, зѣхар, кахаѣ, ванїліе, ѡ.а

Фрѣктѣрї: помзранче, портокале, алз-
мї, кокѣнарї, фїніче, мїгдале, арборї де
пїне, вїнаце аѣлчї.

Взпсїтоаре: фернамаѣѣѣ, кампеша,
їндїго, лсфзрїт лмврзкзтоаре: мзта-
сз, вѣмбак шч.

Вїетзцї: Елефанцї, Рїнекерї, Цїра-
фе, Іпопотамї, Кзмїле, Лей, Тїгрї, Момї-
це, Газеле шї Антілопе, Москі, Стрѣцї,
Папагалї, Колїврї, Шзрпзрїмї, Крокодїлї,
Вїермї де мзтасз, Кѣрмѣз, Скоїче мзргзрї-
тоасе, Мзрѣѣн шч.

(**) Лпзрїїле маї аѣстрале чева трестїе де
зѣхар, пѣѣтз, шофран, аѣфїн шї фрѣктѣрї

пѣтате саз пзстрат пентрѣ локѣріле дела пол-
лѣрі. Продактѣра лор се мзрѣінеше ꙗ рзѣз-
чїні, мѣшкѣ, хѣчі, сїніші, шїпіеї девлане,
каре дїн ѣрмз сѣнт фюартепреціоасе; нѣмаї ꙗ-
тро парте дчестеї зоне сѣнт таранзі шїкѣні.

Дїн продактѣріле вегетале шїанїмале се
пот ѣнеле стрѣмѣта фзрз вѣтзмаре дїн па-
тріа лор (*); ѣзлѣзтѣчїніле, каре дѣпѣ фі-
рѣ лор саз статорнічїт ꙗтро клїмз, кѣ скїм-
варѣ єї се стрѣмѣтѣ дїн транса. Амерїка

австралїче: Пепїнілор шїѣмѣбакѣлї прїеше
пзн ла 43°, маслінілор пзн ла 46°; Ореѣлї
пзн ла 47, вїнѣлї, пзпѣшоѣлї шї каста-
нілор пзн ла 50; Нѣчїлор, Персічїлор шї зар-
зарїлор пзн ла 52°; Мерїлор, Перїлор, Ле-
гѣмілор шї хемеѣлї пзн ла 55°; прѣнілор
пзн ла 58°; гржелор, чїрешїлор шї картофелор
пзн ла 60°; тѣтѣнѣлї, кѣнепеїшї інѣлї
пзн ла 63°, сѣкзрїї шї овзѣлї пзн ла 65°,
лемнѣлї дѣѣраре пзн ла 67°.

* ꙗ Европа саз лѣсе дїн Асіа вермії дѣ-
мзтасѣ, портокалії, алзмії, чїрешїї, пер-
січїї шї прѣнії. Дїн Африка родії шї кѣреклѣ

и аре елѣфанці, комасія ші Африка, ші пен-
трѣ бітеле адместіне дін Европа, лѣд пріміт
↑ дрмз аз із аса дескоперіре.

Дін вѣнзтатѣ, ацѣнсѣл ад прісосѣл про-
дукторіор. ↑ мпрѣднз кѣ лѣкрѣл сіргѣінчѣо-
селор мандфакторі ші фаврічї се ↑ семнѣз-
лавѣцірѣ орїшікзріа цзрі, кѣатѣта маїфлор-
рітоаре кѣкѣт ісева ↑ лесні ші комерцѣл.

Дін тоате фзнтѣріле пзмѣнтѣщї се деосе-
веще омѣл, аз аз кінѣл ші лѣдфлѣцірѣ са,
Измзрѣл лѣкѣиторіор атот пзмѣнтѣл се зїне
пзнз ла 850 мїліоане, дін карї 213 мїліоане
↑ Европа, 483 мїліоане ↑ Асія, 109 мїліоане
не ↑ Африка, 40 мїліоане ↑ Амерїка, ші 3
мїліоане ↑ Аустраліа, де ші тоці асемїне аз-
пз кін дѣла о марціне а пзмѣнтѣлѣтї лѣ а та,

Дін Амерїка картоф лѣ ші тѣтѣлѣл. Дін про-
дукторіле не се афаз маї ↑ тоате локѣріле
сѣнт ↑тѣї, о маре партѣ де мїнерале, апої
дін пѣнтѣ: лѣзеле, мѣшкѣл, філчѣ, ерѣд-
ріле вобїчѣоасе ш.а. Дін вїетзці: корнѣтеле,
кѣнеле, оаїа, капра, калѣл, асінѣл, пор-
кѣл, мѣца, вѣлпѣ, ѣрсѣл, епѣріле, кор-
ѣл, гѣнска, гзіна, хѣлѣѣл, шїалте.

Чотвіші дьпз клімз ші ↑ мпрецурзрі се
 діосевеск мьлт ↑тре сіне кь статѳра (*);
 фізіономіа ші колорѳа (**); кінѳа віецѳ-

(*) Дела патрѳнзлімѳк бореалілор Грен-
 ланджі, Бскімоші, Лапоні, Гамоежі, ші
 Остіачі, пзнз ла шесѳнзлімѳк Карлівілор,
 ші Патагонілор сѳдамерікані.

(**) Дела алвімѳ алабастрѳлѳі. пзн ла негрі-
 мѳ абаносѳлѳі, адрѳжандѳсз дьпз фізіоно-
 міе ла 5 семінціі.

1) Ла каѳка зз: Европеї, афарз де
 Лапоні, ші Фіні; вестасіаці пзнз ла Обі,
 марѳ каспїкз ші пзн ла ісвоарзле Гангесѳлѳі;
 Нордафріканіі, афарз де Кофці сѳнт
 алві, капѳа фрѳмос ші сіметрік, пзрѳла не-
 теѳа ѳаца мьлт аб маїпѳціі рѳманз.

2) Ла монголз: лзкѳіторіі Гѳд-ші
 Остасіей: Каалѳчіі, Моголіі, Ін-
 діеніі дѳстѳнга Гангесѳлѳі, Хінежіі, Іп-
 поніі, Фініі ші Лапоніі, Гренланджіі
 ші алціі дін Нордамеріка: сѳнт гзлвініі кь
 капѳа ка патрѳмѳкіт, лаці ↑тре окі, кь на-
 сѳла ші ѳаца лзѳоасз ші вѳкзлатз, плеоапеле
 стрѳмте, дескісз л лініе дрѳптз, варѳа кам
 ешітз, пзрѳла негрѳ цзпос ші сѳбціре.

3) Ла етіопїкз: Негріі, Кафріі, ші алціі.
 сѳнт негрі, вѳрѳла капѳлѳі апзсат ші стрѳмт
 де л мѳе пзрціле, фрѳнтѳк прѳвѳшітз ші л корѳ

іреї (*), кѣ лімба (**), ізр маїкѣсамз кѣ кіпѣла
окѣрмѣіреї, кѣ релігіа (***) ші кѣ ліѣра, аєспре
каре ꙗ аєскрієрѣ політі ѣскз

датз, окії фсартє вѣлѣѣкаці, насѣла лат ші
рѣдікат. вѣзєлє ꙗтѣарсз пѣрѣла сѣѣрт, лѣнос
ші негрѣ .

4) Да амеріканз : Орігіналії пѣзмѣтєні
дін амеріка сѣнт арзмѣї, кѣ фрѣнтѣ погорѣ-
тз, окії адѣнкаці, насѣла чева апзсат, тотѣші
кам єшіт, обраѣѣла лат кѣ фѣлчїлє рѣсѣрїтє,
пѣрѣла негрѣ, цѣпос ші сѣѣцїре .

5) Да малаїкз : інсѣланії океанѣлѣї дін
Малака, Фїліпїне, Марїанє, Молѣче, Гѣн-
дїче, Іѣстралїа, сѣнт фѣніпїнії, негрї ші
кам олізїї, кѣ капѣла цѣѣѣт, фрѣнтѣк чева сѣї-
тз, насѣла плїн шїлат, гѣра латз, фалка дѣ-
сѣпра аорѣ єшітз, трѣсѣрїлє вїне дїсѣвлїтє,
пѣрѣла негрѣ, моалє, крец, грос шї плїн .

(*) Номазї, вѣжзторї, пѣскарї, пѣ-
сторї, пѣлѣгарї, меѣшерї негѣсторї ша .

(**) Дін лімвї сѣѣ маїкѣсамз діалектє,
се кѣноск ꙗтѣѣла пестє 587 європїєнєшї ;
987 асіатїчє, 276 афрїканє, шї 1214 амерїка-
нє ; алції нѣмзрз 860 лімвї, шї пестє 5000
діалектє .

(***) 252 мїліоанє крєшїні, 120 мїліоанє
маѣомєданї, 4 мїліоанє жїѣѣєї 477 мїліоанє
пѣгѣнї .

ГЕОГРАФІА ПОЛІТІКЪ.

4

Попарзлекъ кѣлтівіре сцієнтіфікз ші мора-
аз, кѣ лзкѣинце статорніче, кѣ леуѣірі пѣ-
вліче, ші ашзземѣнтѣрі пзстрзтоаре лінішеі,
сігѣранціеі ші ферічіреі пѣвліче се нѣмекк по-
літічїте, гарз дїнпротївз се зїк варваре.

Цзріле політічїте, аї кзрора лзкѣїторї ашз-
заци атре сіне пе темекѣ ѣнор хотзрѣте ле-
уѣірі, аѣ атрат кѣ о воїнцз сѣпт о пѣвлїкз дом-
ніре, се нѣмекк статѣрі, каре дѣпз кѣїрїнсѣл
ші ашзземѣнтѣл лор, поартз дѣпз ранг, тїтлѣ
де імперїе, рїгат, дѣкат, прїнціпат сѣѣ дом-
ніе, комїтат, репѣвлїкз аѣ політіе неатѣрнатз.

Атрѣн стат се лсззмнѣзз хотарзле, по-
зїціа, мзрїмѣ, кѣлтѣра, імпопорѣрѣ, гѣвер-
нѣл, шї імпрцірѣ. Лзкѣїнцелє попарзлор
кѣлтівіте сѣнт: сателе, тѣргѣріле, політії-
ле, метзціле.

А прївірѣ імпопорѣреі се каѣтз стзріле,
лімѣа, релїгіа, кѣлтѣра, професїа шї індѣ-
стріа. Стзріле ѣнеї нації сѣнт маї атѣю: клі-
росѣл, ноблеса, метзцзнімѣ, шїцзрзнімѣ.

Фїешкаре націе а ре а са пропрїе лімѣз, ѣне-
ле церї маї аѣ шї дѣосебіте лімѣї пентрѣ дѣз-

цзтѣрї, релігіе шї дїпломатїкз, Релігіа домні-
тоаре се зїче ачеїа, карѣ се фолосеце де челе
маїмарї прерогатїве атро царз, сѣѣ ла карѣ се
мзртѣрїсеце чѣ маїмаре парте а лзкѣторїлор;
челеланте дїмпротївз се нѣмеск толерате.

ДЕ Г П Р Е Р В Л І Г І Е .

Лзкѣторїї пзмѣнтѣлѣї атрї прївїрѣ релігіей се
атрїт маї атрї атрї кїнзторї де ѣн дѣмнезеѣ
шї атрї кїнзторї де ідолї, ла чеї дїнтѣї се нѣ-
мзрз крещїнїї, жїдовїї шї махомеданїї, ла
чешї дїнѣрмз пзгѣнїї.

Хрїстіанїсма єсте релігіа атемеатз де хс,
кареле о аѣ лзсат апостолїлор сзї спре а о лз-
ці, шї а лѣмїна кѣ джнса поподрзле атот пз-
мѣнтѣл.

Челе маїмѣлте поподрз, маїкѣсамз атрї евро-
па мзртѣрїсеск релігіа крещїнѣскз; наѣ рзмас
атрїсз тоате кредїнчоасе ортодоксеї вїсерїне а
рзсзрїтѣлѣї. Тнаїнте кѣ мѣлте вѣкѣрї саѣ
дезвїнат дела ачѣстз вїсерїкз: Арїенїї, Нес-
торїенїї, Іѣковїції, Кофції, Фїліпїнїї, Лїпо-
венїї, шї поподрзле дела апѣсѣл європеї, асе-
мїне о парте де нації ѣнїте маї атрїсрмз кѣ вї-
серїка апѣсѣлѣї нѣмїтз католикз. Дїн ачѣста

САБ НЗСКЪТ АЪРМА ВІСЕРІКА ЕВАНГЕЛІКЪ СЪБ
 ПРОТЕСТАНТЪ КЪ МАЙМЪЛТЕ РАМЪРІ, ДІН КАРЕ СЕ
 АСЕМНЪЗЪ АЪТЕРАНІСМЪЛ, КАЛВІНІСМЪЛ ШІ АНГЛІ-
 ЧІСМЪЛ, КЪТРЪЗ КАРЕ МАЙ ВІН ШІ АЛТЕ ДЕОСЕВІТЕ
 СЕКТЕ ПЪЦІН АСЪМНЪТОДРЕ, ПРЕКЪМ КВАКЕРІЙ,
 МЕТОДІСТІЙ, МЕНОНІЦІЙ, ХЕРНХЪТЕРІЙ, ВАЛДЕНЖІЙ,
 ХЪСІЦІЙ, ФРАЦІЙ БОХЕМІ, ДНІТАРІЙ СЪБ АНТІТРІНІ-
 ТАРІЙ Ш.Ч. РЕЛІГІА КАТОЛІКЪ ШІ СЕКТЕЛЕ СЪС А-
 РЪТАТЕ САБ АЗЦІТ ПРІН КОНЧІНЪРІ, МІСІОНАРІО
 КОЛОНІЙ ШІ АЛТЕ ПЪРЦІ АЛЕ ПЪМЪНТЪЛДІ, МАЙ-
 КЪСАМЪ А АМЕРІКА.

ІУДАІСМЪЛ ЕСТЕ РЕЛІГІА ПЕ КАРЪ АЪ ДАТ
 ДЪМНЕЗЕЪ АБІ МОІСІ А МОНТЕЛЕ СІНАІ, ШІ КА-
 РЪ НЪ ЕРА АЕКЪТ БМБРА ЛЕЦІЙ МЕ АВЕ СЪСЕ АТЕ-
 МЕІЕЗЕ ДЕ ХЪ АЪРМА ВЪКЪРІЛОР. ЖІДОВІЙ СЪНТ
 СЪФЕРІЦІ МАЙ АТОДТЕ ЦЕРІЛЕ ЕВРОПЕЙ; СЪРВЪЗЪ
 СЪМБЪЗТА, ТЕМПЪРІЛЕ ЛОР СЕ НЪМЕСК СІНАГОЦЕЪ
 ШІ АМЪВЪЦЪТОРІЙ РЕЛІГІЕЙ РАВІНІ.

МАХОМЕТІСМЪЛ ЕСТЕ О РЕЛІГІЕ КЪЛЪСЪ
 ДІН ХРІСТІАНІСМ ШІ ЮДАІСМ, ІВІТЪ ПЕЛА ДА Б-
 АЕ ВЪК ШІ АТЕМЕІЕТЪ ДЕ МАХОМЕТ, КАРЪ АЪР-
 МЪ САБ АЗЦІТ МАЙМЪЛТ ПРІН ПЪТЕРЕЪ ШІ СЪЗ-
 ПЪНЕЩЕ АСТЪЗІ ДЕЛА ФРЕТЪЛ ГІВРАЛТАР ПЪНЪ
 ДА ІНДІЙ. АЪВЪЦЪТЪРА ЕЙ СЕКЪПРІНДЕ АСКРІП-
 ТЪРА НЪМІТЪ КОРАН. ТЕМПЪРІЛЕ МАХОМЕТАНІ-

ЛОР СЕ НЪМЕСК МОШЕІЕ СЪД ЦАМІІ, ЕІ СЪРЪКЪЗЪ
ВІНЕРЪ ШІ СЕ АМЪРЦЕСК А ГЪНІЦІ ШІ ШІЦІ,
МАІ СЪНТ ВАХАВІЦІ, ДРЪЖІ.

ПАГАНІСМЪЛ ЕСТЕ О РЕЛІГІЕ А КІНЪТОАРЕ ДЕ
ІДОЛІ, СТЕЛЕ, ФЪК, ВІЕТЪЦІ, АД ОАМЕНІ : (ДР-
МЪТОРІІ АДІ ДАЛАІ - ДАМА, ШІ МАНКО - КАПАК
АДЪЗ АЛЕ ЛОР СКРІПТЪРІ.

КЪЛТЪРА ГЪНЕІ НАЦІІ РАЗІМЪ МАЙКЪСАМЪ А
КЪДЪГАРЪ ШІІНЦЕЛОР ШІ МЪЕСТРІІЛОР, А АШЪЗЪ-
МЪНТЪРІЛЕ ДЕ АМЪВЪЦЪТЪРЪ ШІ АЛТЕ А ТОКМІРІ
СЪРЕ АЦІРЪ ІНДЪСТРІЕІ, А КОМЕРЦЪЛАДІ ШІ А ТОТ
ФЕЛЪЛ ДЕ ШІІНЦЕ ВЪНЕ ШІ ФОЛОСІТОАРЕ.

ДЕ ОБЩЕШІЛЕ АШЪЗЪМЪНТЪРІ А ГЪНІ СТАТ А-
ТЪРНЪ А СФЪРШІТ ФОРМА ГЪВЕРНЛАДІ, ВЕНІТЪРІ-
ЛЕ ШІ ПЪТЕРЪ АРМЕЛОР.

ГЪВЕРНЛА ЕСТЕ МОНАРХІК КЪНА ЧЪ АТІЕ ПЪТЕ-
РЕ А ГЪНІ СТАТ ЕСТЕ АМЪНА СІНГЪР ГЪНЕ НЪМІТ
АМІЪРАТ, РІГЪ, АДЪКЪ, ПРІНЦІП СЪД ДОМЪ;
КАРЕ СЕ ДЕ ОСЕБЕЩЕ А НЕМЪРЪІНІТ ШІ МЪРЪІНІТ.
ДАКЪ РЕГЕНТЛА НДІ СЪПЪС НІЧІ ЛА О ЛЕЦЪІРЕ,
ШІ ПЪРЪНЧЕЩЕ АДЪЗ А СА ВОЕ ПЕ ВІАЦА, СЛОВО-
ЪНІА ШІ АВЕРЪ СЪПЪШІЛОР, АЧЕЛ ГЪВЕРН СЕ ЗІ-
ЧЕ АЕСПОТІК. А СТАТЪРІЛЕ РЕПЪВЛІКАНЕ ЕСТЕ ГЪ-
ВЕРНЛА АМЪНІЛЕ АД ЧЕЛОР МАЙДЕФЪРЪНТЕ, АД А ТОТ

попорѣдлѣ чела дѣлѣнѣ се зиче аристократик шѣ
чела де алдоиле демократик. Кзтрз ачесте
маї сѣнт статѣрї конфедерате авѣна фїешкаре
а са ꙗ деосевї неатѣрнатз окѣрмѣрѣ, афлѣн-
адсе ѣнїте ꙗмпреднз нѣмаї, спре пзстрѣрѣ
обїрешїї сїгѣранцїї.

Спре цїнерѣ сїгѣранцїї дїнафарз слѣжеше
пѣтерѣ армелор, ꙗмпзрцїтз ꙗчѣ де ѣскат шѣ
чѣ де маре. Пѣтерѣ пе ѣскат стз ꙗ инфанте-
рїе (ꙗ баталїоане шї компанїї); кавалерїе (кѣ-
расїрї, драгонї шволежерї, хѣсарї, ѣланї,
лзичерї ша. ꙗ ѣскадроане); артїлерїе (їнѣ-
нерї, канонїрї, бомбардїрї, сзпзторї, мїнз-
торї), тоате ꙗмпзрцїте ꙗ рѣгїментѣрї; афарз
де ачѣсте сѣнт гвардїа четзцзнѣскз шї нацї-
оналз. Пѣтерѣ пе маре стз ꙗ нѣмзрѣл корзвї-
їлор де рззѣвоѣ. Корзвїїле пѣртзтоаре дела 50
пзн ла 120 тѣнѣрї се нѣмеск де лїнїе, пентрѣ
кз ла ловїре пе маре обїчнѣск а ста ꙗ лїнїе:
челе маї кѣ пѣцїне тѣнѣрї се нѣмеск фрегате,
галере, шалѣпе, галїоате, шївече, корвете ша.
ѣн нѣмзр де 10 сѣѣ маїмѣате корзвїї де рзз-
ѣвоѣ се зиче флотз, гар ѣн нѣмзр маїмїк ѣ
скадрз.]

ДЕСНРЕ ЄВРОПІ А ДЄВЩЕ

Європа дін 5 парці а лѡмеї чѣ маїмікз, асѣ
 чѣ маїпѡтернікз, маїкѡлївітз шї а мпопора-
 тз, се хотзрзще ла нора кѡ марѣ агецатз; ла
 сѡа кѡ медїтерана, лавест кѡ атлантика; шї ла
 ост кѡ асія, акарѣ се аїспарте прїн мзрї,
 рѡдрї шї мѡнці; шї анѡме прїн медїтеранз,
 архїпелаг, марѣ нѣгрз шї рѡсія асіатїкз. Фї-
 рескѡа хотар десре асія се аїпѡеще прїн
 мѡнтеле шї флѡвїа брал, прїн марѣ каспїкз
 шї стрѡмѡдрїле каѡ кахѡлї. Кѡпрїнсѡа єї а-
 преднз кѡ їнсѡлїле єстѣ 155000 мїле кв. Аѡн-
 цїмѣ єї аела промѡнторїа Сан-вїнцент пзнз ла
 пасѡа ваїгацї аре 820 мїле; шї азїїмѣ аела
 промѡнторїа Матаран пзнз ла капѡа нораѡнѡї
 535 мїле.

820 мїле.

Мѡрї а б чещермѡрѣхз ачѣстз парте ае
 пзмѡнт сѡнт:

I. Марѣ агецатз аела нора кѡ марѣ алвз,
 кѡ голфѡа ѡескаєї шї Печѡарї шї кѡ марѣ ка-
 рїкз кѡ пасѡа ваїгац.

II. Океанѡа атлантик але кзрѡе пзрцї сѡнт:
 1) марѣ норвегз, 2) марѣ крїтанз шї їрландз
кѡ каналѡа ае нора шї Санцїорѡе, 3) марѣ гер-
манз кѡ голфѡдрїле зѡї аерсеє шї Дѡлартѣ,

4) Категатѡла кѡ Гѡндаѡла, кѡ Белтѡла мареші
мік, 5) марѣвалтїкз кѡ голфѡла вѡтнїк, фїнік,
лївонїк сѣѡ лїфландїк ла Рїга, 6) каналѡла
нѡмїт ла Манш, кѡ пасѡла де Кале, 7) марѣ
аквітанз кѡ голфѡла де Бїскаїа.

III. Марѣ меѡ теранз ѡмпрїѡнатз кѡ океанѡла
атлантїк прїн фрѣтѡла Гїбралтарѡлаѡї нѡмїт шї
гадїтан сѣѡ ҃ркѡлаѡ, лѡнг 7 міле шї лат 2;
ѡїн пзрціле єї се ѡсемнѣзз: 1) голфѡла де
Лїон; 2) голфѡла де Генѡла, сѣѡ марѣ лї҃҃ри-
кз кѡ пасѡла де Піомѡїно; 3) марѣ тосканз сѣѡ
тїренз кѡ фрѣтѡрїле де Сант-Бонїфациє шї Ме-
сїна; 4) марѣ іонїкз кѡ голфѡла де Тарант, Па-
трас, Депанто, ѡрѡнз кѡ пасѡла де Отранто
че ѡде ѡмарѣ адрїатїкз; кѡ голфѡла де Вене-
цїа шї Трїєст; 5) марѣ Егеїє сѣѡ архїпелагѡла
греческ кѡ голфѡла де Галонїк шї фрѣтѡла Дар-
данелелор сѣѡ Елеспонтѡла; 6) Марѣ мармор-
рз сѣѡ Пропонтїда кѡ фрѣтѡла де Константї-
нополе сѣѡ Восфорѡла Трамії; 7) марѣ нѣгрз
сѣѡ Понтѡла ҃ѡксїн кѡ фрѣтѡла Іенїкале, че сз
зїче шї де Кафа ѡѡ Феѡдохїа, ѡїнеѡарз Вос-
форѡла нїмерїѡ, шїкѡ марѣ азовз нѡмїтз ѡї-
неѡарз палѡла меѡтїзз.

ІѢТМѢРІ: Перекон, шї Корїнтѡ.

ПРОМОНТОРІЇ: Канѡл нордѡлѡї Ма-
тапан, Фіністер, Сан-Вінцент ш. ч.

ІНГУДЕ: Атлантїкз: Марѣбританїе
(Англїа, Скоція), ші Ірландїа, кѡ алзтѡде
теле Вестерне сѣѡ Еврїае, Оркаде, Шетлан-
де ш. а. Апої Ісланда шї Фероеле; ↑ Балтї-
кз інсѡліле Зеландїче шї Фїонїче; ↑ Медїтера-
нз Івіка, Маїорка Мїнорка, Сардїніа, Корсі-
ка, Сїціліа, Малта. Іонїїле; ↑ архїпелаг Е-
геїніле кѡ мїкладе шї спораде.

ПЕНІНГУДЕ: Скандїнавіа, Спанїа,
Італїа, Мореа, шї Крамѡл, сѣѡ Табрїа.

ФЛѡВІЇ: ↑ марѣ ↑ гецатз Севарсз: Пе-
чора; ↑ марѣ алвз, Мехенѡл шї Двіна; ↑ Бал-
тїкз: Невѡ Дѡна, Піменѡл, Вістѡла шї Оде-
рѡл; ↑ марѣ германз: Елва, Вехерѡл, Рїнѡл,
ші Тамїса; ↑ атлантїкз: Сеїна, Доара, Га-
рона, (Дїн Франціа), шї Дѡпз Піренеї Дѡро,
Таѡл, Квадіана шї Квадалквівїрѡл; ↑ медїте-
ранз: Еврѡл, Рона, Арнѡл, Тїврѡл шї Вол-
тѡрнѡл; ↑ адріатїкз По шї Адїѡл; ↑ архїпе-
лаг Марїца шї Стрїмонѡл; ↑ марѣ нѣгрз: Дѡ-
нзрѣ, Ністрѡл, Богѡл шї Ніпрѡл; ↑ марѣ а-
зовз: Дѡнѡл, шї ↑ каспїкз че се сокотѣце
ла Асіа, Волга чел маїмаре Флѡвїѡ ал Евро-

пεί. ші Эралѡ.

Д Д К Э Р І: Дін лакѡрї челе маїмарї сѡнт
 † НордЕвропа, прекѡм Ладога, Онега, ші
 Псіпѡс † Росіа; Мелер, Венер ші Ветер, †
 Швеція; лакѡл де Гарда, де Ком, лакѡл лѡкан
 ші лакѡл Маѡоре † Італіа; лакѡл де Генева,
 Цѡрхі, Невшател ші Констанца † Елвеція;
 Балатонѡл ші лакѡл Неосолїѡ † Энгаріа.

М Э Н Ц І: Піренеї †тре Епаніа ші Фран-
 ціа; Алпї Елветїчї ші аѡстриечешї; Апенїнї
 аѡлѡнѡл Італїеї; Гѡдетї †тре Сїлезїа ші
 Бохемїа; Карпатї †чїнг Энгаріа ші Трансїлва-
 нїа деспрѡ Галїціа, Молдова ші Цараромѡнѡ-
 екк; Балканѡл †тре Бѡлгарїа ші Рѡмїліа; Ево-
 сѡл мѡнції Кїолї † Швеція; коамеле мѡнці-
 лор Волѡонскї ші Валдаї, ші мѡнції Эрал †
 Росіа. Чел маї †налт мѡнте † Европа есте
 Монт-бланк 14900 ѡрме налт. Вѡлканеле
 сѡнт Етна, Везѡвѡл ші Хекла.

К Л І М Я есте фѡрте фелѡрїтц, чѡ бореа-
 лз дела 75 пзн ла 60 граде азціме † Норд-
 росіа, Швеція, Норвегіа ші Нордскоціа кѡ прї-
 мѡзара пѡла маї, аѡ іѡнїе, кѡвара скѡртц че се
 сфѡршеще пѡла септемврїе аѡ ші пѡла авгѡст,
 †деовще нѡмаї кѡ доѡз тїмпѡрї, кѡ гарна

екъртъ ші омзтоасъ ші кѣ вара екъртъ карѣ
 аін прічина лѣнїмеї зілелор есте фюарте кал-
 аз; песте 70 граде ꙗсѣс нѣї нічї о вегетацие.
 Кліма де міжлок дела 60 пзн ла 50 граде лѣ-
 цїме, ꙗ Гѣдросїа; Данемарк, Прусїа, Поло-
 нїа, Германїа, Унгарїа, Галїцїа, НордФран-
 цїа, Бнглїтера, Швеціа, аре прїмзвара дела
 март аѣ апрїліе, шї вара дела юнїе пзн ла ок-
 товріе. Кліма аѣстралъ ꙗ Італїа, Далмацїа,
 Тѣркіа аре прїмзвара дела гандарїе аѣ фебрѣ-
 рїе, вара дела апрїл аѣ маѣ, шї ла лѣнїле ок-
 товріе шї ноемврие плодїе мѣлтъ, гаръ гарна
 ꙗдеовще фѣрз ꙗомзг статорнїк шї фѣрз ѣер пѣ-
 трѣнзеторѣ.

Европа афлѣнаѣсе маїмѣлт пе норѣдл зоней
 стѣмпзрате аре а мѣлцемї проѣктѣрїле сале
 маїкѣсамъ ꙗсіеї шї алтор пзрці де лѣме, де ѣн-
 де рзсплѣнтѣнаѣсе саѣ аѣместїчїт лїче. Дїн
 анімале аре вїте аѣместїче, вѣнат пентрѣ хра-
 нъ шї ꙗврзкз мїнте, мѣлте фїаръ рзпїтоаре,
 валене, вачї шї вїцеї де маре, мѣлте свѣрзтоа-
 ре, тот фелѣла де пеще ꙗ мзрї лѣкѣрї шї рѣ-
 ѣрї, алвїне, вермї мзтзсарї, кѣрмѣз, канта-
 рїде, стрїдїї шї скоїче мзргзрїтоасе. Дїн
 плѣнте аре тот фелѣла де грѣе, орез, маїс,

ВЕРДЕЦЪРІ, ПОАМЕ МЪАТЕ, СМОКІНЕ МІГДАЛЕ,
КАСТАНЕ, КІТРИ, АЛЗМАЇ, ПОРТОКАЛЕ СЪЪ ПОМЕ-
РАНЖЕ, ОЛІВЕ, БЪМБАКЪ, КЖНЕПЪ, СОФРАН, ТРЕ-
СТІЕ ДЕ ЗАХАР, ТЪТЪНЪ, ВІНАЦЕЛЕ ЧЕЛЕ МАЇБЪНЕ
ШІ ЛЕМН ДЕ ТОАТЪ ТРЕВЪІНЦА.

ДІН МІНЕРАЛЕ АРЕ АЪР, АРЪІНТ, АРАЛЪ, ФІЕР,
КОСІТОРІ, ПЛЪМЪ, АРЪІНТВІЪ, САРЕ, СІЛІТРЪ,
ПЪЧОАСЪ, КЪРЪВНІ А ПЪМЖНТ, ПІТРЕ ПРЕЦІОАСЕ,
МАРМЪРЪ, АЛАВАСТРЪ, ВАР, ПІАТРЪ АРІМЪОАСЪ, КІ-
РІМЪАРЪ, АРЪІЛЪ, АПЕ МІНЕРАЛЕ ША.

ПОПОАРЪ. НЪМЪРЪА ЛЪКЪІТОРІЛОР СЕ
СОКОТЕШЕ АА 213,713,000. ФРЪНТАШЕЛЕ ЛІМЪІ
АЛЕ АЧЕСТОР ПОПОАРЪ СЪНТ 12:

- 1) ВІСКАІА ПЕ АМВЕ АЪТЪРІЛЕ ПІРІНЕІЛОР 650000.
- 2) ЦЕАТОГАЛІКЪ А НОРДЪКОЦІА ШІ ІРЛАНДА.
- 3) КІМЪРІКА А ВАЛЕС ШІ А НОРДЪВЕСТИФРАНЦІА
КЪ ЧЪ АЪСЪПРА 7 $\frac{1}{2}$ МІЛІОАНЕ.
- 4) ФІНІКА А ФІНІА, ЛАПОНІА, АА (ЗАМОЕЪІ, БЪ-
ТОНІ, ЛІВОНІ, ЧЕРЕМІШІ ШІ ЧЪВАШІ) 2 МІЛІОАНЕ.
- 5) ГРЕЧЪСКА НОЪЪ 2 $\frac{1}{2}$ МІЛІОАНЕ.
- 6) ДІН ЛІМЪА РОМАНЪ, ФІНІЛЕ ЛІМЪЕІ ЛАТІНЕЦІ:
ІТАЛІАНЪ, ФРАНЦЕЪЪ. СПАНІОАЛЪ, ПОРТЪГЕЪЪ,
РОМЪНЪСКЪ 80 $\frac{1}{2}$ МІЛІОАНЕ.

РОМЪНЪСКА СЕВОРВЕШЕ А ЧЕПЖІА ДЕЛА СЪЖІ-
КА ПІСТРЪАДІ ПЪНЪ АА БЪГО А БЕСЕРАВІА, БЪКО-

він: Молдова, Царароманскъ, Трансільванія Унгарія пнхз ↑ Тисъ кѡпринъжнѡ 12 комитатѡ; о парте дін България, Гервіа, песте Балкан ші Мачедонія, Тесалія, Акарнанія, ↑ пзрціле Іпірѡлді.

7) Албанезъ (арнзѡцаскъ) ла сѡдостѡл адриатиней 500,000.

8) Германз: ↑ Германія, Прусія, прін Лівонія, прін Трансільванія, Швеція, прін Франція, кѡ сороріалі салє ↑ Англітера, Оланда, Данія, Норвгіа, Швеція, Ісланда, 56 міліоане

9) Літванз ↑ Лівонія, Естонія ші Курланда.

10) Славонз: ↑ Росія, Полонія, Галіція, прін Унгарія, ↑ Славонія, Кроація, Ілірія, Моравія, Лѡзація, Бохемія, гэршї Касѡвії ші Сірвії, Слованїї, Шонтенегрінїї ші Боснеції песте тот 59 $\frac{1}{2}$ міліоане.

11. Тѡркотзтарз: ↑ Тѡрчіа, Крѡм 3 $\frac{1}{2}$ міліоане.

12) Маѡѡрікз, (Унгѡрѡскъ): Маѡѡрїї, Пѡзічїї, Кѡманїї ↑ Унгарія; Маѡѡрїї, Сєкѡїї ↑ Трансільванія 4 міліоане

Кзтрз ачестѡ маї сѡнт 1,920,000 Жїдовї, 420,000 Арменї ші ка ла 300,000 Цїганї.

Рѡдїгїа єсте чѡ маїмаре парте крещїнѡскъ, афарз де ачѡста сѡнт Евреї, ші Маѡхо-

метан, тарз атре дѣпони ші гамоезі се афлз нѣмаі нѣре обичеѣрі ка о ѣмберз дѣ пзгѣнзтате.

Европа есте лзкашѣл мзестріілор ші а лвзцзтѣрілор; ла челе маімѣлте лѣкѣрі се афлз кѣлѣѣра пе ѣн граа лналт дѣѣнде се лналцз дін зі лзі. 85 ѣнверсітзці се лѣелетніческ кѣ лмвзцзтѣріле челе маілналте, кзтрз каре се дѣскіде арѣмѣл прін ѣн нѣмзр маре дегімназіі ші лікеѣрі; тарз пентрѣ лѣмінарѣ пѣвлікѣлѣсі се афлз ашіѣдерѣ маімѣлте сѣоале.

Нѣгѣгторіа се лтінде афарз дін Европа лтѣлте пзрціле лѣмеі, ші Европеіі кзлзтореск пе тѣлте мзріле; кѣ тѣлте ачесте кѣт пентрѣ комерц нѣчї о націе дін Европа нѣ се асемзлнѣзз кѣ Бнглітера карѣ есте доамна мзрілор, цмїна сінгѣрз маімѣлте корзвіі дѣкѣт тѣлте челеланте статѣрі.

Дѣпз позіціа фірѣскз се дѣспарте Европа лостікз ші вестікз.

Іѣрз дѣпз ашеззмѣнтѣл політїческ стаѣ асѣзї л Европа статѣріле ѣрмзтѣлре.

І. Тріі лмперіі: 1) лмперіа лѣстріеі кѣ капітала віена, кѣпрінде церїле лѣстріа, карѣ есте трѣпіна лмперіеі, Стїріа, Іліріа, Далмаціа, Ломбардіа кѣ Венеціа, Тіролѣл, Боѣе-

міа, Моравія, Галіція ші Лодомерія кѢ БѢковина, Унгарія кѢ Славонія ші Кроація; Трансильванія ші Конфінїле мілітаре.

2) Амперія Росієі кѢ капітала С-Петербург, се алкзѣще ꙗ Европа дін Марѣросіє кѢ 19 гѢбернїі: Москва, Смоленск, Плесков, Твер, Новогрод, Олонец, Архангел, Вологда, Ярослав, Кострома, Владімір, Ніжнеіновогрод, Тамбов, Рїєзан, ТѢла, КалѢга, Орел, КѢрск, ші Воронеж; дін провінцііле балтїче кѢ 4 гѢбернїі: Сан-Петербург, Фінланда кѢ капітала Хелсїнгфорт; Ревал, Рїга ші МітаѢ; дін Мікаросіє кѢ 4 гѢбернїі: КїєвѢ, Черніков, ПѢлтава, ГлобоуѢкраїна сѢѢ ХарковѢ; дін цара Кзачїлор де Дон ші СѢдросіа кѢ 4 гѢбернїі: Ієкатерїнослав, ХерсонѢ, СїмфірѢполе сѢѢ ТаѢрїда (КрїмѢ) ші Бесеравїа; дін Вестросїа кѢ 8 гѢбернїі: Вілна, Гродно, Вітевск, Мохїлов, Мїнск, Волїнскї (Волхїнїа), Подолїа сѢѢ Камїнец-Подолек, ші Біалїсток; аїче маї віне рїгатѢа Полонїєі кѢ капітала Варсавїа; Росїа асіатїкз се ва зїче ла Асіа.

3) Амперія ТѢрчїєі кѢ кап. КостантїнѢполе кѢпрїнде ꙗ Европа, РѢмїліа, Мачедонїа кѢ капітала Салонїк, Тесалїа кѢ капітала Ла-

рїса ; Албанїа кѢ капїтала СкѢтарї ; БѢлгарїа кѢ капїтала Софіа ; Гервіа кѢ капїтала КраковѢац ; Боснїа кѢ капїтала Сараїево ; ЦараромѢнѢскѢ кѢ капїтала БѢкѢреїшї, шї Молдова кѢ капїтала Іешїї . Аїче маї вїн їнсѢлїле дїн АрхіпѢлаг, атре каре се асѢмнѢхѢз КанѢїа сѢѢ КрѢта кѢ капїтала Канїа , ЛѢскос сѢѢ Мїтілїні , Самотрачїа , ІмѢрѢл, ЛѢмнѢл , Скїато , СкопѢло , ПѢлагнѢсіа .

II. 12 РїгатѢрї: 1) Спанїа кѢ капїтала Мадрїт ; 2) Португалїа кѢ капїтала Лісабона ; 3) Сардїнїа кѢ капїтала ТѢрїн , ла карѢ се нѢмѢрѢз : ГенѢва , Савоїа шї ПїѢмонѢтѢл ; 4) РїгатѢл амѢлор Сїцілїї кѢ капїтала Неаполе шї Палермо ; 5) Францїа кѢ капїтала Парїс ; 6) Оланда кѢ капїтала Хага ; 7) БѢлгїа кѢ капїтала БрѢксѢла ; 8) МарѢврїтанїѢ , алкѢтѢїтѢз дїн Англїа кѢ СѢкоцїа шї ІрландѢа кѢ капїтала ЛонѢдра , БѢдїнѢѢрг шї ДѢблїн ; 9) ДѢнемарка кѢ капїтала КопѢнхага ; 10) СѢвѢзїа кѢ капїтала СтокѢолмѢ шї НорвѢгїа кѢ капїтала Хрїстіанїа сѢѢпт о коронѢ ; 11) ПрѢсїа кѢ чѢлѢланѢѢѢѢрї прѢсїѢне кѢ капїтала БѢрлїн ; 12) ГрѢчїа кѢ капїтала АтѢна, кѢпрїндѢ ЛїваѢїа , МорѢа шї їнсѢлїле : НѢгрѢпѢн-

ТѢЛ, Скірос, Андрос, ЗѢа, Егіна, КолѢрї
 сѢѢ Саламіна, Спеція, Хїдра, Терміа, Сїрос,
 Тїнос, кѢ кпт. Сан-Нїколо, Мїконї, Наксос (чѢ
 маїмаре атре чїкладе) Парос, Антипарос, Сї-
 фанто, Міло, ПолїканѢѢо, Сїкіно, Нїо, А-
 морго, Стамфалїа, Нанфї, Санторїн, Скарпанто.
 III. Добз конфедерації: 1) Германїа кѢ це-
 рїле германе а) де сѢпт имперїа Австріей пк:
 АрхіадкатѢл Австріей, чѢ маїмаре партѢ а Ілірїей
 (АдкатѢрїле де одїніорз Карїнтїа шї Кар-
 нїолїа шї комїтатѢл Горц): КомїтатѢл Тї-
 рол кѢ посесїїле Форалбергїче; рїгатѢл Бохемїей,
 МархїонатѢл Моравїей кѢ партѢ Сїлезїей, Ад-
 катѢл галїціенеск Авшвіц кѢ Затор; в) кѢ
 церїле германе де сѢпт рїгатѢл ПрѢсїей, пре
 кѢм: Бранденбург, Померанїа; Сїлезїа, Сакса,
 Вестфалїа, провїнціїле ренане; ц) рїгатѢл Ба-
 варїей, Саксонїей, ХановѢрѢлѢї, шї Вїртембер-
 гѢлѢї; д) IV. Адкат Баден шї мѢлте алте
 АдкатѢрїї, прїнціпатѢрїї, шї політїї неатѢрнате
 пре кѢм: Хамбург, Лївбек, Бремен, шї Франк-
 форт, каре дїн Ѣрмз есте скаѢнѢл дїетелор аче-
 стей Конфедерації.

2) Швецїа кѢ капїталїїле ЦѢрхї шї Берн,
 АлкзтѢїтз дїн 21 кантонѢ.

IV. Асфършит маї сжнт шіалте мичї ста-
тѳрї ꙗ Італїа пк: Дѳкатѳрїле Модена, Парма
ші Дѳка, кѳ капїталїїле Де Ссемїне нѳме; М.
Дѳкат Тоскана кѳ капїтала Флоренца; Статѳла
Еклезіастїк ал Папеї Де Рома кѳ капїтала Рома
пе Тїврѳ, шї мїка репѳблїкз Санмарїно; Репѳблї-
ка Іонїкз кѳ їнсѳлїле: Корѳѳ, Паксо, Ганта-
мора, Кефалонїа, Теакї сѳѳ Ітака, Занта,
Герїго, шї неатѳрната політїе Краковїа.

ДЕСПРЕАГІА А ДВОБЩЕ.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Асіа партїк остїкз а лѳмеї векї аѳ фост лѳ-
гзндл нѳмѳлѳдї омінеск, деѳнде попоарзле дїн
тїмп ꙗ тїмп сѳѳ лзцїт ꙗ челеланте пзрцї але
пзмжнтѳлїї; аїче аѳ фост скаѳндл челор маї-
векї монархїї, прекум а Асірїенїлор, Вавїлоненї-
лор, Мезїлор, Першілор; Асфършит ꙗ Асіа
сѳѳ сзвѳршит мжнтѳрѳк нострз прїн наѳе
рѳк, прїн модртѳк, шїгарзш ꙗ мвїерѳк мжнтѳї
торѳлѳдї нострѳ.

Спре вест се ꙗмпреднз кѳ ѳскатѳл
Европеї, прїн мѳнцїї ѳрал, шї Каѳкажї;

Ла вест о цзрмѡрѣхз марѣ нѣгрз, егеа шї
 медїтерана; шї де чеїа парте а стржмторей де ѡу-
 ец голфѡа арабїк сѣѡ Марѣ рошіе; ла сѡа океа-
 нѡа Індіей че се а преднз кѡ Марѣ рошіе прїн
 каналѡа Бавел-Мандев (Норрта моршїї). Де а
 сзмнат сжнт аїче мзрїле: марѣ арабїкз (Эрї-
 трее) кѡ пасѡа Ормѡс шї голфѡа персікѡ вестїт
 пентрѡ пзскѡїрѣ мзргзрїтарѡлїї; голфѡа Бен-
 галѡлїї сѣѡ сїнѡа Гангесѡлїї, пасѡа ѡнда шї
 голфѡа де Сїам сѣѡ сїнѡа Перїмѡліей; ла ост
 марѣ пачнїкз адекз океанѡа рзсзрїтѡлїї сѣѡ
 ѡѡс. че се а преднз прїн океанѡа Індіей кѡ
 марѣ хїнезз, шї формѣхз голфѡрїле де Тѡн-
 кїн, марѣ галвзнз сѣѡ голфѡа Корееї, марѣ
 Јапонѡлїї, чѣ де Ахѡцк шї Камѣтка. Ла
 норѡа марѣ агецатз сѣѡ океанѡа кореал, че се
 а тїнде пе маршїнѣ Асіей дела пасѡа лїї Берїнг
 пзнз ла пасѡа Ваїгац, шї формѣхз голфѡрїле
 де Дена, Іенїсеї шї Ові.

Пенїнсѡле шї мѡнцї а Асія.

Ачесте мзрї аформѣхз маїмѡлте асзмнз-
 тоаре пенїнсѡле прекум:

1) Мікасія сѣѡ Анатоліа атре марѣ нѣгрз,

Егеіе ші медітеранз . Ачкстз пенінсѣлз о петрене мѣнтеле Таѣрѣл, кареле прін коама мѣнтелѣдї Арарат деспре нора се ѡмпреѣнз кѣ Кавказѣл , ші се ѡтїнде спре ост пѣнз ла мїжлокѣл Асіеї .

2) Аравїа ѡтре голфѣл персік, марѣ аравікз ші рошіе . Мѣнції Аравїеї се ѡмпреѣнз кѣ Таѣрѣл прін коама че фѣѣ спре нора дїн мѣнції Сїнаї ші Лїван .

3) Додз пенінсѣле остїндаїче: Індїа дѣ Арѣпта ші дѣстѣнга Гангесѣлѣдї, ѡтре марѣ аравікз, венгалз ші хїнезз . Прін Індїа дѣ Арѣпта се ѡтїнде спре сѣд мѣнтеле Гатес сѣѣ Гатам ші се сфѣршеѣе ла капзѣл Коморїн .

4) Пенінсѣла Кореа ѡтре голфѣл де асемїне нѣме, ші ѡтре марѣ Іпонѣлѣдї .

5) Камчѣтка ѡтре марѣ ахоцкз ші Камчѣтка . ѡмїжлокѣл Асіеї се ѡтїнде ѣн плаѣ фѣарте ѡналт, че се ѡкѣнѣѣрз ла нора де мѣнтеле Алтаѣ, ла вест де мѣнтеле Мѣстаг сѣѣ Хїмеладїа ші ла сѣд де мѣнції тїбетанї ші хїнезї . О коамз де мѣнте нѣмїтз Мѣсар се ѡтїнде дїн Мѣстаг спре вест пѣнз ла лакѣл Ёрал, о алтз коамз нѣмїтз мѣнції Кандахарѣлѣдї ші Кашемїрѣлѣдї, се траѣе ѡѣос спре марѣїнѣ мѣреї аравіче .

АШЗХЗТЪРА ЧѢ МАЙМАРЕ А ТИВЕТ СТЗ 14,924
 ЪРМЕ ПЕСТЕ ФАЦА МЗРЕІ .

ЧЕЛ МАЙ АНАЛТ МЪНТЕ ДІН КОДМА ХІМЕЛДЕІ, НЪ-
 МІТ ДОЛАГІР ЕСТЕ ДЕ 25 794 ЪРМЕ НАЛТ, ШІ
 АТРЕЧЕ ТОАТЕ АНЗАЦІМІЛЕ ПЗМЖНТЪЛДІ КЪНО-
 СКЪТЕ ПЗНЗ АСТЗХІ . ВЪРВЪЛ ЧЕЛ МАЙ АНАЛТ АЛ
 КАЪКАЗЪЛДІ НЪМІТ ЕЛВОРЪС ЕСТЕ ДЕ 18,547
 ЪРМЕ НАЛТ .

ФЛЪВІІ ШІ ПАРЪРІ .

ДІН АЧЕШІ МЪНЦІ ІСВОРЗСК МАЙ МЪЛ Е ФЛЪВІІ
 МАРІ, КАРЕ ПРІН А ЛОР КЪРЦЕРЕ АРАТЗ КЪМПЗНА
 ЛОКЪЛДІ .

BCU Cluj / Central University Library Cluj

АМАРЪ АГЕЦАТЗ СЕ ВАРСЗ ДІН МЪНТЕЛЕ АЛТАІ:
 ОБІ, БНІСЕІ, ЛЕНА, ІНДІГІРКА ШІ КОЛІМА; А МА-
 РЪ ПАЧНІКЗ: АНАДІРЪЛ, АМЪРЪЛ, ХОАНГХО ШІ
 ПАНЧЕКІАН; АМАРЪ ХІНЕЗІКЗ МЕМАМКОМЪ; А ГОЛ-
 ФЪЛ ДЕ БЕНГАЛ: БЪРЕМНЪТЕРЪ ШІ ГАНГЕСЪ; А
 МАРЪ АРАВІКЗ ГІНДЪЛ СЪЪ ІНДЪЛ; А ГОЛФЪЛ
 ПЕРСІК: ЧАТАЛ - АРАВАДЕКЗ БЪФРАТЪЛ АМПРЕДНАТ
 КЪ ТІГРЪ; АМАРЪ КАСПІКЗ КОРЪЛ, СЪЪ КІРЪЛ,
 КЪ АЛЗТЪРАТЪЛ МАРЕ РЪЪ АРАС СЪЪ АРАКСЕС;
 А ЛАКЪЛ АРАЛ: ГІХОНЪЛ СЪЪ ОКЪСЪ ШІ ГІКСЪЛ
 ОДІНІОАРЗ ПАРКАРТЕС .

ГЖНТ СЕМНЕ АРЗТЗТОАРЕ КЪ ЛАКЪЛ АРАЛ АЪ

АЛКЗТЪІТ О ДІНЕОАРЗ ТОТ О МАРЕ КЪ ЧЪ НЪГРЗ ШІ
КАСПІКЗ .

ПОПОАРЗЛЕ АСІЕІ .

ЧЕЛЕ АТЪІ ПОПОАРЗ АЛЕ АСІЕІ СЪНТ :

а) Ла аПЪСЛА АСІЕІ: 1) ТЪРЧІІ, АРМЕНІІ ѡ
СІРІЕНІІ ШІ АРАБІІ КАРІІ СЕ СОКОТЕСК ЛА ТЪР-
ЧА АСІАТІКЗ, ЧЕ СЕ НЪМЕЩЕ ШІ ЛЕВАНТ АДЕКЗ РЗ-
СЗРІТ ; 2) Першіі А РІГАТЛА Персіеі КЪ КАПІ-
ТАЛА ТЕХЕРАН ; 3) АБГАНІІ А АБГАНІСТАН КЪ КА-
ПІТАЛА КАБЛА .

б) АСЪДАСІА: 4) ІНДІЕНІІ А ІНДІА АЪАРЪП-
ТА СЪС ІНДОСТАНЪВЕПСЕОАРСФЕЦЕІЛОРЕСТЕ ОЛІ-
ВІЕ ; 5) Бірманіі СЪС МАЛАІІ АЕ ВЪПСЕ РЪШІТЗ
А ІНДІА АЪЕСТЪНГА ; 6) СІНЕЗІІ СЪС ХІНЕЗІІ
А АМПЕРІА ХІНЕІ КЪ КАПІТАЛА ПЕКІН .

в) Ла мІЖЛОКЛА АСІЕІ СЪС АСЪДАСІА: 7) ТІ-
ВЕТАНІІ ; 8) ТЪТАРЪІ ; 9) БЪХАРІІ ; 10) МОН-
ГОЛІІ ; 11) ТЪНГЪЖІІ ; 12) ІПОНІІ ЧЕ ЛЪКЪЕСК
А ІНСЛА ІПОН .

г) А НОРДАСІА СЪС РОСІА АСІАТІКЗ : 13) Ге-
оргіеніі ШІ ЧІРКАСІІ ЛА КАВКАЗ ; 14) КЪРГЪЖІІ,
ОСТІАЧІІ, ГАМОГЪЖІІ, ЧІВКЧІІ, КАМЧАДАЛІІ, ШІ АЛ-
ТЕ НЕКЪЛАТІВІТЕ ГІНТЕ А СІВЕРІА ЛА НОРДЛА МЪН-
ТЕЛЪІ АЛТАІС, КЪ КАПІТАЛА ТОВОЛСК .

РЕЛІГІЇ ШІ ЛІМБІ

Асіатиче.

Ампопорѣрѣ Асіеї се сокоате пзнз ла 488 міліоане . Ачешіа мзрѣрїсеск парте релїгїа крешїнѣскз, преѣм Росїенїї, Арменїї, Сїрїенїї Гренїї ; парте маѣометанз, преѣм Тѣрчїї, Аравїї Першїї шї Тзтарѣї ; парте сѣнт де релїгїї пзгѣне , преѣм а Брамїнілор А Індостан шї а лѣї Лама А Тїбет ша .

Ії борбеск 18 деосевїте лїмбї, шї аѣ доѣз лїмбї Амвзцате че се Атревдїнцазз ла а лор релїгїе, преѣм Санскрїтѣл А Індїа , шї Парса аѣкз векѣ персїенѣскз А Персїа .

Кліма шї Продаѣк-

тѣрїле Асіеї.

Церїле Асіеї се АТїнда дела Екватор песте поларѣл дела норѣ пзнз ла 78° азциме борѣалз, еле кѣпрїнда зона фїервїнте, чѣ стѣмпзратз шї Агѣцатз, шї аѣ челе маїмѣлте продаѣктѣрї дїн тѣѣстеле четеле натѣреї . Аїче се афлз де пїлдз, капре кѣ пзр ка аекзмїлз, А Мікѣсїа ої кѣ лѣнзсѣвцїре , А Сїрїа каїї шї кзмїлеле челе маї де соѣ, смїрнзз, тзмѣе, гѣмі шї чѣ маї-

вѣнз кафе ꙗ Аравіа ; мзргзрїтарѣл чел маїфрѣ-
мос ꙗ Персія ; леї тїгрї, елѣфанці, стрѣці шї
шерпї дріешї нѣміці Боа, папагалї, вермі мзтз-
сарї, вѣмбакѣл чел маїфрѣмос ; Індїго, гїмберѣ,
вѣмѣс шї трестїе де захар, діамантѣрї, шї
алте піетре преціоасе ꙗ Остїндїа ; скорцішоа-
рз, чѣѣ, фазанї шї пещї абрїці ꙗ Хїна ; вла-
не преціоасе прекѣм хермелїне, самѣр шї алте-
ле ꙗ Росїа асіатїкз .

Пентрѣ ачѣстз маре ꙗ авѣціре де преціоасе
продѣктѣрї дрмѣзз а се фаче ꙗ Асія мѣлтз
негѣсторїе пе дскаѣ шї пе маре ; шї маїмѣлте
поподрз европїенецї ав кѣѣтаташ ꙗ темейе аїче
посесїї статорнїче, прекѣм Росїенїї ꙗ Нордасїа,
Гречїї ꙗ Мікасїа, Бнглежїї ꙗ Остїндїа, шї ін-
сѣла Цейлон, Оландехїї ꙗ інсѣла Пѣва шї ꙗ
Мѣлѣче, Епанїолїї ꙗ інсѣлаїле філіпїне .

Етатѣрїле астззї до мнїтоаре ꙗ

Асія ежнт :

І. Росїа асіатїкз че кѣпрїнде: 1) церїле каѣ-
казе кѣ гѣвернїїле сѣѣ провінціїле: Шїрван, Ар-
менїа, Імерїціа, Грѣзіа, Дацестан, Чїркасіа,
Авхаза, шї Георгїа сѣѣ Кавказїа ; 2) рїгатѣл
Астраханѣлї кѣ гѣвернїїле Астрахан, Гара-

тов, Оренбург; 3) рiгатѡл Казан кѡ губернііле: Казан, Віатка, Пермь, Сібірка ші Пенза; 4) рiгатѡл Сіберіей кѡ губернііле: Тоболск, Томск, Іенісеі, ші Іркутск, кѡ провінцііле Омск ші Тѡлук, кѡ адміністрацііле Охотск ші Камчатка.

II. Тѡрчія асіатікз кѡ провінцііле Мічасіей ші інсѡла Кіпрѡ; пзрці дін Цеорчія ші Арменія кѡ Месопотамія (Алѡесіра) кѡ цара Кѡрзілор ші о парте де Ірак, кѡ Горістан сѡѡ Сірія. Ячесте векі нѡмірі нѡ секѡноск ↑ Тѡрчія, карѡ посесііле сале дін Асія ле ↑ пзрцецие ↑ Сіалетѡрі, кѡ мші челе дін Тѡрчія і европіанз.

III. Аравія кѡ 1) Начеѡл сѡѡ цара Баха-віцілор ші капітала Дереіе; 2) Хеѡас сѡпт маїмѡлці прінціпі кѡ політіа Мека, патріа лѡї МахOMET; 3) Іеменѡл сѡпт домнірѡ Імамѡлѡї, де Гцана кѡ політіа Гцана; 4) Ха-драмаѡт сѡпт маїмѡлці прінціпі неатѡрнаці, кѡ політіа Дафар, ла капзѡл ѡнѡї голф маре; 5) Оман кѡ політіа Ростак резіденціа ачестѡї Імам, 6) Хаса, кѡ капітала Лакса, сѡѡ Хаѡар сѡпт мічі Смірі, чѡ маїмаре парте сѡпѡшї Баха-віцілор.

IV. Персія кѡ капітала Техеран ресіденціа Шахѡлѡї.

кѢ політіа Ооген (Оіаін, ѢаѢеін) пе Сепрз ;
цара Непал кѢ політіа Батконг сѢѢ Кніпо, Св-
чїм ш ч .

б) Посесїіле Европїенешї : Бїглезе кѢ капї-
тала КалкѢта, Францезе кѢ к. Пондїшерї, Олан-
дезе, кѢ к. ЧїнсѢра нѢ депарете де КалкѢта ;
ПортѢгезе кѢ к. Гоа ; шї Данемаркезе кѢ к.
Транкевар .

Х. Остїндїа дѢстѢнга ГангесѢлѢї кѢ церїле :
Асам, Бірман, Сїам, пенїнсѢла Малака шї Ам-
перїа Анам .

XI ІнсѢлїле остїндїче, Лачедїне, Малдїве,
Цеїлон, інсѢлїле Андамане, Ніковаре, СѢндї-
че, дїн каре се АсзмнѢзз : СѢматра, Іава,
Борнео, шї Целебес ; інсѢлїле МолѢче, СѢлѢх
сѢѢ Соо - лоо ; філіпїне сѢѢ манїле, каролїне,
шї алте .

XII. Амперїа ІпѢнѢлѢї кѢ капїтала ІѢдо
А інсѢла Нїфон .

А Ф Р І К А .

Атріа парте а лѣмеї вкї, се ампреднх кѣ Асіа прїн ісмѣл Гѣец лат 15 міле ; шї дѣпз фігѣра са формѣзз чѣ маїмаре пенїнсѣлз а лѣмеї, мзрїнінѣдѣсе ла ост шї сѣд кѣ марѣ рошіе шї індїкз, ла вест кѣ океанѣл атлантїк, каре ла котѣл сѣдвестїк се нѣмеще марѣ етїопїкз, шї ла норѣ кѣ медїтерана ; ачесте марїні кадѣ амжнѣолаз латѣрїле екваторѣлѣї атре 37° лзцїме бореалз, шї 34 аѣстралз, шї дѣла 1 пзнла 70° лѣнцїме, каре мзсѣрї пѣн чѣ маїмаре парте а Афрїчеї а зона фіервїнте .

МѢНЦІ : Докѣл чел маїналт а Афрїка пекѣт саѣ афлат пзнз акѣм, сѣнт обжрїшїле Нілѣлѣї пе мѣнтеле лѣнеї че се акорѣѣзз ка ѣн черк апрежѣрѣл Авісініеї . Дѣаїче спре норѣ фѣче дѣлѣнѣл мзрї рошіе ѣн адоїт шїр дѣ мѣнцї формзторѣ вѣеї Нілѣлѣї, шї се прїнде а лѣнцїмѣ коамелор мѣнтелѣї атлас че се траѣе пзн ла промонторїа Цѣѣта спре фрѣтѣл Гїбралтарѣлѣї . Алт шїр се траѣе ла марїнѣ сѣдостїкз сѣпт нѣмеле мѣнтелѣї лѣпата пзнз ла промонторїа Бѣнеїсперанѣе . Ла маѣ-

нѣ вестікз се ꙗсзмиѣзз мѡнтеле Конго ші
Сіера-леона .

Дін промоторіи се ꙗсзмиѣзз лавест Ка-
пѡлверде, ла сѡд Капѡл Бѡнеісперанце, ла
ост Капѡл Гвардафѡі .

РѡѡРІ . ꙗ медітеранз се варсз Нілѡ
че ісворзще кѡ ѡн рам ꙗ мѡнтеле Лѡнеі сѡпт
нѡмеле Баралвіад, ші кѡ далѡ ꙗ алпіі авісінічі,
діспзрціндаѡсе ла гѡра са ꙗ медітіранз гзрш
ꙗ доѡз рамѡрї, че формѣзз інсѡла нѡмітз Дел-
та . ꙗ атлантікз се варсз Генегалѡ ші Гам-
біа, амѡндоадз ісворзтоаре ꙗ мѡнтеле Конго,
нѡдепарте ісворзще рѡѡл Негрѡ, а кзрѡл кѡрцере
ꙗ арептатз спре лзѡнтрѡл Афричеі се ꙗ тоарче
ші се варсз ꙗ марѣ етіопікз прін голфѡл Біа-
фра ; ꙗ атлантікз се маі варсз Заіра, Коанца,
Ораніа, ші ꙗ чѣ індікз Замбеза, ісворзтоаре
ꙗ м нтеле Лѡпата .

КЛІМЯ . Дін 5. пзрці а лѡмеіѡ Африка
фіінда чел маі пѡцін кѡрматз де голфѡрї, ші
рѡбратз де апе марїѡ пѡмѡнтѡла еі сѡпт арші-
ца зонеі фіервінте се ліпсеѡ де рзкоарѣ ші
кѡрзцірѣ плоілор ші а роѡзлорѡ пентрѡ каре се
афлз плінз де арінішѡрї арззтоаре, деѡнѡ
се наѡе фіервінтеле вѡнт нѡміт Гамѡм, Хамсіѡ

ші харматан . Къ порнірѣ ачестѣі вѣнтъ , се
 ꙗтѣнекз атмосфера , ші къ о негрѣз де пѣлберѣ
 ꙗнѣкз оаміні ші довітоачѣ , трече песте медіте-
 ранз ѣнде рзкорінадѣсе пѣцін аѣѣнѣ ла Італіа
 ші Спаніа сѣпт нѣме де Сіроко ші Солано . Чѣ-
 ма , вѣрсатѣл ші лепра сѣнт боале ендеміче ꙗ
 Африка , статѣріле Европѣі се апзрѣз прінкаран-
 тіне де моліпсірѣ чѣмеі .

ПРОДУКТЪРІ : Продѣктѣріле ачестѣі
 зоне сѣнт : елефанці , рінокері , леі , тігрі , хіе-
 не , шакалі , моміце , гажеле , кзміле , каі де а-
 пз (хіпопотамі) , крокоділі , стрѣці , папагалі
 мѣлці шерпі ші інсекте , веніноасе , фінічі , ар-
 борі де пѣне , фрѣктѣрі аѣстрале , піперѣ , вѣм-
 бак , трестіа бамѣѣс , тітѣн , кафе , зѣхар , гѣмі ,
 сакѣз , мастікз , абанос , сандал , ꙗсфѣршіт аѣр
 мѣлт ꙗмѣнци ші рѣѣрі .

Іентрѣ ачѣстѣ ꙗвѣціре де продѣктѣрі фак
 Европѣіі маре негѣсторіе ла Африка , ші аѣ ла мар-
 цініле мзрѣі мѣлте посесіі ші ашзѣрѣ , прѣкѣм :
 Енглѣзіі , Нідерландѣзіі , Францѣзіі , ла марці-
 нѣ вестікз , ші Портѣгѣзіі ла остікз ; комер-
 цѣл къ негрі каре се ѣрма одінеоарз къ атѣта
 тѣріе де кзтрѣ негѣсторіі Европѣі , ꙗ тімпѣріле
 маідінѣрмз сѣѣ рѣдїкат чѣ маімарѣ партѣ .

Азкѣиторіи дела 100 пзнала 180 мліоване сѣнт аз пзмінтені де лок, Кавжлі сѣѣ Берекері, Кофці, Негрі (18. л. бореалз — 16 .л. азстра- лз.) Кафрі ші Хотентоці, аз венетичі стрейні : А- раві кѣ Авісініені, Иѣіені, Тѣрчі, Жідові ші Европей. Колорѣл азкѣиторілор спре нора есте але, ла мѣлок негрѣ, ла сѣѣ фѣніцініѣ. Іѣвор- беск пзна ла 150 лімвѣ, ші де релігіе сѣнт махо- метані (дела 8⁰—12. л. бореалз) ші Ідололо- трі; се афлз ші крещіні, (спреѣм Кофціі ꙗ Авісініа ші Егіпет) жідові ша. Кѣлтѣрз літералз се афлз нѣмаі ла Фец, Мароко, Каіра; ші нѣмаі Авісініеніі аз крѣці скрѣсе ꙗ лімба лор. Агрі- кѣлтѣра ші цінерѣ вѣтелор, маікѣсамз а кзміле- лор, сѣнт еле ꙗтѣі але лор ꙗделетнічирі, нѣ- маі ѣніле локѣрі ꙗѣ піей, мзрѣѣрі де мзтасз, вѣмбак' ші лѣнз; комерцѣл пе маре есте ꙗ мѣ- на Европейлор, ші а статѣрілор нораамерікане ꙗ комерцѣл прін караване поартз маікѣсамз склѣ- ві, евѣр (ос де елефант) азр, грѣе, вѣмбака гѣмі, арамз ша.

ꙗ Африка се ꙗсзмнѣзз ѣрмзтоареле цері ꙗ 1. Авісініа кѣ азкѣиторі Авісініені де колор фоарте негрѣ, маі сѣнт Тѣрчі Араві, ші жідові, каріі дін ѣрмз нѣміці Фоласей алкзтѣеск аічѣ

УН СТАТ НЕАТЖАНАТ А ПРОВІНЦІА САМЕН 9 РЕЛІГІА
ДОМНІТОАРЕ ЕСТЕ МОНОФІЗИТЪ СЪБ ІАКОВІТЪ КЪ
ЦЕРЕМОНІІ ЕВРЕІЕШІ ШІ СЗРЪЗТОАРЕ СІМВЕТЕІ, ПОЛІ-
ТІІЛЕ СЖНТ ЯНТАЛО, ГОНДАР Ш Ч .

2) НЪІА АЗКЪІТЪ ДЕ НЪБІЕНІ А ЛІМВА ЛОР
НЪМІЦІ БАРАКРАЧІ, КЪ ПОЛІТІІЛЕ ДОНГОЛА, ГЕНААР
ШІ ДАРФЪР .

3) ЄГІПЕТЪ АЗКЪІТЪ ДЕ КОПЦІ ЧЕ СЕ ТРАГ ДІН
ВЕКІІ ЄГІПТЕНІ, ДЕ ФЕЛАНІ (УН ПОПОР МЕСТЕКАТ
ДІН ЯРАВІ9 ПЕРШІ. СІРІЕНІ ШІ ЄГІПТЕНІ) ТЪРЧІ,
ГРЕЧІ, ЯРНЪЦІ, ЯРМЕНІ НІГРІ ШІ ЄВРОПЕІ НЪ-
МІЦІ АІЧЕ ФРАНЧІ, КЪ РЕЛІГІА ДОМНІТОАРЕ МАХО-
МЕТАНЪ, АІМБІЛЕ ТЪРЧЪСКЪ ШІ АРАВЪ; ПОЛІТІІЛВ
КАІРО9 АЛЕКСАНДРІА .

4) БАРВАРІА АЪЛДНГЪЛ МЕДІТЕРАНЕІ КЪ СТАТЪРІ-
ЛЕ ПІРАТЕ ТРІПОЛІ, ТЪНІС АЛЦІР9 ШІ АМПЕРІА
ФЕЦ ШІ МАРОК 9 АЗКЪІТЕ ДЕ МАЪРІ ЧЕ СЕ ТРАГ
ДІН ЯРАВІ АЗКЪІТОРІ ДЕ ПОЛІТІІ9 ШІ ДЕ БЕДЪІНІ
КАРІІ СЖНТ НОМАЪІ; ДЕ БЕРЕВЕРІ9 ОСМАНІ. НІГРІ
ГРЕЧІ, ЖІДОВІ ШІ ЄВРОПЕІ, ЧЪ МАЙМАРЕ ПАРТЕ
ДЕ РЕЛІГІЕ МАХОМЕТАНІ 9 КЪ АІМБІЛЕ КЪПІТЕРІЧЕ
ТЪРЧЪСКЪ, АРАВЪ ШІ КАВЪЛЪ9 КЪ ПОЛІТІІЛЕ АІА-
СЕМІНЕ НЪМІРЕ . ДІН АМЕСТЕ АЛЦІРЪЛ СЪБЦІЪГАН-
АЪСЕ ДЕ ФРАНЦЕЪІ А ТІМПЪРІЛЕ ДЕ КЪРЪНА СЪВ
ПРЕФЪКЪТ А ТРО КОЛОНІЕ ФРАНЦЕЪЪ .

Д Е С П Р Е Я М Е Р І К Я П Д Е О Б Щ Е .

Якест континент кѣпринзеторіѣ емісферей вестиче сѣд діскоперіт декстрз Гендесул Хрістофор Колѣмб ла андл 1492 (ц); гарз нѣміре аѣ лѣат дѣла ал сѣд чел атзѣ Географ Флорентінѣл Ямерік Веспдчїе (А) .

Атрѣ а са чѣ маїмаре атїндере дѣла 219° пзнз ла 360° лѣнїме, шї дѣла 80° лзціме борєалз пзнз ла 55 лзціме аѣстралз, трече маї песте (тоате зонеле пзмѣнтѣлѣї, мзрїїніндѣсе претѣтїндїне дѣмаре, адєкз ла ост кѣ океанѣл атлантїк, сѣд сѣд кѣ марѣ Магєланз, ла вест кѣ океанѣл пачнїк, шї ла норд кѣ марѣ поларз ат кѣпрїнс дѣ 760,000 м. кв. .

Мзрї шї голфѣрї: Марѣ Агєцатз дѣла норд, се атпрєѣнз аїче прїн пасѣл лѣї Берїнг (Е) дєспре вест кѣ океанѣл пачнїк, шї дєспре ост кѣ атлантїка, дїн карѣ се формѣзз аїче баїа лѣї Бафїн (Ф) шї Давїс (Г); Баїа лѣї Хѣдзон, кѣ пасѣл лѣї Хѣдзон (Х) шї Хѣмберланд, апої баїа Сан-Дорєнц, Голфѣл дѣ Мєксїко, шї марѣ карайєз; марѣ бразїліанз шї патагоанз, шї ла капзтѣл спрє сѣд пасѣл лѣї Магєлан (І); ла вест ат океанѣл пачнїк се атсзмнѣзз голфѣл перѣан, чел

Де Панаме, Марѣ Калифорніеі че ее зиче ши пѣрѣ пѣрз, кѣ архіпелагѣ Катерінеі ши пасѣла лѣѣ Берінг, а фарз де ачесте се маі афлз ѣн нѣмзр маре де взи ши голфѣрї кѣ нѣмірї деосеbite .

Пінтре ачесте се асзмиѣзз пенінсѣліле Лабрадорѣл, Гкоція ноаз, Маріланда, Делавара, Флоріда, Іѣкатанѣл; ши спре вест Калифорніа ши Аліаска .

Ісма Панаме сѣѣ Даріа ла че маімікз аѣстїме 6 м. лат деспарте ачест контїнепт а асѣз марї пенінсѣле : а Норд-ші Гѣамерїка ; а тре каре амжндоѣз пе мареле голф де Мексіко стаѣ грѣпеле ачелор інсѣле нѣміте вестїндїа .

Мѣнці . Коама Корділіерїлор (Делос-Ан-дес) се а тїнде дела сѣаѣл Амерїчеі аѣлѣн-ѣл марѣїнеі вестїче пзнз ла норд, а тро лѣн-їме де 1900 міле . Гѣпт Екватор се аналцз ачѣстз коамз кѣ нѣмеле Чїмборасо, пзнз ла че маімаре аналцїме песте 20,000 ѣрме, ши трече песте ісма Панаме пзнз ла марѣїніле мзреїа гецате дела Норд, ѣнде се пїерде сѣпт нѣмеле мѣнтелѣї деарамз . Дїн ачѣстз коамз се рзсфїрз мѣлте рамѣрї де мѣнці маїкѣсамз спре ост дїн каре де асемнат сѣнт а Гѣамерїка рамѣл Чїкїтос, ши а Норд-Амерї-

ка мѣнциі Аластрі ші Алегамі че се зик ші А-
 палаіні, адрз аіскоперіріле аін дрмз, вярвѣ-
 ріле Іліманілор, ші а Соратеі, тот аін мѣнциі
 Анзілор, атрек анзалцімѣ Чімеорасѣлѣ кѣ з
 пзн ла 3000 дрме. Мѣлте локѣрі сѣнт кѣпрін-
 се ае немзрѣніте пздѣрі, ѣніле се атіна а
 кѣмпіі фодрте лзціте нѣміте а Нордамеріка,
 Гаване, ші а Гѣдамеріка ланѣрі сѣѣ Пампе
 (Lanos, Pampas); цзріле нордѣче зак ка ніше
 трісте сінгѣрзтзці ші аешзртѣрі нелзкѣіте; ал-
 теле се афлз акоперіте ші ае млаціні; гар а-
 тре мѣнциі ші пеллзтѣре се аескіа фрѣмоаее вѣѣ
 ші шзсѣрі адрзпате ае челе маімарі рѣѣрі алл
 пзмѣнтѣлѣ, пентрѣ каре Амеріка есте ші мѣлт
 роаітоаре .

А кѣрі ші Флѣвіі. Амеріка се аеосе-
 веше ае челеланте пзрці але пзмѣнтѣлѣ нѣ а-
 тѣта прін дріешіа мѣнцилор кѣт прін аБелшѣ-
 гарѣ ші мзрімѣ апелор. Нордамеріка се асз-
 мнѣзз маікѣсамз прін але сале марі ампре-
 ѣнате лакѣрі, спре вест аела ваіа лѣі Хѣдзон
 се атіна лакѣріле Канадеі, ші анѣме аела
 вест спре ост лакѣл Еклавілор, Атапасковѣл,
 Вініпегѣл ші лакѣл Кѣдрілор, апреѣнате спре
 Норд прін Флѣвіѣл Макенціе ші ал арзмілор .

кѡ марѣ поларъ ; гаръ спре ост прѣн флѡвѣл
 Албанѣ шѣ Геверн кѡ баѣа лѣѣ Хѡдзон . Ла
 Гѡдѡл ачестѣѣ вѣѣ се цѣне лѡкѡрѣмѣ Лоренцѡлѣѣ ;
 адекъ дела вест спре ост : Гѡперѣорѡл , Мѣхѡ-
 ганѡл , Хѡронѡл , Ерѣо шѣ Онтарѣо , песте тот
 4600 м . кв . але кѡрора апе ле дѡче флѡвѣл Ган-
 Лоренц ѡ голфѡл деасемѣне нѡме . Де лсемнат
 есте катаракта ачестѣѣ флѡвѣл ла Нѣагара (к) .
 Л Норѡамерѣка ое маѣ лсѡзмнѣзъ флѡвѣл Мѣсѣ-
 сѣпѣ кѡ Охѣо шѣ Мѣсѡрѣ шѣ кѡрѣо- дел- норте
 кѡргзторѣ ѡ голфѡл мексѣкан . Л Гѡдамерѣка нѡ-
 маѣ спре норѡ се лсѡзмнѣзъ дѣн лѡкѡрѣ Мѡракаѣ-
 бо ла цермѡре , шѣ пе Анѣѣ лѡкѡл Тѣтѣката .

Рѡѡрѣле еѣ сѡнт дѣн прѡтѣвъ фѡарте нѡмерѡасе
 шѣ челе маѣмарѣ пе пѡзмѡнт , прѣкѡм дела норѡ
 спре сѡд : Орѣнокѡл Мѡранхонѡл сѡѡ Ямазѡ-
 нѡл ѣзворѡкторѣ ла норѡл Чѣквѣтѡлѣѣ , ачест
 флѡвѣл аѡхпат де 50 пѡнъ ла 60 рѡѡрѣ де
 мѡрѣмѣ дѡнзрѣѣ шѣ а Нѣлѡлѣѣ се вѡрсъ ѡ марѣ
 дѡрѣнт сѡнт Еквѡтор прѣн о гѡръ 15 мѣле лѡргъ ,
 ѡѣ маѣмарѣ апъ кѡргзтоаре пе пѡзмѡнт ; Маг-
 даленѡл кѡрѡе ѡ марѣ Карѣѣъ ; Рѣо дела Пѡлаѡ
 сѡѡ рѡѡл арѡѣнтѡлѣѣ кѡ алѡтѡрателе Парѡгаѣ
 шѣ Парана , ла гѡра са ѡ марѣ 25 мѣле лѡт , се
 вѡрсъ ѡ атлантѣкъ .

Кліма . Америка афлжнѣсе сѣлт патрѣ
 зоне : сѣлт чѣ фіервінте, доѣз стжмпрате ші
 ѣна фгецатз, кѣпрінде маї тоате клімееле че-
 лораланте контіненѣрї, асла ѣрѣла пзнла ар-
 шїца чѣ маїмаре, тотѣш аршїца дїнклїма фєр-
 вїнте есте маїсѣфєрїтз декят ꙗ Африка, рѣ-
 корїндѣсе мѣлт прїн апропїєрѣ аєрѣлѣї де ма-
 ре прїн мѣлцїмѣ апелор шї ометїмѣ мѣнцїлор .
 Африкошателе оркане, шї фрїгѣрїле галвїне дїн
 тїмп ꙗ тїмп маїкѣсамз ꙗ їнсѣлїле трестїїлор фак
 мѣлтз стрїкзїѣне .

Продѣктѣрїле . Америка есте мѣлт ꙗвѣ-
 цїтз кѣ челе маїалеєе продѣктѣрї, ꙗ тре каре се
 ꙗсзмнѣзз : арцїнтѣл шї платїна ꙗ посесїїле
 спанїолецїї, аѣрѣл шї пїєтрїле прецїоасе ꙗ че-
 ле портѣгезе ; арѣорѣл хїнхїна, тїѣтїѣнѣл,
 кахало, ванїліа, маїсѣл сѣѣ пзнѣшоѣл, за-
 харѣл, кафеола, арѣѣрїї де вѣпселе пк : фєрнамеѣ-
 кѣл шї кампеша, кошенїла вѣпсїтоаре рошїе ;
 пєлжнѣз алѣ мѣлѣ фїарз арє маї тѣрме де
 каї сзлватїчї, вїте корнѣте, шї ржмзтоаре аѣѣ-
 се дїн Евроѣа . Продѣктѣрїле колонїїлор сжнт
 де маре фолос пєнтрѣ мѣмзпатрїа лор ; шї ал-
 кзтѣєск ѣн маре обїєкт де комерц, кареле аѣ-
 пз позїцїа контїненѣлѣї есте фодарѣ ꙗ дзжнѣн-
 тек кзтрз тоате пзсїїле пзмжнѣлѣї .

По по арз . Азкѣиторіи , парте пзмѣнтени
 прекѣм Індіені , парте венетичі Европѣи ші Не-
 грі , се сокотеск пзмла 40 млііоане . Пзмін-
 теніи дін Америка , каріи прекѣм се зиче сарфі
 стрзмѣтат дін Асі . песте пасѣла лѣи Беринг , се
 азмнѣзз азевше кѣ нѣме де Індіені ; вз-
 пседа фцеи лор есте арзмѣ азѣнекѣндѣсе маї
 мѣлт кѣ апропіерѣ сѣпт Экватор , пзрѣла есте
 негрѣ вѣртос , гарз варѣа пѣцін аз дѣтот спж-
 нз . Темінцііле лор сѣнт ненѣмзрате , віецѣітоаре
 чѣ маїмаре парте аззлвзтзчѣне . Ескімошіи
 азкѣиторі аззріле поларе , ші Гренландежіи
 сѣнт мич азстатѣрз , Караібіи ші Патагоніи се
 осевск прін налта лор статѣрз , Індіеніи кѣ о-
 мѣлцііле де лімѣи ші діалекте , шаѣ пзстрат
 неатѣрнарѣ нѣмаї азѣнтрѣла Америчеи ші аз
 ѣніле пзрці пе марліне вестікз ; чеіелантз
 парте а контінетѣлаи ші а інсѣлілор дѣла ді-
 скоперіарѣ Америчеи сѣкѣпрінс маїмѣлт де Спа-
 ніолі , Портѣгезі Енглезі , ші Францезі , ал-
 кзтѣіндѣсе азколоніи , стзпжніте пзнз астззі
 дѣмѣмзпатріа лор , гарз парте рзслзціте азѣ-
 осевіте статѣрї . Спрѣ азкрарѣ колоніілор посе-
 сѣіте де Европѣи сѣкѣадѣс ла Америка ачел ма-
 ре нѣмзр де Негрі дін Африка кѣ нѣме де

склаві, каріі $\text{A}^{\text{B}}\text{P}^{\text{M}}\text{Z}$ саб $\text{A}^{\text{P}}\text{Z}^{\text{M}}\text{I}^{\text{N}}\text{T}^{\text{E}}\text{N}^{\text{I}}\text{T}$ таїче .
 Креолі, се нѣмск нзскѣціі дін Европеі, Мѣ-
 лаци дін Европеі ші Негресе, ші Местичі
 дін Европеі ші Американі; де релігіе сѣнт
 мел маїмаре нѣмзр крепіні, кѣ фелѣрїте кре-
 дінце; словозиі Індіені сѣнт маїкѣсамз ідо-
 латрі, тар $\text{A}^{\text{D}}\text{E}^{\text{L}}\text{E}^{\text{T}}\text{N}^{\text{I}}\text{C}^{\text{I}}\text{R}^{\text{I}}\text{L}^{\text{E}}$ лор се мзрїнеск ла
 вѣнат, пзскѣре, ші ла фолосїрѣ алтор мїжлоа-
 че де віецѣре $\text{A}^{\text{D}}\text{Z}^{\text{M}}\text{E}^{\text{N}}\text{A}^{\text{T}}\text{E}$ де натѣрз. Европеїї-
 аб аѣс кѣ сїне обичнїтеле аш:земѣнтѣрї
 де кѣлтѣрз ші $\text{A}^{\text{C}}\text{H}^{\text{A}}\text{S}^{\text{T}}\text{Z}$ парте де лѣме; $\text{A}^{\text{P}}\text{O}$ -
 сесїїле лор ії кадтз агрікѣлтѣра, плантаціі де
 захар, кафе, бѣмбак, цїнере де віте, мїнзрїї
 пзскѣре, фабрїчї ші комерцѣл .

$\text{A}^{\text{P}}\text{Z}^{\text{R}}\text{C}^{\text{I}}\text{R}^{\text{E}}$. Америка дѣпз фірѣска са
 $\text{A}^{\text{P}}\text{Z}^{\text{R}}\text{C}^{\text{I}}\text{R}^{\text{E}}$ кѣпрїнде церї нордамерикане, сѣд-
 американе, ші вестїндіче .

І. Нордамерика кѣпрїнде:

1) Церїле нордполаре, плаїѣрїле арктїче,
 Гренланда, азкѣїтз де $\text{E}^{\text{S}}\text{K}^{\text{I}}\text{M}^{\text{O}}\text{S}^{\text{H}}\text{I}$ ші $\text{D}^{\text{A}}\text{N}^{\text{E}}\text{M}^{\text{A}}\text{R}$ -
 кезї, ші $\text{S}^{\text{P}}\text{I}^{\text{Z}}\text{B}^{\text{E}}\text{R}^{\text{G}}$.

2) Церїле дела ваїа лѣї $\text{X}^{\text{E}}\text{D}^{\text{A}}\text{Z}^{\text{O}}\text{N}$, пенїнсѣла
 Абрадор сѣѣ Брітанїа ноѣз, Валесѣла ноѣ,
 ші цара прїнцѣлѣї Віліам кѣпрїнсз де о Соціе-
 тате енглеуз, кѣ азкѣїторї $\text{E}^{\text{S}}\text{K}^{\text{I}}\text{M}^{\text{O}}\text{S}^{\text{H}}\text{I}$, Креенї

сѣѢ Кністіноі, Шіпаваі ша; ші пѣціні Европѣ,
пе ашззрїле Принц-валес, Їоркфорт, Форт-
Кѣрхіл, ші Форт-Алвані .

3) Нордамерика Бнглеуз кѢ інсѢла НевфѢн-
лана сѣѢ цара нѡвз, ші політіа Сант-Іон;
кѢ Канада ші політіа Квебек, кѢ Скоція нѡвз
сѣѢ Акадіа, ші нѡвд БрѢнсвіг кѢ політіа Халі-
факс азкѢіте де пзмѣнтені, Їрокежі, Хѣроні,
Креені, Шіпаваі, пѣціні Бскімоші ші маїмѢл-
ці Европѣ, Бнглезі, Французї Германї ша;
кѢ інсѢліле Сан-жан сѣѢ Принц-ЕдѢард, Кап-
Бретон, ші БермѢдѢле .

4) Церїле Індіенілор 100,000 міле кв . спре
вест дела Канада ші баїа лѢї Хѣдзон азкѢіте де
Індіені Шіпаваі, Кністіноі, Бскімоші, ші ал-
те семінції Індіене .

Ла цермѢл спре вест се афла ашззрїле ро-
сіенешї; ꙗ інсѢла КодѢак стз капїтала Але-
ксандрія сѣѢ Сан-Падл, інсѢла Сїтка, нѡвд
Архангел, адміралїле ша; факторїа Бѡдага ꙗ
Калїфорніа кѢ інсѢліле Фарлѡне .

Маї ѡс пе аѢїаш марїїне се ꙗ тіна ашззр-
рїле Брітанїче кѢ нѡвд Албіѡн, нѡвд Георгїа,
нѡвд Ханѡвер, нѡвд Корнвалїс ші нѡвд Нор-
фолк кѢ маїмѢте інсѢле .

5) Статусриле Уните де Нордамерика лзкѡите де Бнглежї, Германї, Французї, Оландезї, Негрї, Мѡлацї ша. кѡ полїтіїле Бостон, Неїорк, Фїладелфїа, Балтїмора, Гаванах, Орлеана нѡвз, Васїнгтон скаѡнѡа конгресѡлѡї .

6) Репѡблїка Мексїко кѡ капїтала де асемїне нѡме, пзн ла 1810 вїцерїгат спанїолеск; асѡзї есте репѡблїкз, некѡноскѡтз рсз де Спанїа, кѡм шї челеланте статусрї амерїкане, ѡрзїте аїн колонїїле одїнїорз спанїолесї .

7) Статусриле Уните де Америка мїжлѡчїе кѡ капїтала Гватїмала, пзн ла 1821 кзпїтзніе спанїолескз .

BCU Cluj / Central University Library Cluj

II Сѡдамерика лзкѡїтз асемїне ' де семїнциї; їндїене, де Албї, Местїчї, Мѡлацї, Креолї шї Негрї, кѡпрїнде :

1) Репѡблїка Колѡмбїа кѡ кзпїтала Санта-фе-де-Богота, пзн ла 1811 вїцерїгат спанїолеск де Гренада нѡвз, кѡ кзпїтзніа Каракас сѡѡ Венеѡбела .

2) Репѡблїка Перѡ кѡ капїтала Лїма, пзн ла 1811 вїцерїгат спанїолеск де Перѡ .

3) Репѡблїка Болївіа кѡ полїтіїле Потѡзї, Сантакрѡѡ де ла Сїера ша. пзн ла 1811 атѡрнате де вїцерїгатѡа спанїолеск Перѡ, шї пзн ла 1825 де репѡблїка Перѡ .

4) Статѡа Парагаї кѡ капїтала Асѡмцїа .

5) Републіка Хілі кѣ капітала Саніаго де Хілі, одніюарз кзпїтзнїе спанїолѣскз .

6) Патагонїа ла Гѣдѣл Амерїчеї фзрз ашз-зери европїенецї,

7) Републікале Уніте де ла Плата пзнала 1810 віцерїгат спанїолеск, нѣміт Рїо де ла Плата кѣ політіїле Кордова дел-Тѣкѣман .

8) Гѣтана Ампрцїтз Амфранцузз, оландезз шї англезз .

9) Амперїа Бразїліеї кѣ капітала Рїо-Дїніро.

10) Цара Фокѣлѣ шї інсѣліле Малвіне сѣѣ Фалканде азкѣїте де Пенелезї .

11) Цзрїле сѣдполаре, ла каре се сокотеск ноѣа сѣѣ Гѣдгеорґїа, цара Гандвіх шї Гѣдсетландѣ сѣѣ пзмѣнтѣл ноѣ .

III Вестїндїа кѣ Антілеле марї: Кѣба, а Спанїолїлор; Ямаїка Бнглезїлор; Хаїті а Негрїлор, маї наїнте нѣмітз Гандомїнго сѣѣ Іспанїола, шї Порторїко тот а Спанїолїлор; кѣ Антіліле мїчї сѣѣ караїбе, сѣпт каре нѣміре вїн інсѣліле Віргїне, Гант-Гѣстац, Ган-Мартїн, Ангвіла, Ган-бартелемі, Ган-Крїстоф, Невїс, Монферат, Антігоа, Гваделѣпас Домїніка, Мартїніка, Гваделѣпа, Ган-Вїнцент, Таваго, Трїнідад, Маргарета, Кѣрасао, посесѣїте де Бнглезї,

Францезї, Гпаніолї, Оландезї шї Данемаркезї;
 шї Афжршит інсблїле Лѣкае сѣѣ Бахаме, А-
 тре каре се Асзмнѣзз Гѣана-Ханї пекарѣ Аї-
 скзлекжнѣ маї АТжѣ Хрістофор Колѣмбѣ аб нѣ-
 міто Сан-Галвадор •

А В С Т Р А Л І Я

Гѣѣ Гѣаїндїа, нѣмітз шї Полїнезїа, Океа-
 нїа шї Австраласїа, нѣмѣ род ал пзмжнтѣ-
 лѣї, крескжнѣ Аїн вѣкѣрї Аѣкѣрї де сѣпт а-
 пеле океанѣлѣї, кѣ ненѣмзрателе сале інсблѣ
 алкзтѣеще астзз ачїнчѣ парте а пзмжнтѣлѣї.
 ꙗ кѣпрїнде тоате інсблїле афлзтоаре пе океа-
 нѣл пачнїк дела остѣл інсблїлор остїндїче пз-
 нз ла марцїнѣ вестїкз а Амерїчеї Атре 30°
 лзціме бореалз пзнз ла 54° австралз шї де-
 ла 130—270° лзціме оріенталз Акѣпрїнс де
 458,000 міле кв • Мзрѣнцїмѣ ачестор інсблѣ
 фїїнд сѣпѣсз тѣтѣрор Аржѣрїлор аерѣлѣї де
 маре, апої кліма лор Асѣшї апропе де екватор
 есте фоарте влжнѣз шї мзсѣратз, Акжт ѣні-
 ле се афлз ка шї Атро вѣнцїкз прїмзварз, нѣ-

МАЇ ПЕ КОНТИНЕНТ СЕ СЖМТЕ ДОРЕ МАЇ ГРЕ АРШІЦЪ;
 ГАРЪ ІНСДЛІЛЕ ЧЕЛЕ МАЇ СЪДІМЕ АД ЕРНІ ФОДРТЕ
 АСПРЕ. ПРОАДЪКТОРА АВСТРАЛІЇ СЕ АСЪЗМНЪЗЪ АЧЕ-
 ЛЕ МАЇМЪЛАТЕ ІНСДЛЕ КЪ ЛІПСЪ ДЕ МІНЕРАЛЕЪ ВІТЕ ШІ
 ІНСЕКТЕ; ДНАЕ ДІН ПРОТІВЪ ВЕГЕТАЦІА А КЛІМЪ
 ВЛЖНДЪ ШІ ПЪЗМЖНТ РОДІТОРЪ СЕ ДЕЪВЪЛЕШЕ КЪ
 ЧЪ МАЇ АВЕЛШЪГАТЪ РОДНІЧІЕ. АЗКЪІТОРІЇ КА ЛА
 3,000,000 СЕ АПЪЗРЦЕСК АДОЪЪ СЕМІНЦІЇ; ІНДІ-
 ЕНІЇ АВСТРАЛІ ДЕ ВІЦЪ МАЛАІКЪ КЪ ФЪПТОРА, ФІЗІО-
 НОМІА ШІ КЪЛТОРА ПЪЦІН АЕОСЕВІЦІ ДЕ ЕВРОПЕЇ,
 КЪ КОЛОР АЕСКІС, ТРЪПЕШІ, ВЛЖНЪІ ЛА ХАРАКТІРЪ
 ШІ АЗКЪЕСК А ІНСДЛІЛЕ СОЦІЕТЪЦЕЇ, ПРІЕТЕНІЕЇ,
 МАРКЕЪЕ ШІ ГЕЛАНДА НОЪЪ; ПАПЪДАНІЇ СЪЪ ІЕ-
 ГРІЇ АВСТРАЛІ, ВІЦЪ НЕГРЪСКЪЪ, МАЇ НЕГРІ КЪ ПЪРЪЛ
 КРЕЦ ШІ АЖНОС, МАЇ СЪПЦІЕЦІ, МІЧІ ДАР МАЇ ВІ-
 ОЇ КА ЧЕЇ ДІНТЪІ АСЪ ПРЕПЪЕЛНІЧІ; ШІ АЗКЪЕ-
 СК ОЛАНДА—ГВІНІА—ХЕВРІДЕЛЕ ШІ КАЛЕДОНІА
 НОЪЪ.

ДІН АЧЕСТЕ ДОЪЪ СЪМІНЦІЇ АДЪ РЪСЪРІТ ШІ АЛ-
 ТЕ СПІЦЕ ДЕ АВСТРАЛІЕНІ.

ФЕЛДРІТЕЛЕ ЛОР ЛІМВІ СЪЪ ДІАЛЕКТЕ СТАЪ ПЕ
 АЕОСЕВІТЕ ТРЕПТЕ ДЕ КЪЛТОРЪ; ТАТЪДАЦІА КЪ ФЕЛДРІ
 ДЕ ФІГЪРІ, ЕСТЕ ДН ОВШЕСК ОВІЧЕЪ, ШІ АКІПЪЕ-
 ШЕ ДН ФЕЛЪ ДЕ ЛІМВЪ ІЕРОГЛІФІКЪ АЦЪЛЪСЪ А
 ТОВАТЕ ПЪРЦІЛЕ АУЕЛОР ЛОКЪРІ; ДНІЇ ДМЪВЪЗ ГОЛІ,

алціи мѡлт аѡ маїпѡціи ꙗмвзкѡці ; ѡнїи трзеск
кѡ проаѡктѡріле сїнгѡреї натѡре , аѡ кѡ че-
ка вѡнат шї пзскѡре ; алціи лѡкрѡзз пзмѡн-
тѡл кѡ плантациї регѡлате, лзкѡеск ꙗ зїаїрї ма-
рї, скот ꙗ парте фелѡрїте лѡкрѡрї ае мзестрїе,
кѡм матерїї ае ꙗвзкзмінте , каїче, вѡнтреле ,
армеѡ флѡере , ѡнгїце ; шї аѡ ѡн фелѡ ае конкїтї-
тѡціе кѡ осевїре ае стзрї .

Ае релїгїе сѡнт іѡлатрї , шї фак жзртве-ае
оаїні , наѡ шїїнцз ае скрїсоаре, афарз ае ін-
сѡліле соціетзцеї . Лзкѡїторїї Геландеї нѡвз
мзѡнїкз пре прїншїи лор аѡшманї .

Пзрціле BCU Cluj / Central University Library Cluj аакзтѡїтоаре сѡнт :

- 1) контїентѡл Оландеї нѡвз, нѡміт ае індї-
генї ѡлімарѡа ; 2) Гвінеа—шї Бретанїа нѡвз ;
- 3) інсѡліле адміралїтзцеї ; 4) Георгїа нѡвз
сѡѡ інсѡліле лѡї Голѡмон ; 5) інсѡліле Шар-
лоте ; 6) Еврїделе нѡвз ; 7) Каледонїа —шї
Геланда нѡвз ; 8) інсѡліле Прїетенїеї шї але
Навігаторїлор ; 9) інсѡліле Харкаї ; 10) ін-
сѡліле Соціетзцеї ; 11) інсѡліле ае ѡос нѡ-
міте шї Перїѡлоасе ; 12) інсѡліле Маркезе ;
- 13) інсѡліле Пашілор ; 14) інсѡліле Гандвїче .

А Г Ъ М Н Ъ Р І

(а) Абсолѣтѣ мішкарѣ нѣ се аз; аша релативѣ есте мішкарѣ трѣпѣрілор черещі, кзтрѣ пзмѣнт. Дені арзтѣріле адмінілор черещі фінда ачелеш пентрѣ пзмѣнт, орї кз содреле абна ші стелеле се вор сокоті кзлзторінда. А 24 чѣсѣрї апрещіѣрѣл пзмѣнтѣлѣ, орї кз пзмѣнтѣл а ачешаш діастімѣ се ва сокоті ротіндѣсе апрещіѣрѣл осіей сале, апої пентрѣ фірѣска ацлелере асѣші астрономіі обичнѣск аорѣ а скріе ші а ворбі ка ші кзна вѣзѣтеле пе черѣ мішкзрї арфі а токма відерате. Се зїче дѣр кз содреле, аб о сте се аналцѣ песте кѣтаре орїзон, трече прїн кѣтаре мерїдіан, а пѣне еѣпт кѣтаре орїзон.

(в) Марѣ каспїкѣ стѣ 25 стѣнжїні маїѣос дѣкѣт марѣ нѣгрѣ, аре 146 міле абнѣімс, 24 — 60 азѣіме ші 6860 міле кв. Дѣ шї прїмешѣ маїмѣлте флѣвії, нѣ се веде а абе вре о апрещнаре кѣ мѣріле вемїнате, кѣм марѣ нѣгрѣ а голфѣл персік ші аравік, аб кѣ марѣ Індіей. Евапорациа ар тѣлкѣї а дѣстѣл прїчіна ачестѣї феномен. Апеле еї сѣнт сзрате, а а цзрмѣрї асѣ

МАЙНЦІН, ПРАБЛЧІНАДЪСЕ ДЕ РЖЪРІЛЕ ЧЕ СЕВАР
СЪ ПТРЪНСА.

(ц) Да 1492 Гендехъд Колѡмб аѡ ми-
ніт афларѣ лѡмеі нѡвз ші п кѡрѡере де опт
ані сав остеніт аѡлз чінстѣ ші прімеждііле
ѡнеі кзлзторіі спре апѡс. Дѡлз о кале де зз
зілез апроане де аші пісраде віаца, аѡ дескопе-
ріт лѡмѣ нѡвз, карѣ діскоперіре лад фзкѡт не-
мѡріторѡ ; віаца лѡі псз аѡ фост плінз де
сѡпзрзрі, де амзрзчѡні, ші немѡлцеміре .

(а) Дела 1497 пзн ла 1504 Флорен-
чінѡл Ямеріку Веспѡчне Пале Сале патрѡ вога-
жѡрі аѡ дескоперіт ѡѡамеріка, аѡ кзлзторіт
цермѡріі Брезіалѡі Пінзінадѡсе спре сѡа, ші
прін дескріеріле сале сѡл пвреднічїт а да нѡме
ачестеі пзрці де лѡме .

(е) Да 1725 Данемаркезѡл Берінг пѡр-
чегѡна дела Камчѣтка дін п орѡнѡбірѣ лѡі
Петрѡ чел Марез аѡ дескоперіт, фретѡл че поар-
тз нѡмеле сѡѡ аѡ мініт ѡн маре пзмѡнт спре
рзсзріт, ші порніна спре ал черка аѡ періт п
ачѣстз кзлзторіе . Пѡрмз сѡл афлат кз ачѣ
царз арфі фост Ямеріка .

(ф) Да 1615 ші 16 Білетѡ ші Бафін
п ѡѡз греле кзлзторіі спре норѡост ѡнаѣ

пѣрчесзсз ꙗтрѣ черчетарѣ взеї лѣи Хѣдзон
 дѣпз че аѣ пердѣт тоатз нздѣждѣ дѣ а аѣѣнѣ
 ла скопосѣл лор аѣ дѣскоперїт баїа лѣи Бафїн
 ла 78^о лзціме .

(г) Ла 1585 Бнглѣзѣл Давїс аѣ дѣско-
 перїт фрѣтѣл че поартз алѣи нѣміре .

(х) Ла 1607 пзн ла 1610 Хѣдзон дѣпз
 патрѣ воїажѣрї ꙗ зона ꙗгѣцатз стрѣвзтѣнѣ пз-
 нз ла 82^о лзціме аѣ дѣскоперїт фрѣтѣл нѣміт
 пе ал сѣѣ нѣме . Ел аѣ вѣзѣт Епїцѣрга кѣ-
 носкѣтз дѣ алції ꙗкз ла 1596 , ачѣста естѣ
 пзмѣнтѣл чѣл маї апроапѣ дѣ пол пзн ла 80^о .
 Ненорочїтѣл Хѣдзон перїрз ꙗ валѣрїлѣ мзрѣї
 прїн рѣвѣлта мзрїнерїлор сѣї .

(і) Ла 1519 Портѣгѣзѣл Магѣлан аѣ дїско-
 перїт фрѣтѣл ꙗсѣмнат пе ал сѣѣ нѣме , шї аѣ
 ꙗтрат чѣл ꙗтѣѣ ꙗ океанѣл пачнїк . Дѣпз дїско-
 перїрѣ маїмѣлтор їнсѣлѣ сѣѣ ѣчїс ꙗтро лѣп-
 тз кѣ їнсѣланїї ла 1521 ; корабїа лѣи сѣѣ ꙗ-
 торс дѣпз трѣї анї дѣ кѣлзторїѣ ; ачѣст вѣс
 аѣ фзкѣт чѣ ꙗтїѣ кѣлзторїѣ ꙗпр ѣѣрѣл лѣмѣї .

(к) Вѣзї Алвїна ромѣнѣскз 1829 флѣл 241 .

ТЪЛКВІРЪ НЪМІРІНОР ТЕХНІЧЕ .

- АБСОЛУТ** : НЕАТЗРНАТ .
А ДЕМОНСТРА : А ДОВЕДИ КЪ ЪН КІП БЕДЕРАТ
 ШІ А КЕІЕТОРЪ .
А ОБСЕРВА : А ЪРМА КЪ ЛЪАРЕАМІНТЕ .
АФЕЛІЕ : ЧЪ МАЙМАРЕ ДЕПЗРТАРЕ А ЪНЕЙ ПЛАНЕТЕ
 ДЕЛА СОАР .
А РІНІШ : НЗСІПЗРІЕ .
АЪСТРАЛ : СЪАІК : СЕ ЗІЧЕ ПЕНТРЪ ЕМІСФЕРЕ,
 АЗЦІМЕ ШІ КЛІМЕ .
БОРЕАЛ : НОРДІК : СЕ ЗІЧЕ АСЕМІНЕ КЪМ АЪСЪПРА .
ДЕШЗРТЪРІ СЪЪ АЕЗЕРТЕ : ПЪСТІЪРІ .
ДИСПОЗИЦІЕ : ТОКМІРЕ СТАТОРНИКЪ ШІ РЕГЪЛАТЪ
ДІАМЕТРЪ : ЛІНІА АРЪПТЪ КАРЪ ТРЕКЪНА
 ПРИН КЕНТРЪА ЪНЪІ ЧЕРК СЕ МЗРЦІНЕЩЕ ДЕ О ПАР-
 ТЕ ШІ АЛТА А ПЕРІФЕРІА ЛЪІ .
ДІСТАНЦІЕ : ДЕПЗРТАРЪ ДЕЛА ЪН ЛОК ЛА АЛТЪА .
ЕКВІЛІВРІЕ : АРЪПТА КЪМПЪНЪ А ТРЕ ДОЪ
 ГРЕЪТЪЦІ , ДОЪ ПЪТЕРІ ША .
ЕЛЕМЕНТЕ : А ЧЕПЪТЪРІЛЕ ЪНЕЙ ШІІНЦЕ .
ЕЛІПСЪ : СЕ ЗІЧЕ АДЕОВЩЕ О ФІГЪРЪ ОВАЛЪ .
ЕМІСФЕРЪ : ЦЪМЪТАТЕ ДЕ СФЕРЪ .
ЕНОРМ : ЪН ЛЪКРЪ ДЕ О МЗРІМЕ ПЕСТЕ МЗСЪРЪА

Б в а п о р а ц і е : авѣрїѣ мзрїлор , а пзмжн-
тхлѣ ша .

Ф е н о м е н : Орі че арзтаре пє черѣ , ле пзмжнт
орї лер .

Ф о к ъ р і лсзмнѣуз аїче добз пѣнкѣрї дїн
каре се траце о еліпсз .

Ф р е т : лєгзѣра мзрїлор пїнтре ѣскатѣрї .

Г о л ф : сар зїче чѣ маїмаре , шї Гїн чѣ
маїмікз лтїндєре а мзреї лтре ѣскатѣрї ;
ачесте пєнтрѣ Амерїка сав обїчнѣт а се зїче взі .

Г р о а т з : пєщєрз фїрѣскз , аѣ мєщєшѣїтз .

Х р о н о м е т р ѣ : нѣме генєрал а їнстрѣментє-
лор мзсѣрзѣаре / University Library Cluj

І н с ѣ л з : остров .

І с т м ѣ : лєгзѣра ѣскатѣлѣї кѣ о їнсѣлз .

К о н с т е л а ц і е : лкїпѣре дє стєлє сѣпт фє-
лѣрї дє фїгѣрї , прєкѣм дє оаменї , вїєтзїї ша .

К ѣ л т і в і р е м о р а л з : прївїтоаре ла лѣѣнз-
тзїрѣ нзравѣрїлор .

К ѣ л т і в і р е с ц і е н т і ф і к з : прївїтоаре кѣ-
трз лѣѣнзтзїрѣ шїїнцєлор .

Л і м а н : орїшїче адзност пєнтрѣ корзвїї .

М ѣ м з п а т р і е се зїк статѣрїлє дїн Еврѣпа
кзтрз колонїїлє чє стзпжнєск л алтєпзрцї алє
пзмжнтѣлѣї :

М а с с з : ↑ трѣщимѣ ѡНѢ трѡп сѣѢ матерії .

М о л ѡ ш ч е : вермѡшорї стрзлѡчїторї .

М и н з р і е : локѡрїле сѣѢ сзпзѡрїле дѣѡнѡе
се скот металѡрїле шї мїнералеле .

М з е с т р і е : М е т о д ѡ л с п р е а л ѡ к р а ѡ н м е -
щешѡг дѡлз оржнѡдїтеле рѣгѡле .

Н а д і р : пѡнкѡ ал черїѡлѡдї рзспѡнззторѡ ↑
лїніе дрѣптз зенїѡлѡдї .

Н а в і г а ц і е : ѡмаларѣ кѡ корзвїї .

Н і в е л з : фацзѡ кѡмпзнз .

О к с е р в а т о р і е : Т ѡ р н , с ѣ Ѣ з і д і р е ↑ т о к м і т з
пентрѡ кзѡтзрїле астронмїче .

О к ц і д е н т а л : С е д е а л ѡ д с e s y L i b r a r y C l u j

О п т і к з : шїїнцз атѡрнзѡѡре дѣ сїмцїрѣ
вїдерїлор .

О р і е н т а л : д е р з с з р і т .

П а р а л е л е : с е з і к л і н і і л е м e м e р г п ѡ р ѡ р e
↑ ачегаш дѣпзрѡѡре ѡнеле дѣла алтеле фзрз а -
се маї ↑ тѡлнї .

П е н і н с ѡ л з : і н с ѡ л з л e г а т z д e ѡ с к а т .

П е р і е л і е : чѣ маїмаре апропїере а ѡнеї пла -
нете дѣ соаре .

П е р і о д і к : в р е м е л н і к .

П е р п е н д і к ѡ л а р : л і н і а ч e ↑ т ѡ л н e ш e п e
о алта сѣѢ пе ѡн планѡ фзрз асе плека маїмѡлт
дѣ опарте дѣкѡт дѣ алта .

Позиціе: пѣнкѣла дѣпз старѣ локѣлаѣ .

Посесіе: стзпжніре

Порт: анѣме лок спре прімірѣ корзвїілоу
ші спре скротїрѣ лор де фѣртѣне .

Прецесіе: ꙗнаїнтепзшіре .

Прелїмінаре: ꙗтемеїтоареле прегзтірї ꙗтро
ціицз .

Промонторіе: капзѣла ѣнѣї ѣскат, че се
ꙗтїнде ꙗ маре .

Разз: цїѣмзтатѣ діаметрѣлаѣ ; гарзш разеле
лѣмінеї .

Релатїв: атжрнзторѣ .

BCU Cluj Central University Library Cluj

Респектїв: рзспѣнззторѣ .

Гекѣе: деосевїте кредїнце .

Гїгнал: семне токміте пентрѣ даре де ціре .

Гферз: глоб сѣѣ трѣп рзтѣна авжана де о-
потрївз тоате лініїле трасе дїн кентрѣ ла сѣ-
прафацз .

Гїртє: мїшкзтоареле арїнішѣрї ꙗ маре .

Гїтѣаціе: старе дѣпз ашззрѣ локѣлаѣ .

Гкопел: стжнкз де маре .

Гпаціе: ꙗтїндєре хотзрѣтз де лок, аѣ
тімп .

Татѣаціе: пістрїрѣ трѣпѣлаѣ прїн фелѣрї
де взпселе .

Телескоп: окѣнх астрономікх .

Температура сѣх температуріе: кѣмпзна
 прѣ рзчѣла аѣ кзлѣра аерѣлѣ прѣ ѣскз-
 чѣнѣ аѣ ѣмѣзала лѣ .

Вегетацие: крѣщерѣ пажнтелор ші арво-
 рілор .

Вѣлкан: мѣнте вѣрѣторѣ де фѣк .

Зенітѣл: пѣнкѣ ал черѣлѣ прѣзѣат пер-
 пендѣкѣлар аѣ прѣ фіешкѣрѣ прѣ пѣнкѣ ал пѣмѣн-
 лѣлѣ .

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Прептзрі

Фц. 28 — рѣнѣл 27 сореле чітеѣе пѣмѣнтѣл .

— 36 —	14	$\frac{2}{165}$	• • • •	$\frac{165}{2}$
— 44 —	6	періеліе	• •	афеліе
— 60 —	1	скѣртз	• •	лѣнгз
— 60 —	8	іѣніе	• •	іѣліе
— 93 —	• • •	10	лѣціме	• • лѣнціме

I. Прелімінареде Географієї ші дефі- ніція єї ладовше	1
II Дескриерт астрономікз.	3
ПентрѸ астрономіє ші системіле лѸмеї.	45
Деспре трѸлѸріле черещі	6
Деспре сфера черѸскз	9
Деспре пзмѧнт ші деспре аплікарѸ- сфереї ла провѸл пзмѧнтѸлѸї	11
Форма ші мішкарѸ пзмѧнтѸлѸї	13
Осія ші черкѸріле пзмѧнтѸлѸї.	15
ЕкваторѸл оризонѸл ші мерідіанѸл	16.17
ЛзцімѸ ші лѸнцімѸ географікз	19
Екліптіка ші зодіакѸл :	23,24
Тропічеле ші полареле	26
Крешерт ші скздерѸ зілелоркѸскімварѸ тім- пѸрілор анѸлѸї	27
Зонеле, тімпѸріле ші клімеле	29.30.31
III Географія Фізикз.	
Мзріле пзмѧнтѸлѸї	41

	106
НѢМЦРѢЛ лѢКѢТОРІЛОР АТОТ ПЪМЪНТѢЛ .	4 8
Кліма фізікѡ, ші проѡктѡріле .	44,45
IV Географіа політікѡ	51
Деспре релігіе, кѡлтѡрѡ ші гѡверн .	52,54
Деспре Европа ꙗдеѡкше	56
Деспре Асіа	67
Деспре Африка	77
Деспре Америка	83
Деспре Австраліа	93

BCU Cluj / Central University Library Cluj

[Handwritten signature or stamp]